

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาโดยใช้พิพิธภัณฑน์เป็นแหล่งการเรียนรู้ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. องค์กรประกอบการเรียนการสอน
2. การเรียนการสอนศิลปศึกษา
3. หลักสูตรการศึกษายกระดับชั้น ป.ศ.2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
4. แหล่งการเรียนรู้
5. พิพิธภัณฑน์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. องค์กรประกอบการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการศึกษา การจัดการเรียนการสอนที่ดีควรเป็นการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถและทัศนคติที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ การเรียนการสอนจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและมีส่วนส่งเสริมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จได้ จัดเป็นองค์ประกอบการเรียนการสอนทั้งสิ้น ซึ่งในประเด็นขององค์ประกอบการเรียนการสอนมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนไว้หลายท่าน ดังนี้

สไตเนอร์ (1983 อ้างถึงในมะลิฉัตร เอื้อกานันท์.ม.ป.ป.) กล่าวถึงองค์ประกอบของการเรียนการสอนว่า แบ่งออกเป็น 4 หมวด คือ

1. ครู (Teacher) คือ บุคคลที่พยายามแนะนำบุคคลอื่นให้เกิดความรู้
2. นักเรียน (Student) คือ บุคคลที่พยายามเรียนรู้ภายใต้การแนะนำของบุคคลอื่น

3. เนื้อหาวิชาที่เรียน (Content) คือ สิ่งที่โครงสร้างของจิต (Mental structures) จะต้องเกิดการสำนึกในด้านของการรู้คิด ความมุ่งมั่น หรือความรู้สึก

4. สิ่งแวดล้อมทางการเรียน (Setting) คือ สิ่งแวดล้อมอื่นๆ นอกเหนือจาก 4 หน่วยแรก ซึ่งอาจจะหมายถึงบุคคลอื่นๆ ที่นอกเหนือจากครูและนักเรียน เช่น ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง ชนิดของสถาบันการศึกษาหรือสถานที่ๆ ศึกษา เช่น สถานศึกษาของรัฐบาล และเอกชน มหาวิทยาลัยเปิดหรือมหาวิทยาลัยปิด ระดับชั้นของการศึกษา เช่น ประถม มัธยม อุดมศึกษา การศึกษานอกระบบ เช่น การศึกษาผู้ใหญ่และสถานที่บริเวณที่ใช้ในการเรียนการสอน เช่น บริเวณที่ใช้เรียน ขนาดของห้องเรียน หรือห้องปฏิบัติการ เป็นต้น

แนวคิดดังกล่าวของ สไตเนอร์ สอดคล้องกับ ไฮแมน (1971) อ้างถึงใน วิจัย ไรท์มิม (2535) กล่าวถึง องค์ประกอบเบื้องต้นของการเรียนการสอนว่า ประกอบไปด้วย นักเรียน ครู และเนื้อหาวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกันเป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหวโดยที่ทั้ง 3 ส่วนจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ส่วนอากรณ ใจเที่ยง (2540) ได้เสนอองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนไว้เป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ด้านองค์ประกอบรวม หมายถึง องค์ประกอบด้านโครงสร้างที่มาประกอบกันเป็นการสอน อันประกอบด้วย

- 1.1 ครู หรือผู้สอน หรือวิทยากร
- 1.2 นักเรียน หรือผู้เรียน
- 1.3 หลักสูตร หรือสิ่งที่จะสอน

2. ด้านองค์ประกอบย่อย หมายถึง องค์ประกอบด้านรายละเอียดของการสอนซึ่งจะต้องประกอบด้วยกระบวนการเหล่านี้ จึงจะทำให้เป็นการสอนที่สมบูรณ์ ได้แก่

- 2.1 การตั้งจุดประสงค์การสอน
- 2.2 การกำหนดเนื้อหา
- 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.4 การใช้สื่อการสอน
- 2.5 การวัดผลประเมินผล

จากแนวคิดและทฤษฎีการจัดองค์ประกอบการสอนของนักการศึกษาที่ประมวลมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบการสอนประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์การสอน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันดับแรกของการสอน ทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนเพื่ออะไร ให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมใดบ้าง มากน้อยเพียงใด เป็นการสอนที่มีเป้าหมาย

หมาย ขณะเดียวกันก็เป็นการตั้งจุดประสงค์การสอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้สอนในการเตรียมเนื้อหา การเลือกใช้วิธีการสอนและการวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน

2. การกำหนดเนื้อหา องค์ประกอบข้อนี้หมายถึงรวมถึงการเลือกและการจัดลำดับเนื้อหาที่จะสอนด้วย การกำหนดเนื้อหาจะทำให้ผู้สอนได้ทราบว่าสอนอะไร ผู้เรียนควรได้รับประสบการณ์ใดบ้าง ประสบการณ์ใดควรได้รับก่อนและในขอบเขตมากน้อยเพียงใด จึงจะเหมาะสม การกำหนดเนื้อหาไว้ล่วงหน้าจะทำให้การสอนมีสาระ คุ่มค่ากับเวลาที่ผ่านไปและมีค่าแก่ผู้เรียน

3. การจัดกิจกรรมการสอน ในข้อนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญเช่นกัน เพราะทำให้ผู้สอนทราบว่าสอนอย่างไร ใช้วิธีใดในการสอนหรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะต้องใช้วิธีการที่เหมาะสม อาจใช้วิธีเดียวหรือหลายวิธีในการสอนแต่ละครั้ง โดยจะต้องเป็นวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะเนื้อหาวิชา กับผู้เรียน กับสภาพห้องเรียนและสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

4. การใช้สื่อการสอน สื่อเป็นส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ชัดเจนและเร็วขึ้น ตลอดจนสร้างความสนใจได้ดี สื่อการสอนที่ดีจะช่วยให้การสอนดำเนินไปได้ราบรื่นและสะดวกคล่องตัวแก่ผู้เรียน การเตรียมสื่อการสอนทำให้ผู้สอนทราบว่าใช้อะไรเป็นสื่อประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

5. การวัดและประเมินผล องค์ประกอบข้อนี้ช่วยให้ผู้สอนทราบว่า การสอนที่ผ่านมามีบรรลุผลหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ผู้เรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีตอนใดหรือจุดประสงค์ข้อใดบ้างที่ยังไม่บรรลุ ทำให้ผู้สอนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องได้ตรงจุด การวัดและประเมินผลนี้มีประโยชน์ทั้งต่อผู้เรียนและผู้สอน ผู้สอนจึงควรวัดและประเมินผลทุกครั้งที่สอน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะมีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างกันไปตามเทคนิคและวิธีสอนที่ผู้สอนใช้ อารมณ์ โจทย์ (2537) กล่าวถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
2. ขั้นปฏิบัติกิจกรรม
3. ขั้นสรุปและวัดผล

1. ชี้นำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน และสร้างความสนใจให้ผู้เรียนอยากรู้ อยากเห็น อยากคิด และอยากทำ เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน โดยหลักการนำเข้าสู่บทเรียนควรมีลักษณะ 1. น่าสนใจ หมายถึง นำให้น่าสนใจ โดยใช้เทคนิควิธีการต่างๆ 2. ตรงเรื่อง หมายถึง นำให้ตรงกับเรื่องที่สอน และ 3. ต้องไม่เปลืองเวลา ควรใช้เวลาไม่มากนักในการนำเข้าสู่บทเรียน

2. **ชั้นปฏิบัติการ** เป็นขั้นที่ต้องจากขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ถือว่าเป็นขั้นสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ กิจกรรมที่ผู้เรียนจะปฏิบัติในขั้นนี้มีหลายอย่าง เช่น การค้นคว้า การอภิปรายกลุ่ม การรายงาน การพูดแสดงความคิดเห็น การสาธิต และการเล่าเรื่อง ฯลฯ โดยผู้สอนต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรม ดังนี้

- ก. เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
- ข. เป็นกิจกรรมส่งเสริมความคิดแก้ปัญหา และความคิดสร้างสรรค์
- ค. เป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัย วุฒิภาวะ และความพร้อมของผู้เรียน
- ง. เป็นกิจกรรมที่สนองความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน
- จ. เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
- ฉ. เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับเวลา และสภาพแวดล้อม
- ช. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนได้ลงมือทำ หรือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง
- ซ. เป็นกิจกรรมที่มีขั้นตอนเป็นไปตามลำดับความยากง่าย รูปธรรมไปนามธรรม และความเรียบง่ายไปสู่ความซับซ้อน
- ฅ. เป็นกิจกรรมที่ใช้สื่อการสอนได้สอดคล้องเหมาะสม

3. **ขั้นสรุปและวัดผล** เป็นขั้นการสรุปเนื้อหาที่เรียนผ่านมาแล้วทั้งหมด สรุปทั้งด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และทักษะที่ผู้เรียนได้รับ ตลอดจนการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในการสรุปนี้ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนเป็นผู้สรุปหรือผู้สอนกับผู้เรียนร่วมกันสรุปก็ได้ หลังจากนั้นผู้สอนควรได้วัดผลการเรียนรู้ว่า ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยอาจให้ตอบคำถาม ทำแบบทดสอบ ทำแบบฝึกหัด หรือทำรายงานตามที่ผู้สอนวางแผนไว้

2. การเรียนการสอนศิลปะศึกษา

ศิลปะศึกษาเป็นวิชาหนึ่งซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญหลายประการ ซึ่งการเรียนรู้นี้จะช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างสงบสุข จึงเป็นวิชาหนึ่งที่จำเป็นต้องจัดไว้ในหลักสูตร (นิรมล ตีรณสาร .2525) ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่เสริมสร้างลักษณะนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมอันดีงามทางด้านศิลปะ ศิลปะศึกษา จึงเป็นวิชาสามัญที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยให้เด็กทำกิจกรรมที่มีโอกาสสร้างสรรค์ แก้ปัญหา และได้สัมผัสกับสภาพความเป็นจริง เพื่อจะได้มีประสบการณ์ในด้านสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ รวมทั้งเทคนิคของการทำงาน ซึ่งจะ

ช่วยให้เด็กเจริญในด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคล่องแคล่วในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายให้มีความสัมพันธ์กับความคิดและการแสดงออก ซึ่งประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) กล่าวว่า ศิลปศึกษาคือ การศึกษาที่เกี่ยวกับความงาม ความรู้สึก ภาพในจิตที่แสดงออกเป็นผลงานโดยใช้ทักษะและวิธีการทางศิลปะ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการให้รู้ถึงคุณค่าและสุนทรีย์ของงานศิลปะจึงเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของมนุษย์ เพราะศิลปะผูกพันอยู่กับชีวิตประจำวันของมนุษย์

2.1 จุดมุ่งหมายในการพัฒนาและเสริมสร้างความเจริญเติบโตของศิลปศึกษา

ศิลปศึกษามีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาและเสริมสร้างความเจริญเติบโตในทางด้านต่างๆของมนุษย์ 7 ด้าน ดังนี้(เกษร ธิตะจารี,2542)

- ก. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา (Intellectual Growth)
- ข. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ (Emotional Growth)
- ค. พัฒนาการทางด้านสังคม (Social Growth)
- ง. พัฒนาการทางกาย (Physical Growth)
- จ. พัฒนาการทางด้านการรับรู้ (Perception Growth)
- ฉ. พัฒนาการทางด้านสุนทรีย์ภาพ (Aesthetic Growth)
- ช. พัฒนาการทางสร้างสรรค์ (Creative Growth)

ก. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา (Intellectual Growth) หมายถึงการเป็นผู้รอบรู้ในการทำงาน ทั้งเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นผู้ประคองผลงานให้ดีขึ้นตามลำดับ เป็นการฝึกปัญหาให้เจริญงอกงามและรู้จักการแก้ปัญหาต่างๆในการทำงานได้ด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่น ตลอดจนความสามารถในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีและมีคุณภาพอย่างเฉลียวฉลาด การรู้จักแก้ปัญหาและปรับปรุงผลงานให้ดีขึ้นนั้นแสดงว่าการทำงานได้ช่วยการพัฒนาความคิดและสติปัญญาให้ฉลาดขึ้น

ข. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ (Emotional Growth) ศิลปินสามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆได้สอดคล้องและเหมาะสมกับความรู้สึกที่ต้องการแสดงออก รู้จักสร้างจินตนาการในผลงาน เพื่อให้ผู้พบเห็นเกิดอารมณ์สมจริง มีสุนทรีย์ในการทำงานและมีทัศนคติที่ดีต่องานศิลปะทั้งไป

ค. พัฒนาการทางด้านสังคม (Social Growth) ศิลปะจัดเป็นสื่อกลางของมหาชนที่ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อคนที่ต้องอยู่ร่วมกัน ศิลปะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ รู้จักรับผิดชอบร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และยอมรับความคิดเห็นจากผู้อื่นด้วยใจยุติธรรม สิ่งเหล่านี้ศิลปินมีบทบาทที่จะช่วยเสริมสร้างความคิดของสังคมได้เป็นอย่างดี เพราะศิลปิน

เป็นผู้สร้างสรรค์สิ่งต่างๆให้ผู้อื่นได้ชม ได้ใช้ จึงมีโอกาสโน้มน้าวจิตใจของผู้คนที่อยู่ในสังคมร่วมกันเป็นอย่างดี

ง. พัฒนาการทางกาย (Physical Growth) การสร้างสรรค์งานทุกชนิดจำเป็นต้องใช้กำลังกล้ามเนื้อบางส่วนของร่างกายในการทำงาน เช่น การขีด การเขียน การตัด การวัดและการป็น เป็นต้น การทำงานจะต้องบังคับรูปร่างและรูปทรงให้ได้ตามแบบที่กำหนด จึงต้องบังคับมือและกล้ามเนื้อ จึงมีส่วนในการพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงและคล่องตัวในการทำงาน

จ. พัฒนาการทางด้านการรับรู้ (Perception Growth) การทำงานที่ใช้ความสามารถและความถนัดของตนเอง ด้วยการออกแบบและค้นคิดหาวิธีการสร้างงานแปลกใหม่ ทันสมัยนั้น การค้นคิดและการสังเกตเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุง จะเป็นการช่วยพัฒนาการรับรู้ได้เป็นอย่างดี การรับรู้อีกอย่างหนึ่งก็คือการปรับปรุงผลงานให้ตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลง การรับรู้เหล่านี้จะเกิดขึ้นกับทุกคนที่ให้ความสนใจในผลงานที่ตัวเองสร้าง การติดตามผลงานตนเอง และการพัฒนาของตนเองให้ก้าวหน้าและมีคุณภาพด้วยการปรับปรุงผลงานให้ทันสมัยอยู่เสมอจัดเป็นการรับรู้และพัฒนาสติปัญญาด้วย

ฉ. พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ (Acsthetic Growth) ศิลปินส่วนมากจะมีความละเอียดอ่อนและนิสัยในการสร้างสรรค์งานต่างๆได้ดีและลึกซึ้งกว่าคนในอาชีพอื่นๆ ศิลปินสามารถมองสิ่งต่างๆได้สวยงามและจำแนกความงามได้อย่างลึกซึ้งและกินใจ ด้วยการแสดงออกให้ผู้อื่นรับรู้ และเกิดอารมณ์คล้อยตามด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะมีความสุข ความทุกข์ และความกลัว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จัดเป็นสุนทรียภาพ

ช. พัฒนาการทางสร้างสรรค์ (Creative Growth) ศิลปินมีความคิดที่เป็นอิสระในการสร้างสรรค์งาน ดังนั้นจึงรู้จักปรับปรุงผลงานอยู่เสมอ ไม่ว่าจะในเรื่องรูปแบบหรือคุณภาพของงานที่ไม่ซ้ำกับของผู้อื่น ซึ่งผลงานจะเป็นลักษณะเฉพาะที่เป็นอิสระ การรู้จักพลิกแพลงและหาวิธีการแปลกใหม่ทั้งรูปแบบและวัสดุในการสร้างงาน ก่อให้เกิดความแปลกใหม่ต่อผู้ที่พบเห็น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นการพัฒนาทางด้านความคิดสร้างสรรค์ ยิ่งทำมากและมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาการสร้างสรรค์ก็จะมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆไม่มีที่สิ้นสุด

การจะพัฒนาและเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางด้านต่างๆของผู้เรียนได้นั้น ขึ้นอยู่กับการจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียนได้พัฒนาทางด้านทักษะ ทักษะคิด ความคิด และระเบียบพฤติกรรม กิจกรรมทางศิลปะจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมทางศิลปะศึกษานั้นควรเลือกให้เหมาะสมกับความเจริญเติบโต และพัฒนาการของผู้เรียน ครูผู้สอนควรส่งเสริมพัฒนาการและคุณค่าทางด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นให้กับผู้เรียน รวมถึงควรพิจารณาและทำความเข้าใจกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนอย่าง

รอบคอบ เพื่อให้การเรียนการสอนนั้นบรรลุประโยชน์สูงสุด ควรมุ่งให้ผู้เรียนได้แสวงหาคำตอบของปัญหาด้วยตนเองอย่างอิสระ ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึกที่ประณีตละเอียดอ่อน และทักษะความรู้ วิตน์ พิชญ์ไพบุลย์, 2531 และ ลินเดอร์แมน (Lindeman, 1980) ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมศิลปะศึกษาสำหรับเด็กไว้ดังนี้

1. กิจกรรมศิลปะศึกษา มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะผ่านการทดลองค้นคว้า ในการปฏิบัติงาน
2. กิจกรรมศิลปะศึกษา มีส่วนช่วยให้เด็กเกิดความซาบซึ้งและเข้าใจผลงานศิลปะและการพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างประณีต
3. เมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมศิลปะอย่างต่อเนื่องและมีอิสระเสรีในการแสดงออก จะมีส่วนช่วยให้เด็กได้เกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยที่ดี ในด้านความคิดสร้างสรรค์
4. การทำกิจกรรมศิลปะศึกษามีส่วนกระตุ้นความคิดและการทำงานที่ยืดหยุ่น เหมาะสม รวมทั้งการพัฒนาความเชื่อมั่นในการทำงาน
5. การทำกิจกรรมศิลปะศึกษามีส่วนพัฒนาความคิดต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม ซึ่งชโล พงษ์สามารถ (2524) กล่าวว่า วิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาทักษะ การที่นักเรียนได้ปฏิบัติงานหรือทำกิจกรรมได้มากเท่าใด ยิ่งทำให้เกิดทักษะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ครูผู้สอนควรมีวิธีส่งเสริมกิจกรรมเพื่อช่วยให้บทเรียนมีความหมาย และได้ประโยชน์แก่นักเรียนมากขึ้นเท่านั้น

เลิศ อานันทนะ (2516) ได้กล่าวถึงวิชาศิลปะศึกษาว่า เป็นวิชาหนึ่งที่มีกิจกรรมอยู่มากมายที่สามารถตอบสนองการแสดงออกของเยาวชนได้อย่างกว้างขวาง เพื่อส่งเสริมให้มีสุนทรียภาพและพุทธิปัญญา มีจินตนิยายอันหมั่นเพียร รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมสามารถดัดแปลงแก้ไขสิ่งแวดล้อมให้สวยงาม สะอาดเรียบร้อย มีระเบียบแบบแผน และดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดีที่มีอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข แนวการสอนศิลปะศึกษาในปัจจุบันจึงเน้นหนักไปในทางที่สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพการณ์สังคมยุคใหม่ ส่งเสริมให้มีการแสดงออก (Free Expression) ตามความสนใจและความถนัด ตามธรรมชาติของแต่ละบุคคล

ศิลปะศึกษาจัดเป็นสาขาวิชาเฉพาะซึ่งมีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปะศึกษาในระดับโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาานั้น จึงเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นเพื่อการวางพื้นฐานความรู้ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ และมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานอย่างมีความสุข เพลิดเพลินและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันและครอบครัวได้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น เกษร ธิตะจารี (2543) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมาย

ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดกิจกรรมการเรียน การหน้าที่ของครูศิลปศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

2.2 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ก. เป็นการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียน โดยกำหนดกิจกรรมจากบทเรียน ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ เช่น สอนเรื่องการสานก็ให้นักเรียนฝึกสาน เพื่อให้ นักเรียนมีประสบการณ์ทางการสาน เมื่อนักเรียนไปพบงานสานอื่น ๆ เช่น กระจุง ตะกร้า พัด ก็จะเข้าใจงานเหล่านั้นว่าจะมีการทำอย่างไร เพราะเคยมีประสบการณ์มาแล้ว

ข. เป็นการทบทวนความรู้ที่ได้เรียนมาแล้วทุกครั้ง ที่เรียนมาแล้วหาจบ นอกจากผู้สอนจะทบทวนด้วยคำถามแล้ว ในทางศิลปะจะทบทวนความเข้าใจของผู้เรียนโดยการปฏิบัติเช่น การวาด การปั้น การพิมพ์ ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนฝึกทักษะการทำงานที่ได้เรียนรู้มา

ค. เป็นการประเมินผลการสอนของผู้สอน ว่าสอนได้ดีเพียงใด นักเรียนเข้าใจบทเรียนตามที่สอนหรือไม่ ครูสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ถ้านักเรียนทำงานได้ดีและถูกต้องก็แสดงว่าผู้สอนสอนได้ดี นั่นคือ การประเมินผลการสอน

2.3 การกำหนดกิจกรรมศิลปศึกษาให้กับผู้เรียนจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- ก. จะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ตามแผนการสอน
- ข. จะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอนในแต่ละเรื่อง และให้มีความสัมพันธ์
- ค. กิจกรรมศิลปะนั้น ๆ ต้องน่าสนใจและท้าทายผู้เรียน ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในกิจกรรมนั้น ๆ
- ง. กิจกรรมศิลปะนั้น ๆ จะต้องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และมีอิสระในการทำงาน และก่อให้เกิดความคิดใหม่ ๆ ขึ้น
- จ. ผู้เรียนสามารถประยุกต์กิจกรรมได้ตามความเหมาะสม หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานอื่น ๆ ได้ เช่น เรียนการพิมพ์ นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์พิมพ์ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าปูโต๊ะ หรือพิมพ์เสื้อได้ เป็นต้น
- ฉ. กิจกรรมศิลปะจะต้องไม่ยากและง่ายเกินไปสำหรับผู้เรียน เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายในการทำกิจกรรม และเมื่อนักเรียนทำได้ก็จะเกิดความภูมิใจในตัวเอง
- ช. กิจกรรมศิลปะจะต้องสอดคล้องกับวุฒิภาวะและความสนใจของผู้เรียน เช่น กิจกรรมศิลปะของนักเรียนหญิงกับนักเรียนชาย ควรให้มีการยืดหยุ่นได้ เพราะความสนใจของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความแตกต่างกัน ดังนั้น กิจกรรมศิลปะจึงควรให้มีอิสระแก่นักเรียนได้มีการเลือกงานในการทำ

2.4 หน้าที่สำคัญของครูศิลปศึกษาเพื่อให้การสอนสัมฤทธิ์ผล คือ

- ก. ต้องใฝ่หาความรู้ทางศิลปะอยู่เสมอ
- ข. ต้องศึกษาในเรื่องที่จะสอนและสามารถปฏิบัติกิจกรรมตามเนื้อหาได้
- ค. ต้องศึกษาหลักสูตรเพื่อจะ ได้รู้ขอบข่ายของเนื้อหาที่จะสอน
- ง. ต้องทำแผนการสอนและบันทึกการสอนทุกครั้งก่อนสอน
- จ. ต้องมีสื่อการสอนที่ใช้ประกอบการสอนอย่างมีคุณภาพและน่าสนใจ
- ฉ. ต้องมีเทคนิคการสอนที่ไม่น่าเบื่อหน่าย
- ช. ต้องมีการประเมินผลที่ชัดเจนและผู้เรียนยอมรับ

2.5 ปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สอนในการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน มีดังนี้

ก. ผู้สอนไม่มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ทางศิลปะเพียงพอในการทำงาน หรือไม่ได้จบมาทางสายศิลปศึกษา จึงก่อให้เกิดปัญหาในด้านเนื้อหา และการกำหนดกิจกรรมให้กับผู้เรียน

ข. ผู้สอนไม่ได้ศึกษาหลักสูตรที่กำหนดไว้ ทำให้เกิดความสับสนใจเรื่องที่จะสอน และสอนไม่สอดคล้องตามวุฒิภาวะของผู้เรียน จึงทำให้การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนไม่ประสบผล

ค. ผู้สอนไม่ได้วางแผนการสอนให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนความยากง่าย และให้เนื้อหา มีความสัมพันธ์กัน จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการกำหนดกิจกรรมให้กับผู้เรียน

ง. ผู้สอนไม่สันทัดในการจัดกิจกรรมทางศิลปะ โดยเฉพาะศิลปะในโรงเรียน ทั้ง ประถมและมัธยมซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ความยากง่ายหรือความซับซ้อนในการปฏิบัติต่างกัน ซึ่งผู้สอนจะต้องตระหนักในเรื่องเหล่านี้

จ. ผู้สอนขาดแคลนวัสดุในการปฏิบัติงานตามเนื้อหาวิชา ซึ่งผู้สอนจะต้องรู้จักประยุกต์ใช้วัสดุที่หาง่ายมาทดแทน ถ้าหากผู้สอนไม่เคยปฏิบัติมาก่อนก็จะไม่สามารถทำได้ และการสอนจะต้องขึ้นอยู่กับปฏิภาณไหวพริบของผู้สอน ที่จะต้องรู้จักพลิกแพลงกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตรงตามเนื้อหา

ฉ. ผู้สอนไม่มีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน จึงทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นผู้สอนจะต้องคิดค้นคว้าสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ มาให้ผู้เรียนอยู่เสมอในการฝึกปฏิบัติกิจกรรม

2.6 รูปแบบและวิธีการสอนศิลปะ

รูปแบบและวิธีการสอนศิลปะศึกษา การเรียนการสอนศิลปะศึกษา ก็เช่นเดียวกับการสอนวิชาอื่น ๆ แต่การฝึกปฏิบัติจะมากกว่าทฤษฎี เพราะผลงานที่ทำออกมาจะสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาหมากน้อยเพียงใด การปฏิบัติของผู้เรียนจะมีผลงานดีเด่นออกมาได้ก็ต้องมีการฝึกมาเป็นเวลานาน ศิลปินบางคนต้องฝึกมาแทบตลอดชีวิตกว่าจะเป็นที่ยอมรับและยกย่องของสังคมโลก การสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนเป็นการจัดประสบการณ์ มีทักษะและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับผู้เรียนเพื่อเป็นพื้นฐานในการค้นหาศักยภาพความสามารถของตนเองในการเรียนรู้ในระดับสูงต่อไป (เกษร ชิตะจारी, 2541)

สุพิน บุญชูวงศ์ (2538) กล่าวว่า เมื่อนำวิธีการสอนแบบต่าง ๆ มาจัดประเภทตามลักษณะเฉพาะจะได้ 2 ประเภท คือ

1. วิธีการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered Method) ได้แก่ วิธีสอนที่ครูเป็นผู้สอน ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ เช่น ครูจะเป็นผู้ตั้งจุดมุ่งหมาย ควบคุมเนื้อหา จัดกิจกรรม และวัดผล เป็นต้น วิธีสอนแบบนี้ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนโดยการทบทวน

2. วิธีสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Pupil-Centered Method) ได้แก่ วิธีสอนที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสเป็นผู้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้วางแผนบทเรียน ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้ ครูเป็นเพียงผู้แนะแนวไปสู่การค้นคว้าและนำสื่อการเรียนมาใช้ จนนักเรียนได้ความรู้ด้วยตนเอง ได้แก่ วิธีสอนแบบทดลอง วิธีสอนแบบโครงการ วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ วิธีสอนแบบสืบสอบ วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน วิธีสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบหน่วย

กรมวิชาการ (2539) ได้กล่าวไว้ว่า ในการสอนที่ยึดเอาครูเป็นศูนย์กลางที่ยึดปฏิบัติมาแต่เดิม ทำให้คุณภาพและประสิทธิภาพของการเรียนไม่พัฒนาเท่าที่ควร ประกอบกับในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 วิทยาการและเทคโนโลยีได้เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วและสภาพสังคมโดยทั่ว ๆ ไปเปลี่ยนแปลงและซับซ้อนขึ้นมาก เป็นผลให้จุดประสงค์ของการศึกษาจำเป็นต้องขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้นกว่าเดิม ซึ่งทำให้ต้องพัฒนาวิธีการและกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนการสอนใหม่ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวคิดใหม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนได้แก่

1. เป้าหมายสำคัญของการสอนเปลี่ยนจากการสอนของครู เป็นการเรียนของนักเรียน ครูจึงมีหน้าที่ในการวางแผน และกำหนดประสบการณ์ที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

2. โครงการเรียนการสอนที่เคยเป็นภาพนิ่งเปลี่ยนเป็นภาพเคลื่อนไหวได้ กล่าวคือ จำต้องนำวิธีการสอนแบบต่าง ๆ รวมทั้งนำสื่อการเรียนการสอนหลาย ๆ ชนิดมาใช้ตามความเหมาะสมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอน

3. การมองนักเรียนในฐานะเป็นกลุ่ม เปลี่ยนการยอมรับในฐานะบุคคล กล่าวคือได้มีการให้ความสำคัญต่อนักเรียนแต่ละคนมากขึ้น มีการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนการสอนซึ่งเดิมจัดเป็นกลุ่ม ได้เริ่มเปลี่ยนไปเป็นการสอนเพื่อสนองความต้องการและความสนใจของนักเรียนแต่ละคน เห็นความจำเป็นที่จะต้องวางแผนการสอนและจัดเตรียมสื่อการสอนหลาย ๆ แบบเพื่อให้ให้นักเรียนแต่ละคนได้รับความสำเร็จในการเรียนมากที่สุด

4. การใช้วัสดุการเรียนการสอน เพื่อการเรียนเป็นกลุ่ม เปลี่ยนเป็นเพื่อการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล กล่าวคือ ได้มีการยอมรับว่าการเรียนมีหลายวิธี นักเรียนแต่ละคนอาจจะเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการ ประสบการณ์ และสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ กัน มีแหล่งความรู้มากมายและสื่อการเรียนการสอนหลาย ๆ รูปแบบ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิธีการและวัสดุการเรียนการสอนแบบเดิม ซึ่งครูเป็นผู้ใช้และควบคุม โดยจะเปลี่ยนไปให้เหมาะสมกับผู้เรียน

5. วิธีการที่มีระบบ เชื่อกันว่าจะให้การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จ กล่าวคือ การวางแผนการสอนจะต้องมีระบบที่ดี

สุมิตร คุณากร (2520) ได้เสนอแนะวิธีการสอนที่ใช้สอนได้ โดยทั่ว ๆ ไป ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบฝึกปฏิบัติ วิธีสอนโดยใช้โสตทัศนูปกรณ์ วิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนแบบค้นพบด้วยตนเอง วิธีสอนแบบใช้ห้องทดลอง วิธีสอนแบบสืบสอบ วิธีสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และวิธีสอนโดยการใช้บทบาทและสถานการณ์จำลอง ซึ่งวิธีสอนเหล่านี้ก็สามารถนำมาใช้กับการสอนศิลปะได้ ทั้งนี้วิชาศิลปะมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

อุบล ตูจินดา (2532) ได้เสนอรูปแบบวิธีการสอนศิลปะ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับความรู้และเนื้อหาวิชาไว้ 7 วิธี คือ

1. วิธีสอนศิลปะแบบบรรยาย หมายถึง การสอนที่ผู้สอนเป็นศูนย์รวมความสนใจ พูดบอกเล่า หรืออธิบายเนื้อหาเรื่องราวของศิลปะให้ผู้เรียนฟัง โดยผู้สอนเป็นผู้เตรียมการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนเป็นฝ่ายมารับผลการศึกษาค้นคว้านั้น เป็นสื่อทางเดียว คือ จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อยมาก นอกจากนั่งฟังจด และเตรียมตัวสอบ ซึ่งในปัจจุบันวิธีนี้ได้รับการปรับปรุงโดยผู้สอนมีอุปกรณ์ประกอบการบรรยาย ได้แก่ สไลด์ แผ่นใส วิดิทัศน์ การสอนศิลปะแบบบรรยายเหมาะสมกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา และวิชาที่เหมาะสมกับวิธีสอนแบบนี้ได้แก่ วิชาทัศนศิลป์ และวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์

2. วิธีสอนศิลปะแบบสาธิต หมายถึง การสอนศิลปะที่ผู้สอนมีการสาธิตให้ผู้เรียนดู มีการอภิปรายประกอบการซักถามว่าจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างไร เป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานที่ตนไม่เคยทำมาก่อนได้ เช่น สาธิตการร่างภาพ สาธิตการผสมสี เป็นต้น ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติตาม การสอนแบบสาธิตเหมาะกับการสอนในทุกระดับชั้น

3. วิธีสอนศิลปะแบบอภิปราย หมายถึง การสอนศิลปะที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึก การฟัง พูด แก้ปัญหา แสดงความคิดเห็นออกมาอย่างชัดเจน เป็นการส่งเสริมประสบการณ์ การสอนศิลปะแบบอภิปราย จึงมีใช้การเน้นที่ข้อคิดเห็น ข้อยุติเท่านั้น แต่คำนึงถึงกระบวนการทั้งหมด ของการอภิปรายที่สังคมยอมรับ การสอนศิลปะแบบอภิปรายจึงเหมาะกับการสอนในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

4. วิธีสอนศิลปะแบบกำหนดงาน หมายถึง การสอนที่นำมาใช้กับผู้เรียนที่มีความสามารถและทักษะพื้นฐานอย่างพอเพียงแล้ว จึงสมควรนำมาใช้กับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอุดมศึกษา เพราะผู้เรียนมีทักษะในการใช้เครื่องมือและวัสดุต่าง ๆ มาแล้ว

5. วิธีสอนศิลปะแบบปฏิบัติการ หมายถึง การสอนที่ให้ผู้เรียนปฏิบัติงานในห้องทดลองหรือฝึกปฏิบัติในสถานที่จริง เช่น บริษัท โรงงาน วิธีการสอนศิลปะแบบปฏิบัติการเป็นการฝึกทักษะโดยตรง ทำให้ผู้เรียนได้เห็น เข้าใจ สัมผัส และปฏิบัติได้ ซึ่งเหมาะสมกับการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

6. วิธีสอนศิลปะแบบโครงการ หมายถึง การสอนที่ให้ผู้เรียนนำปัญหาตามสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวันมาเป็นโครงการศิลปะ โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันคัดเลือกโครงการที่จะทำ ผู้เรียนเป็นผู้วางโครงการและทำกิจกรรมด้วยตนเอง วิธีสอนศิลปะแบบโครงการเหมาะกับระดับชั้นมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

7. วิธีสอนศิลปะโดยการศึกษาออกสถานที่ หมายถึง การสอนที่ผู้สอนนำผู้เรียนไปนอกโรงเรียน เพื่อศึกษาศิลปะในสถานที่ต่าง ๆ เรียกว่าทัศนศึกษาออกสถานที่ (Field Trip) นับว่าเป็นวิธีสอนที่มีคุณค่ามากอย่างหนึ่งในการเรียนศิลปะ เพราะเป็นการได้รับประสบการณ์ตรงทำให้ผู้เรียนได้ความรู้และความเพลิดเพลิน

จากทัศนะที่เกี่ยวกับวิธีการสอนศิลปะดังกล่าวข้างต้น สามารถประมวลสรุปได้ว่า วิธีสอนศิลปะที่นิยมใช้กันอยู่ทั่วไปมีดังนี้ (ชลอ พงษ์สามารถ .2526)

1. วิธีสอนแบบบรรยาย (lecture) เป็นการสอนที่ครูใช้วิธีบอกเล่าบรรยายให้เห็น ทฤษฎีทางศิลปะ ขั้นตอนการทำงานหรือผลงานทางศิลปะอาจมีตัวอย่างประกอบการบรรยายในจุดต่าง ๆ แต่ไม่มีการลงมือปฏิบัติ วิธีนี้เป็นการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง เหมาะแก่การให้ความรู้ผู้เรียนก่อนการลงมือปฏิบัติกิจกรรม

2. วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มอภิปราย (discussion) เป็นการสอนที่ครูแบ่งกลุ่มผู้เรียน ออกเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้ค้นคว้าข้อมูลตามหัวข้อที่ครูกำหนด กลุ่มจะเป็นผู้นำเสนอผลการค้นคว้า แก่ชั้นเรียนและครูเป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล ในลักษณะการนำเสนอและสรุปเพื่อให้ชั้นเรียนได้บรรลุ วัตถุประสงค์ที่ครูตั้งไว้ วิธีนี้เป็นการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เหมาะแก่การสอนในส่วนที่เป็น ทฤษฎีและความรู้ทางศิลปะ

3. วิธีสอนแบบสาธิต (demonstration) เป็นการสอนที่ครูแสดงวิธีการปฏิบัติหรือ การทำกิจกรรมทางศิลปะหลาย ๆ วิธี ขณะสาธิตจึงต้องมีการบรรยายประกอบเพื่อให้ผู้เรียนมีประสพ การณ์กว้างและมีทางเลือกที่สามารถนำมาปฏิบัติด้วยตนเองได้ วิธีเหมาะสำหรับการให้หลักปฏิบัติกิจ กรรมที่มีขั้นตอนค่อนข้างจะซับซ้อน

4. วิธีสอนแบบให้ผู้เรียนทดลอง (experimentation) เพื่อให้ผู้เรียนได้ทดลองหา ประสพการณ์ตรงด้วยตนเองในด้านการใช้เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ เทคนิค วิธีการ และรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งผู้เรียนอาจทดลองทำตามหรือทดลองสร้างสรรค์ผลงานที่แปลกใหม่ก็ได้ การสอนวิธีนี้ควรวี ใช้ เมื่อการสาธิตสิ้นสุดลง หรือเมื่อต้องการให้ทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์

5. วิธีสอนที่ให้ผู้เรียนแสดงออกได้อย่างอิสระ (free expression) เพื่อให้ผู้เรียนแสดง ออกได้อย่างอิสระ ครูจะเป็นผู้เสนอแนะ กระตุ้น และให้กำลังใจ เปิดทางเลือกกว้างและส่งเสริม ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้คิดค้นงานศิลปะในรูปแบบที่ตนถนัดและสนใจได้ วิธีนี้เหมาะ แก่การสอนเมื่อผู้เรียนผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยวิธีบรรยาย อภิปราย สาธิต และทดลองมาแล้ว

6. วิธีการสอนแบบวิเคราะห์และวิจารณ์ผลงานศิลปะ (critic) วิธีนี้นำเสนอหลัก เกณฑ์การวิเคราะห์และวิจารณ์งานศิลปะ ฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการนำความรู้และหลักการทาง ศิลปะไปใช้วิเคราะห์วิจารณ์และปรับปรุงผลงานของตนเองและผู้อื่นได้ วิธีเหมาะแก่การสอนในขั้น สุดท้ายเมื่อผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมทางศิลปะเสร็จสิ้นลง

7. วิธีสอนโดยพาผู้เรียนไปศึกษานอกสถานที่ (field trip) เป็นการสอนที่ครูจะพา ผู้เรียนไปมีประสพการณ์ทางศิลปะนอกเขตโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีประสพการณ์ตรงซึ่งจะเป็น ประโยชน์ต่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจและตื่นเต้น วิธีนี้เหมาะแก่ผู้เรียนที่มีความรู้พื้นฐานทางศิลปะเพียงพอที่จะรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่พาไปศึกษา

จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนศิลปะมีหลายแบบหลายวิธี ซึ่งในการสอน ครูผู้สอนอาจจะ เลือกวิธีการสอนได้มากกว่า 1 วิธี แต่การที่จะใช้วิธีสอนวิธีใดนั้นควรต้องเข้าใจข้อดีและข้อจำกัด และหลักการตลอดจนลักษณะเฉพาะของแต่ละวิธีนั้น ซึ่งในการเลือกใช้วิธีสอนแต่ละวิธีควรพิจารณา ให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับกิจกรรมและเนื้อหาวิชาแต่ละส่วน ซึ่งเนื้อหาวิชาศิลปะแต่ละกิจ

กรรม อาจจะเหมาะสมกับวิธีหรือเทคนิคการสอนที่ต่างแบบกัน ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องพิจารณาและเตรียมวิธีหรือเทคนิคการสอน ให้เหมาะสมกับกิจกรรมนั้น ๆ

2.7 พัฒนาการของวัยรุ่น

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดสำหรับผู้เรียนที่มีอายุประมาณ 12-18 ปี โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น(ม.1-ม.3) อายุระหว่าง 12-15 ปี และนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาปลาย(ม.4-ม.6) อายุระหว่าง 16-18)ปี เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นเนื้อหาด้านการค้นคว้า การเรียนรู้ การแสดงออกให้เข้าใจในความเป็นไปของชีวิต การพัฒนาด้านเจตคติ สังคม ร่างกายและสติปัญญา ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาต่อไป พัฒนาการวัยรุ่นสามารถสังเกตเห็นได้จากด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา สังคมและพัฒนาการทางศิลปะ ดังนี้ (Lambart B. Geraldine and Other. 1978)

ก. พัฒนาการทางด้านร่างกาย ความเจริญเติบโตของวัยรุ่นจะมีอัตราการเพิ่มของส่วนสูงและน้ำหนักอย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัด ในเพศชาย คือ อวัยวะเพศจะมีขนาดโตขึ้น เริ่มผลิตอสุจิ มีขนขึ้นตามตัว มีหนวดและเครา มีกล้ามเนื้อเป็นมัดๆและเสียงห้าว ในเพศหญิง คือ รังไข่จะมีขนาดเพิ่มขึ้น เริ่มมีประจำเดือน มีขนขึ้นตามตัว มีหน้าอก สะโพกขยายและเสียงแหลม

ข. พัฒนาการด้านอารมณ์ การแสดงออกทางอารมณ์ในวัยรุ่นมีลักษณะดังนี้

- อารมณ์รุนแรง คือ เป็นการแสดงออกของอารมณ์มากเมื่อได้รับความกระทบกระเทือนใจเพียงเล็กน้อย

- อารมณ์อ่อนไหว ไม่คงที่ เกิดง่ายและหายเร็ว

- ควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ไม่ค่อยได้

- มักมีอารมณ์ค้าง

ค. พัฒนาการทางด้านสังคมของวัยรุ่น วัยรุ่นจะเริ่มมีความสัมพันธ์กับเพื่อน โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ

- คบเป็นหมู่คณะ โดยเลือกคบเพื่อนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน เรื่องที่ตรงกัน หรือเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

- คบเป็นเพื่อนสนิท โดยจะเลือกคบเพื่อนที่สนิทสนมประมาณ 4-5 คน

- คบเป็นคู่หู คือเลือกคบเฉพาะเพื่อนที่สามารถจะเล่าทุกสิ่งทุกอย่างให้ฟังได้ ส่วนการคบเพื่อนต่างเพศจะเริ่มเมื่ออายุประมาณ 14-16 ปี

ง. พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของวัยรุ่น

สติปัญญา หมายถึงความสามารถในการเรียนรู้ ลักษณะสติปัญญาของวัยรุ่นในวัยนี้สามารถคิดแบบมีเหตุผลเชิงนามธรรม คิดในสิ่งที่เป็นนามธรรม สามารถตั้งสมมติฐานและสามารถทดสอบสมมติฐานได้

จ. พัฒนาการทางด้านศิลปะของวัยรุ่น

นักศิลปะศึกษาชาวอเมริกัน วิคเตอร์ โลเวนเฟลด์(Viktor Lowenfeld) ได้เสนอขั้นพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก (Stages of Creative Development) ที่กำหนดขึ้นโดยมีความสัมพันธ์กับอายุดังนี้

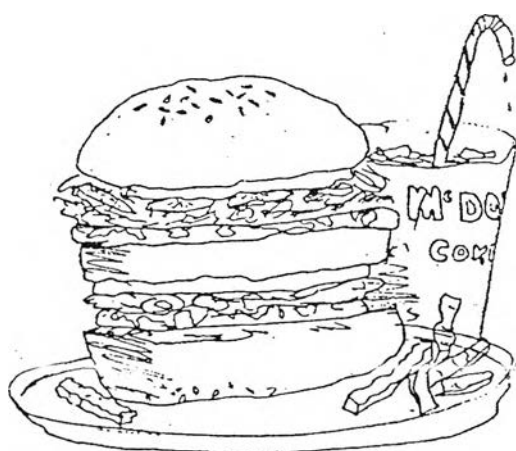
ขั้นขีดเขียน(Scribbling Stage) อายุ 2-4 ปี

- ขั้นก่อนสัญลักษณ์(Preschematic Stage) อายุ 4-7 ปี
- ขั้นสัญลักษณ์(Schematic Stage) อายุ 7-9 ปี
- ขั้นเริ่มเหมือนจริง(The Drawing Realism) อายุ 9-12 ปี
- ขั้นเหตุผล(The Age of Reasoning) อายุ 12-14 ปี
- ขั้นการตัดสินใจ(The Period of Decision) หรือขั้นศิลปะวัยรุ่น(Adolescent Art) อายุ 14-17 ปี

Art) อายุ 14-17 ปี

นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นวัยรุ่นพัฒนาการทางด้านศิลปะจะอยู่ในขั้นที่ 5 คือ ขั้นเหตุผล ดังมีรายละเอียดของพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ ดังนี้

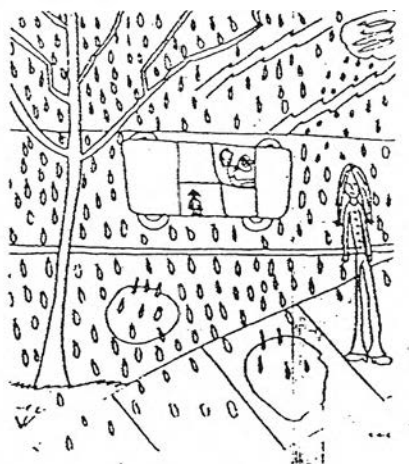
1. ลักษณะนิสัยในการวาดเส้น(Drawing Characteristics)

- ก. สามารถยอมรับในข้อบกพร่องทางศิลปะที่ถูกวิจารณ์ได้
- ข. สามารถวาดเส้น โดยเริ่มวาดเป็นเครื่องหมายและสัญลักษณ์ได้

- ค. สามารถเลือกบางส่วนของสิ่งแวดล้อมเพื่อนำมาวาดได้
- ง. จะสิ้นสุดการวาดเส้นในลักษณะเส้นไหลเป็นธรรมชาติที่ไร้ความหมาย
- จ. สามารถให้ความสำคัญต่อรายละเอียด เช่น รอยขนและรอยพับ
- ฉ. สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมวาดภาพจากที่ไม่มีความหมายหรือมีความหมายส่วน
คน เป็นภาพที่มีจุดหมายและเรื่องราว

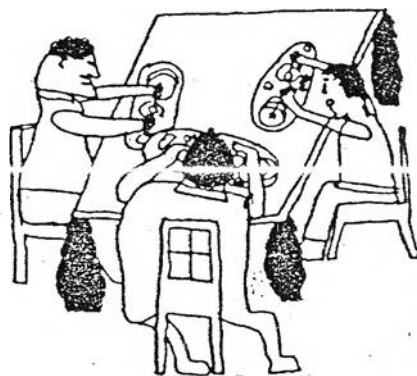
2. การใช้พื้นที่ว่าง (Space Representation)

ภาพที่ 38 แสดงการใช้พื้นที่ว่างของเด็กอายุ 12-14 ปี

- ก. สามารถยอมรับในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น แต่จะวาดรายละเอียดเฉพาะส่วนที่สำคัญได้
- ข. สามารถยอมรับในความลึก เด็กในวัยนี้จะวาดภาพโดยมีมุมมองแบบตลก
- ค. สามารถตัดสินใจในการใช้พื้นที่ว่างให้เป็นไปอย่างอิสระ ขึ้นอยู่กับตัวของเด็ก
- ง. สามารถวาดของทุกอย่างให้อยู่บนภาพเดียวกันได้

3. การวาดภาพคน (Human Figure Representation)

ภาพที่ 39 แสดงการวาดภาพคนของเด็กอายุ 12-14 ปี

- ก. สามารถวาดภาพสัดส่วนของคนได้ถูกต้องมากขึ้น
- ข. สามารถยอมรับว่าข้อต่อมีผลต่อการออกท่าทางของคนได้
- ค. สามารถวาดภาพความรู้สึกต่างๆบนสีหน้าของคนได้
- ง. สามารถวาดภาพการ์ตูนได้
- จ. สามารถวาดภาพคนโดยแสดงความแตกต่างทางเพศได้อย่างชัดเจน

พัฒนาการของวัยรุ่นในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เด็กวัยรุ่นในวัยนี้มีการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายสูง อารมณ์ยังไม่คงที่และการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์สูง ยึดเพื่อนเป็นหลัก มีสติปัญญาแบบเหตุผลเชิงนามธรรม และสามารถวาดและเข้าใจในศิลปะได้ใกล้เคียงความเป็นจริงขึ้น

นักเรียนในวัยนี้บางคนอาจมีความสามารถมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานนี้ ซึ่งถือว่าเป็นความสามารถพิเศษที่เขาสามารถจะพัฒนาทางศิลปะได้สูงสุด แต่สำหรับนักเรียนที่มีความสามารถทางศิลปะน้อยหรือเป็นไปตามขั้นพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะของโลเวนเฟลด์ ครูศิลปะควรเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับความสนใจและวุฒิภาวะของนักเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนอยู่ที่การส่งเสริมการแสดงออกอย่างเสรีของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาในทุกๆด้านของผู้เรียน

3. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 เพื่อใช้เป็นหลักสูตรแกนกลาง ทั้งนี้ได้มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีโครงสร้างของเนื้อหาสาระหรือแนวทางจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ประกอบด้วยส่วนสาระสำคัญดังนี้

1. การกำหนดวิสัยทัศน์
2. ความสำคัญ
3. คุณภาพผู้เรียน
4. สาระการเรียนรู้และองค์ความรู้
5. มาตรฐานการเรียนรู้
6. แนวทางการจัดการเรียนรู้

3.1 วิสัยทัศน์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ในหลักการศึกษาระดับพื้นฐาน พ.ศ.2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิดที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม ค้นหาผลงานศิลปะสื่อความหมายกับตนเองค้นหาศักยภาพ ความสนใจส่วนตัว ฝึกการเรียนรู้ การสังเกตที่ละเอียดอ่อนอันนำไปสู่ความรักเห็นคุณค่า และเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะรอบตัว พัฒนาเจตคติ สมาธิ รสนิยมส่วนตัวมีทักษะ กระบวนการวิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรมทั้งของตนเอง และวัฒนธรรมอื่น ๆ พิจารณาว่าผู้คนในวัฒนธรรมของตนมีปฏิกิริยาตอบสนองต่องานศิลปะ ช่วยให้มีมุมมองและเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกล ช่วยเสริมความรู้ ความเข้าใจ มโนทัศน์ด้านอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นมุมมองของชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความเชื่อ ความศรัทธาทางศาสนา

3.2 ความสำคัญกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ความสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะคือ มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ชื่นชมความงาม สุนทรียภาพ ความมีคุณค่า มีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาการกระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวมการสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง

นอกจากนี้ กิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3.3 คุณภาพผู้เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ (ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3)

เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้วผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์ เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปะวัฒนธรรม อันเป็นมรดกทางปัญญาของของชนในชาติสามารถค้นพบศักยภาพความสนใจในตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพทางศิลปะ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นพัฒนาตนเองได้ และแสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์ มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) และเมื่อจบการศึกษาแต่ละช่วงชั้น ผู้เรียนจะมีคุณภาพดังนี้

ก. สร้างและนำเสนอผลงานทางศิลปะ โดยเลือกและประยุกต์ทัศนธาตุ องค์ประกอบ คนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ และทักษะพื้นฐานให้ได้ผลตามที่ต้องการ ตลอดจนสื่อสารให้คนอื่น เข้าใจผลงานของตนเองได้

ข. รู้ว่าการจัดทัศนธาตุ องค์ประกอบคนตรี องค์ประกอบนาฏศิลป์ จะช่วยให้งาน ศิลปะสามารถสื่อความคิด และความรู้สึกได้ อธิบายให้ผู้อื่นเข้าใจในความสวยงาม และความไพเราะ ของศิลปะได้

ค. บรรยายและอธิบายศิลปะสาขาต่าง ๆ ที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยอธิบายเปรียบเทียบผลงานศิลปะจากยุคสมัยวัฒนธรรมต่าง ๆ และให้ความสำคัญ ในเรื่องบริบททางวัฒนธรรม

ง. นำความรู้ทางศิลปะที่ตนถนัด และสนใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการ เรียนรู้กลุ่มสาระอื่น ๆ

จ. เห็นความสำคัญของการสร้างสรรค์งานศิลปะ เชื้อมนั้น ภูมิใจในการแสดงออกรับ ผิดชอบ มุ่งมั่นในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น

ฉ. ซาบซึ้งเห็นคุณค่าของศิลปะ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รัก ห่วงเห่น มรดกทางวัฒน ธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

3.4 สาระการเรียนรู้และองค์ความรู้

ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

ก. ความรู้ ขอบข่าย สัญลักษณ์ แนวคิดทางศิลปะ

ข. การสร้างสรรค์ และการแสดงออก

ค. การวิเคราะห์ วิจารณ์งานศิลปะ และสุนทรียภาพ

ง. การประยุกต์ใช้ความรู้ทางศิลปะ

จ. ศิลปะกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ไทย และสากล ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

3.5 มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้น ฐาน พ.ศ. 2544 ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้ คือ

มาตรฐาน ศ 1.1 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องาน ศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1. รู้วิธีสื่อความคิด จินตนาการ ความรู้สึกความประทับใจด้วยวัสดุอุปกรณ์ เทคนิควิธีการทางศิลปะ และสื่อความหมายได้
2. คิดริเริ่ม ดัดแปลงใช้ทัศนธาตุ และองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ เทคนิควิธีการ รูปแบบใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามความถนัดและความสนใจ
3. ใช้กระบวนการสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ประยุกต์ใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและมีความรับผิดชอบ
4. แสดงออกถึงความรู้สึกในการรับรู้ความงามจากประสบการณ์จินตนาการ โดยใช้หลักและความงามของศิลปะตามความถนัดและความสนใจ
5. แสดงความคิดเห็น อธิบายความหมายจำแนกความแตกต่างของงานทัศนศิลป์เกี่ยวกับทัศนธาตุ และความงามของศิลปะ
6. นำความรู้และวิธีการประสบการณ์ทางทัศนศิลป์ที่ตนถนัดและสนใจไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐาน ศ 1.2 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-3) : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

1. เข้าใจความเชื่อทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่องานสร้างงานศิลปะ
2. ชาวซึ่งเห็นคุณค่าศิลปวัฒนธรรมไทยมีส่วนร่วมในการสร้างงานทัศนศิลป์ที่สะท้อนวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

3.6 แนวทางการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ และห้องสมุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าความรู้อย่างเพียงพอ และเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และนอกสถานที่ เช่น ในชุมชน ใกล้เคียง ไร่ สวน สถานศึกษา ตลาด วัด หรือสถานศึกษาที่สำคัญ ๆ ในชุมชน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้สามารถคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ แก้ปัญหา และทำสิ่งที่แตกต่างกันให้ดีขึ้น

จากสาระและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ ในสาขาทัศนศิลป์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ระบุถึงความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต้องเนศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน รวมถึงเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิ

ปัญญาไทย และสากล กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะยังมุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้ ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างเพียงพอและเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยมีครูผู้สอน และผู้จัดการศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะ ผู้ถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ เกิดสื่อ แหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้สร้างสรรค์ความรู้ของตนเอง การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่เป็นการเชื่อมโยงองค์ความรู้ของผู้เรียนประสานเข้ากับสภาพความเป็นจริง จากการได้ชม และสัมผัส (สมศักดิ์ ภู่วิภา ควารรรถน์.2544) อันจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นไปตามแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะที่กำหนดไว้

3.7 บทบาทการจัดการเรียนการสอนของครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

การจัดการเรียนการสอนของครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยผู้สอนครูต้องมีความคิดสร้างสรรค์และมีความสามารถทางวิชาการควบคู่กันไป โดยเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน คุณธรรม และบูรณาการในเรื่องต่างๆ ให้เหมาะสมกับระดับการศึกษา ในประเด็นต่อไปนี้เป็น (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.2542)

ก. ครูถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

ข. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดย

- จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน และคำนึงถึงความแตกต่างกันของผู้เรียน เอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคลและแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง
- ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญและการแก้ปัญหา จัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
- จัดให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ให้คิดเป็น คิดชอบ ทำได้และทำเป็น รวมทั้งรักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
- ส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่งเสริมส่วนดี และปรับปรุงส่วนด้อยของผู้เรียน
- ผสมผสานสาระความรู้ต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน และสอดแทรกคุณธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

- จัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมที่ปลูกเร้า จูงใจและเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ และอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และรู้รอบ รวมทั้งใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการเรียนรู้

- ครูและผู้เรียนเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยา การต่างๆ ได้แก่ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์ อุทยานแห่งชาติ ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ ฯลฯ

- ประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เพื่อ ร่วมกันพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ

ค. ความรู้และทักษะ เตรียมเนื้อหาสาระและให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- ตนเองและความสัมพันธ์กับสังคมรอบตัว ได้แก่ ครอบครัว ชุมชนชาติไทย และสังคมโลก

- วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

- ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทยและกีฬา

- คณิตศาสตร์ ภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาไทย

- ประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

ง. การประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย อาทิ การทดสอบ การประเมินพัฒนาการและควมประพฤติของผู้เรียน และการสังเกตพฤติ กรรมการเรียนรู้และการร่วมกิจกรรม ตัวอย่างการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีดังนี้

- ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

- ผู้เรียนฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดง ออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล

- ผู้เรียนได้รับการเสริมแรงให้ค้นหา คำตอบและแก้ปัญหา ทั้งด้วยตนเอง และร่วมด้วยช่วยกัน

- ผู้เรียนได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง

- ผู้เรียนเลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตน เองอย่างมีความสุข

- ผู้เรียนฝึกตนเองให้มีวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน

- ผู้เรียนฝึกประเมินตนเองและยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

จ. การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

4. แหล่งการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมและการเรียนรู้ โดยให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรา 24 คือ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็นและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาการประเภทต่างๆ และรวมถึงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ โดยมีการประสานและร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ และในมาตราที่ 25 ที่รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นๆอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ พบว่าทั้ง 2 มาตราได้มุ่งความสำคัญที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ รวมถึงได้ศึกษาค้นคว้าอย่างเพียงพอและเกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆทั้งในและนอกห้องเรียนที่รัฐได้ส่งเสริม ดำเนินการและจัดตั้ง อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาเต็มศักยภาพอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด

4.1 ความหมายของแหล่งการเรียนรู้

สำหรับความหมายของแหล่งการเรียนรู้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2545) ได้กล่าวไว้ว่า คือ “แหล่ง” หรือ “ที่รวม” เป็นสถานที่ที่ประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และ

กิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้ หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอนเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ กำหนดเวลา การเรียนรู้ยืดหยุ่นสอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน การประเมินและการวัดผลการเรียนมีลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบเดียวกับการประเมินผลในชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ(2545) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่า คือ แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแหล่งการเรียนรู้ สำหรับนายวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ์ (2544) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้ คือ ถิ่น ที่อยู่ บริเวณ บ่อเกิด แห่ง ที่ หรือศูนย์รวมความรู้ที่ให้เข้าไปศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ คือ ศูนย์รวมข้อมูลความรู้ ข่าวสาร และกิจกรรม และเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนใฝ่รู้ แสวงหาความรู้ และใช้ประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า

4.2 บทบาทและหน้าที่ในการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้เน้นให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้ในการให้การศึกษทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544) ได้กล่าวถึงบทบาท หน้าที่ ในการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ไว้ดังนี้

ก. จัดการศึกษาและการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย : สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในทุกระดับและ ทุกกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ ต้องจัดให้เหมาะสมกับสภาวะความพร้อมของแหล่งการเรียนรู้ในแต่ละพื้นที่

ข. สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง : เป็นองค์กรเปิด สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สามารถเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคม วิถีชีวิตและสภาพทางเศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่น

ค. จัดหาความร่วมมือ : โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้เรียน เพื่อร่วมกันจัดทำหลักสูตรที่ยืดหยุ่น ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัด ตามความสนใจ

จ. เป็นแหล่งศึกษา ค้นคว้า วิจัยและสามารถจัดกระบวนการเชื่อมโยงกับองค์กรอื่นทั้งสถานศึกษาและชุมชนใน แหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ในขณะเดียวกันก็ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อให้องค์ความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ได้รับการเผยแพร่ และถ่ายทอดไปสู่ชุมชนอื่นๆ ในวงกว้าง

ฉ. เป็นแหล่งข้อมูลที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงข้อมูล ระหว่างแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆ ทั่วประเทศ

ช. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานเพื่อให้ผู้เรียนจากทั่วทุกภูมิภาคสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารและเข้าถึง การเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุปได้ว่าบทบาท และหน้าที่ ในการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้คือ แหล่งการเรียนรู้ต้องสามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ การเรียนรู้โดยการเรียนรู้จริง ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ของตนเองอยู่แล้วและการเรียนรู้ของคนอื่นๆ ทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย รวมถึงเป็นแหล่งทำกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงานและแหล่งประกอบอาชีพของผู้เรียน นับเป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น โดยตนเอง เป็นห้องเรียนทางธรรมชาติ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัย และเป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง

4.2 ประเภทของแหล่งการเรียนรู้

การจัดแบ่งประเภทของแหล่งเรียนรู้มีนักการศึกษา รวมถึงสถาบัน และหน่วยงานต่างๆ ได้จัดแบ่งประเภทของแหล่งการเรียนรู้ไว้หลากหลายรูปแบบด้วยกัน กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้จัดแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

๑. แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดขนาดเล็ก ห้องสมุดเคลื่อนที่ มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเตอร์เน็ต ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนากิจกรรมการ

เรียนการสอน (วิชา)Resource Center สวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ สวนหนังสือ สวนธรรมะ ฯลฯ

ข. แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ วิทยาศาสตร์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัด ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรภาครัฐและเอกชน ฯลฯ

ซึ่งสอดคล้องกับเนาวรัตน์ ลิขิตวัฒนเศรษฐ์ (2544) แบ่งประเภทของแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภท คือ 1. แหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน ได้แก่ สื่อการสอนต่างๆ เช่น ชุดการสอน การจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ บทเรียนสำเร็จรูป การศึกษาทดลอง เป็นต้น รวมถึง สร้างมุกค้นคว้า และมุมฝึกปฏิบัติ 2. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ สวนสมุนไพร และสวนวิทยาศาสตร์ เป็นต้น และ 3. แหล่งเรียนรู้นอกโรงเรียน ได้แก่ แหล่งด้านวิชาการ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี อาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งอยู่รอบโรงเรียน ภายในชุมชนและห่างไกลออกไป

อรรถัย และ สุวิทย์ มูลคำ (2544) ได้จัดประเภทของแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 2 ประเภท

1. แหล่งความรู้ทางบุคคล ซึ่งได้แก่ผู้เชี่ยวชาญหรือชำนาญพิเศษที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทาง ซึ่งเป็นได้ทั้งบุคคลภายในและภายนอกสถานศึกษา
2. แหล่งความรู้ที่เป็นสถานที่ หมายถึงรวมถึง ตัวอาคาร สถานที่ ตำรา เอกสาร หนังสือ ตลอดจนโสตทัศนูปกรณ์วัสดุต่างๆ ในสถานที่นั้นๆ ซึ่งอาจมีอยู่แล้วทั้งในและนอกสถานที่ศึกษา ซึ่งเป็นได้ทั้งสถานที่สำหรับการค้นคว้าเอกสารอ่านเพิ่มเติม สถานประกอบการอาชีพที่ดำเนินกิจการต่างๆ ในแต่ละงานอาชีพของท้องถิ่น เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทของแหล่งการเรียนรู้ข้างต้นพบว่ามีความสอดคล้องในส่วนของการจัดให้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ซึ่งบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ นับเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

4.3 ปัจจัยแห่งการใช้แหล่งการเรียนรู้

ประโยชน์ของการใช้แหล่งการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ(2546) ได้กล่าวไว้ ดังนี้

- ก. ให้ผู้เรียนมีโอกาส คิด ทำ โดยครู ผู้เรียน ช่วยกันจัดบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกัน และได้สรุปสาระการเรียนรู้

ข. สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายและต่อเนื่อง
 ค. มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเพียงพอที่ทำให้ผู้เรียนใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัดความสนใจ สาระการเรียนรู้มีความสมดุลเหมาะสมกับวัย

ง. กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ มีกิจกรรมร่วมกันในการเรียนรู้ คือ การแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกันคิดและร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันทำให้เกิดทักษะและประสบการณ์ตรง และสามารถนำมาแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้

จ. สาระและกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียนจนผู้เรียนสามารถประยุกต์ผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

ฉ. กระบวนการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับสังคม และองค์กรต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากแหล่งการเรียนรู้

ซึ่งสอดคล้องกับอรรถัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งการเรียนรู้มีดังนี้

ก. เด็กได้เรียนรู้จากของจริง ได้เรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสครบถ้วน ทั้งจากมองเห็น การได้ชิม การได้ดมกลิ่น การได้ยินเสียง การจับต้องที่เป็นรูปธรรม ในสถานการณ์จริง

ข. เด็กได้ออกไปศึกษาค้นหาคำตอบที่ต้องการด้วยตนเอง หรือได้มีโอกาสซักถามสิ่งที่อัศจรรย์ใจ ใครรู้ว่าผลงานของเขาถูกต้องหรือไม่ เพียงใด

ค. เป็นการเรียนที่มีความสุขจริง ๆ ทั้งผู้เรียนและผู้สอน เพราะไม่จำซาก จำเจ อยู่แต่ในห้องสี่เหลี่ยม และมีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกันมากมายทั้งครูและเด็ก ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้เรียนด้วยกัน และที่สำคัญคือ ครูกับผู้เรียนต่างก็แลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปด้วยกัน

ง. เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม คือ ผู้บริหาร ผู้เรียน ผู้สอน ชุมชน เริ่มต้นวางแผนการทำงานร่วมกันตั้งแต่ต้น การแสวงหา และคัดสรรแหล่งเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนการสอนวิชา จนถึงการประเมินผลงานที่ทุกคนต้องทำงานร่วมกัน ปรึกษาหารือกัน รับผิดชอบร่วมกัน และชื่นชมผลงานร่วมกัน หรือตามหลักการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

จ. บุคลากรในชุมชน/ในท้องถิ่น/ในสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง

ฉ. เกิดนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ โดยใช้สื่อธรรมชาติ ใช้แหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ บรรจุลงในแผนการสอนที่มีกิจกรรมครบถ้วน ได้ทั้งความรู้ประสบการณ์ความสนุกสนาน มีชีวิตชีวา

กล่าวโดยสรุปได้ว่าแหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญต่อผู้เรียนในทุกระดับ ครูกับผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมๆกัน ซึ่งผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง เป็นประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้สัมผัสจริงโดยตรง ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ง่ายยิ่งขึ้นการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศที่หลากหลายของแหล่งการเรียนรู้ช่วยเพิ่มแรงจูงใจ ความสนใจและประสบการณ์ใหม่ให้กับผู้เรียน การใช้สถานที่จริงและสถานที่จริงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ สนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายและเกลียดชังต่อบทเรียน

แหล่งเรียนรู้ตามนิยามของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมีบทบาทสำคัญที่สถานศึกษาต้องจัดทำระบบการเชื่อมโยงที่สอดคล้องกับระบบการศึกษาในส่วนของเนื้อหาสาระและการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้ สอดคล้องกับความต้องการและสนใจความถนัด โดยฝึกให้เกิดทักษะกระบวนการคิดเพื่อประยุกต์ความรู้มาใช้ ฝึกการปฏิบัติให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง และให้ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ ให้สมดุลกัน จัดบรรยากาศ สื่อการสอน สื่อการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ โดยจัดให้ได้ตลอดเวลา สถานที่ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีโอกาสพัฒนาธรรมชาติและศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถ โดยครูจะต้องมีส่วนสำคัญในการสร้างแนวทางและบรรยากาศในการเรียนการสอน ตามกรอบความคิดและแนวทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เป็นหลักสูตรกลางของประเทศ ซึ่งมีปรัชญาที่จะพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เป็นคนดี มีสติปัญญา เพิ่มศักยภาพของนักเรียนแต่ละบุคคลให้สูงขึ้น มีขีดความสามารถในการแข่งขัน สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ บนพื้นฐานของความเป็นไทยและสากลโลกโดยรวม และในส่วนของสาระมาตรฐานการเรียนรู้ศิลปะ ในหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จัดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์ ในกลุ่มการเรียนรู้ศิลปะ ผู้เรียนจะมีสภาพจิตใจที่งดงาม มีสุนทรียภาพ มีรสนิยม รักความเป็นระเบียบ มีการรับรู้อย่างพินิจพิเคราะห์ เห็นคุณค่าความสำคัญของศิลปะ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางปัญญาของชาติ สามารถค้นพบศักยภาพความสนใจของตนเอง อันเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อ หรือประกอบอาชีพทางศิลปะ มีจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่น พัฒนาตนเองได้ และแสดงออกได้อย่างสร้างสรรค์ มีสมาธิในการทำงาน มีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ 2544)

ผลจากการศึกษาแนวคิดและแนวนโยบายของสภาศิลปะแห่งอังกฤษ (The Arts Council of England) พบว่าสภาศิลปะแห่งประเทศอังกฤษเห็นความสำคัญของหอศิลป์และพิพิธภัณฑ์ เป็นฐานในการขยายให้การศึกษาศิลปะของเยาวชน และการสร้างเครือข่ายสัมพันธ์ เพื่อเปิดโอกาสให้เยาวชนได้ประสานงานกับผู้ปกครองในการสร้างบรรยากาศที่บ้านเลียนแบบห้องเรียนศิลปะและการจัดนิทรรศการ เพื่อสร้างบรรยากาศให้เกิดการกระตุ้นการเรียนรู้ เกิดการสร้างสรรคผลงานให้มากขึ้น

และสนับสนุนการพัฒนาแหล่งข้อมูลศิลปะเพื่อการศึกษาาระบบดิจิทัล (Digital Arts Resource for Education) อันเป็นระบบเชื่อมต่อที่สามารถเรียนรู้เรื่องศิลปะสมัยใหม่จากเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับความจริงจังของรัฐบาลอังกฤษในเรื่องการปฏิรูปการศึกษา โดยเน้นการสร้างลักษณะนิสัยการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ต้องเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของมรดกวัฒนธรรมของชาติ การเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาในระบบเพียงอย่างเดียวไม่พอเพียง การศึกษาที่ก้าวไกลจะต้องมีแรงจูงใจให้ผลเลิศกับกลุ่มเป้าหมาย คณะกรรมการที่ปรึกษาฯ แห่งชาติและวัฒนธรรมค้นพบว่า องค์กรภายนอกอันได้แก่ พิพิธภัณฑ์ โรงละคร หอศิลป์ ศูนย์วิทยาศาสตร์ สามารถเป็นผู้ให้การศึกษาดูได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับ (ward, 1969) ได้ทำการทดสอบการสร้างสรรค์และควมมีอิสระของ IQ ในนักเรียนพบว่า การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของเด็ก ๆ จะสูงขึ้นเมื่อมีสภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์

จากการศึกษารายงานการวิจัยของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ 2529 (อ้างถึง สังคมทองมี, 2528) ได้ทำการวิจัยเรื่องทัศนคติของผู้เชี่ยวชาญทางการพัฒนาหลักสูตร นักวิชาการด้านศิลปศึกษา และผู้ใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พบว่า นักเรียนยังไม่เข้าใจจุดประสงค์ของวิชาศิลปศึกษาอย่างถ่องแท้ เพราะส่วนใหญ่คิดว่าการเรียนการสอนศิลปะคือมุ่งสู่ความเป็นศิลปินต้องอาศัยพรสวรรค์ ทำให้ผู้เรียนไม่อยากเรียน จึงขาดความร่วมมือกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ปัญหาของครูอยู่ที่ยังมีวิธีการสอนแบบเดิม ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนอกจากนี้นักวิชาการทางศิลปศึกษายังได้กล่าวถึงการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ ว่ายังมีความสับสนอยู่มาก ซึ่งสอดคล้องกับวินัย โสนดี (2545) ที่กล่าวว่า การสอนวิชาศิลปะในสภาพปัจจุบันโดยเฉพาะในระบบโรงเรียนมีอุปสรรคมาก การจัดการเรียนการสอนไม่เอื้อที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เห็นความสำคัญในการใช้แหล่งเรียนรู้ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธำรงค์ศักดิ์ ธำรงค์เลิศฤทธิ์ (2540) ได้กล่าวว่า ศิลปศึกษา มีบทบาทสำคัญกับการศึกษา การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาเพื่อตอบสนองความสำคัญของศิลปศึกษาต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นไปเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาบุคคลตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศ กล่าวคือเป็นไปตามเจตนาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย

การศึกษาสภาพและความคิดเห็นของครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ในการสอนวิชาศิลปะ ในระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ตามมาตรา 25 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะ จะทำให้ทราบถึงสภาพของการใช้แหล่งเรียนรู้ใน

เรื่องการสอนและผลสัมฤทธิ์วิชาศิลปะตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ อันมีผลต่อการวางแผนทางการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศิลปะ ในหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ระดับมัธยมศึกษาในอนาคตต่อไป

5. พิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความซับซ้อนหลากหลาย และยากที่จะกำหนดความหมายหรือคำจำกัดความได้ ไม่ว่าความหมายนั้นจะถูกกำหนดโดยบุคคลหรือองค์กรใดก็ตาม เนื่องจากโดยพื้นฐานแล้วพิพิธภัณฑประกอบด้วยสิ่งก่อสร้าง อาคาร หรือบริเวณที่จัดเก็บรวบรวมผลงาน เพื่อการจัดหมวดหมู่ ให้ความรู้ ความเพลิดเพลินและการจัดการดำเนินงานของพิพิธภัณฑนั้นๆ

5.1 ความหมายของพิพิธภัณฑ

การให้ความหมายของพิพิธภัณฑ จึงนำไปสู่การกำหนดบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑในลักษณะต่างๆ กันไป ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายของพิพิธภัณฑไว้ในความหมายต่างๆ ดังนี้

Webster's Dictionary of Synonyms : พิพิธภัณฑ คือ สถานที่สะสมหรือรวบรวมวัตถุทางธรรมชาติ วิทยาศาสตร์ สิ่งแปลกล้อม และศิลปวัตถุ (จิรา จงกล.2532 : 2)

Prof.Dr.Foyles จากมหาวิทยาลัยโรเชสเตอร์ ประเทศอังกฤษ ได้ให้ความหมายของพิพิธภัณฑว่า เป็นสถาบันซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะเก็บรักษาวัตถุ ที่แสดงถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติและกิจการของมนุษย์ ได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย และจะใช้วัตถุเหล่านี้ เพื่อทำให้ความรู้ของมนุษย์ และการศึกษาของมนุษย์ดีขึ้น (จิรา จงกล.2532 : 2)

สภาพิพิธภัณฑระหว่างประเทศ (ICOM : The International council of Museum) ได้ให้คำจำกัดความของพิพิธภัณฑในบทบัญญัติในมาตรา 3 ดังนี้ พิพิธภัณฑ คือ สถาบันที่ตั้งขึ้นอย่างถาวร โดยปราศจากการแสวงหากำไร โดยการให้บริการแก่สังคม ซึ่งพิพิธภัณฑจะมีการพัฒนาปรับปรุงและเปิดให้ประชาชนทั่วไปเข้าชม โดยจะทำการเก็บรวบรวม อนุรักษ์ วิจัย.ติดต่อสื่อสาร และจัดนิทรรศการ เพื่อวัตถุประสงค์ในการศึกษา.ให้ความรู้ และ ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งวัตถุสิ่งของที่เป็นพยานวัตถุของมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อมของมนุษย์(ทีโมรี อัม ไบรสมและคริสฟิน เพน.1993 : 8)

The Museum Association (United Kingdom) : พิพิธภัณฑ์ คือ สถาบันหรือสถานที่ซึ่งเก็บรวบรวม จัดหาวัตถุ จัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ดูแลและสงวนรักษา และจัดแสดงวัตถุเหล่านั้นให้ประชาชนได้ชม ซึ่งวัตถุนั้นจะเป็นสิ่งที่สื่อความหมายและให้ความรู้ทางด้านต่างๆ ได้อย่างชัดเจน และเป็นสถานที่ไม่แสวงหากำไรในการให้บริการแก่สังคมทั้งภายนอกและภายในพิพิธภัณฑ์ (เกย์มอร์ตัน อัมโบรส และคริสติน เฟน, 1993 :8)

The American Association of Museums ได้ให้คำจำกัดความของพิพิธภัณฑ์ คือ สถาบันจัดตั้งขึ้นโดยไม่แสวงหากำไร มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดแสดงผลงานทั้งแบบติดตั้งถาวรและนิทรรศการชั่วคราว โดยได้รับการยกเว้นภาษีจากรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น เป็นสถานที่ที่เปิดให้บริการแก่สังคมและผู้สนใจทั่วไป มีหน้าที่อนุรักษ์สงวนรักษา ให้การศึกษาโดยการสื่อความหมายจากวัตถุ เก็บรวบรวม และการจัดแสดงนิทรรศการ ต่อสาธารณชน เพื่อให้ความรู้ และความเพลิดเพลิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้การศึกษาและคุณค่าทางวัฒนธรรม รวมทั้งคุณค่าทางศิลปะ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต และประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์ยังมีความหมายรวมถึง สวนพฤกษชาติ สวนสัตว์ วนอุทยาน สถานที่สงวนรักษาสัตว์น้ำ และสถานที่ที่จัดเป็นเขตสงวนรักษา สัตว์น้ำ และสถานที่ที่จัดเป็นเขตสงวนอื่นๆ รวมทั้งโบราณสถานและแหล่งอนุสรณ์สถานด้วย (เกย์มอร์ตัน อัมโบรส และคริสติน เฟน, 1993 : 8)

นิคม มูลิกะคามะ กล่าวว่า พิพิธภัณฑ์สถาน คือ สถาบันที่จัดตั้งขึ้น เพื่อรวบรวม สงวนรักษา และจัดแสดงวัตถุอันมีความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและความเพลิดเพลิน ให้รวมถึงหอศิลป์ อนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์ สวนสัตว์ สวนพฤกษชาติ วนอุทยาน สถานที่เลี้ยงสัตว์น้ำ และสถานที่อื่นๆ ที่จัดแสดงสิ่งมีชีวิต (นิคม มูลิกะคามะ, 2536 : 13)

ดังนั้น พิพิธภัณฑ์ในความหมายโดยรวม คือ สถาบันที่จัดตั้งขึ้นอย่างถาวร โดยปราศจากการแสวงหากำไรในการให้บริการแก่สังคมทั้งภายนอกและภายใน เป็นสถานที่เก็บรวบรวม สะสมผลงาน .ดูแล,สงวนรักษา,วิจัย,จัดแสดงนิทรรศการทั้งแบบติดตั้งถาวรและชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็วัตถุทางธรรมชาติ หรือวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้นซึ่งมีคุณค่าและความสำคัญทางวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา ที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลิน

5.2 บทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์

ตามหลักวิชาการพิพิธภัณฑ์แบ่งบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ ออกเป็นหมวดใหญ่ได้ดังนี้ (นิคม มูลิกะคามะและคณะ(2521)และจิรา จงกล(2523)

ก. การรวบรวมวัตถุ (Collection) การรวบรวมเรื่องราวต่างๆสามารถให้ความรู้อย่างกว้างขวางแก่ผู้ที่เข้าชม การรวบรวมสิ่งต่างๆเหล่านี้ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่และการเก็บรักษา วัตถุที่เก็บรวบรวมในระยะแรกมักเกี่ยวกับผลงานทางศิลปะและหลักฐานทางโบราณคดี เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์เบื้องต้น

ข. การจำแนกประเภทและการศึกษาวิจัย (Identifying) การจำแนกประเภทให้อูกต้องและแน่นอนตามลักษณะทางกายภาพ อายุ รูปแบบ ที่มาและแหล่งกำเนิด นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ยังต้องให้บริการแก่ประชาชนในเรื่องข้อมูลและข้อเท็จจริงทางวิชาการด้วย

ค. การบันทึกหลักฐาน (Recording) การจัดรายละเอียดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานวัตถุที่รวบรวมไว้แล้วจดลงในป้ายหรือตู้ใส่วัตถุ จำเป็นต้องบันทึกหลักฐานไว้ในทะเบียนใหญ่ ซึ่งจะแสดงถึงสิ่งทีรวบรวมมานั้นทั้งหมดตามลำดับวัน เดือน ปีหรือบันทึกในเล่ม จะได้รับความสะดวกเมื่อมีสารบัญชันทันทีที่ตัวอย่างแต่ละชิ้นลงบนบัตร ซึ่งมีเรื่องราวต่างๆของวัตถุในบัตรนั้น

ง. การสงวนรักษา (Preservation) การเก็บรักษาวัตถุต่างๆต่อการทำลายทางฟิสิกส์หรือการเสื่อมโทรมทางเคมีหรือการคุกคามโดยพวกอินทรีสาร ซึ่งจะมีวิธีการเก็บรักษาวัตถุต่างๆตามแต่ลักษณะของวัตถุนั้นๆ รวมทั้งการซ่อมแซมเมื่อเกิดการชำรุดเสียหาย

จ. การรักษาความปลอดภัย (Security) การสงวนรักษาความปลอดภัยจากการเสื่อมโทรมชำรุดตามการเวลาและคุ้มครองความปลอดภัยจากโจรและอัคคีภัย โดยระบบรักษาความปลอดภัยที่เหมาะสมกับประเภทของพิพิธภัณฑ์และสภาพแวดล้อม ซึ่งรวมถึงการบรรจุ การขนส่งและการควบคุมจำนวนวัตถุให้เหมาะสมกับสถานที่ที่จัดแสดง

ฉ. การจัดแสดง (Exhibition) เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสนใจให้กับผู้ชม ก่อให้เกิดความคิดเปรียบเทียบกันระหว่างสิ่งใกล้เคียง และสร้างควมนึกคิดของคนทั้งกลุ่ม การจัดแสดงนั้นจะต้องทำให้สะดุดตา รวมทั้งก่อให้เกิดความสนใจที่จะเข้ามาพิจารณาใกล้ๆ การจัดแสดงต้องใช้ความรู้ตามธรรมชาติและใช้จิตวิทยาในการออกแบบ ตลอดจนความชำนาญในการจัดวัตถุชนิดต่างๆ จุดมุ่งหมายของการจัดแสดงต้องใช้เทคนิคในการจัดห้องแสดง การใช้สีทางศิลปะ เครื่องประดับและเครื่องตกแต่งให้สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ชมได้

ช. การบริการทางการศึกษา (Education Service) สิ่งทีทางพิพิธภัณฑ์จะต้องกระทำในการจัดแสดงงานต่างๆ คือ การเร้าความรู้สึกของผู้ชมให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นต่อสิ่งที่จัดแสดง และความอยากรู้อยากเห็นนี้จะทำให้ได้รับคำตอบเป็นที่น่าพึงพอใจ ความอยากรู้อยากเห็นที่วัดเพียงขั้นเดียว ซึ่งการแสดงความรู้ทางการศึกษาเหล่านี้สามารถนำไปใช้ได้ถึงปัญหาการรับรู้ของไปตามความรู้สึกในทางศิลปะ ความนึกคิดและอุดมคติ และนี่คือจุดมุ่งหมายของพิพิธภัณฑ์ที่จะให้ความรู้อย่างกว้างแก่ผู้ชม

ข. การประชาสัมพันธ์ (Public Relation) การบริการที่ทำให้เกิดความสะดวกสบาย และความพึงพอใจแก่ผู้ชม รวมทั้งการสร้างภาพพจน์และความสัมพันธ์ระหว่างตัวพิพิธภัณฑ์กับประชาชนถือเป็นการประชาสัมพันธ์ทั้งสิ้น

ฉ. การประเมินผล (Evaluation) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจำเป็นต้องมีการประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาระบบบริการและการจัดการ รวมทั้งสามารถตรวจสอบได้โดยการประกันคุณภาพภายใน(ทบวงมหาวิทยาลัย,2543) และในฐานะที่พิพิธภัณฑ์ ถือเป็นสถาบันการศึกษาอิสระอย่างหนึ่ง จึงควรนำระบบการประเมินผลมาใช้เพื่อพัฒนาความพร้อมของบุคลากร การบริหาร การปฏิบัติงาน งานวิชาการและการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ซึ่งการดำเนินงานที่มีเป้าหมายที่ชัดเจนและระบบการดำเนินงานที่ตรวจสอบได้จะเป็นส่วนช่วยให้การดำเนินงานได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐและประชาชน

5.3 ผลงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์โดยทั่วไปได้จัดแบ่งประเภทของวัตถุที่นำมาจัดแสดงออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1.อินทรีย์วัตถุ อันได้แก่ วัตถุที่เสื่อมสภาพได้ง่าย ซึ่งทำมาจากสิ่งที่เคยมีชีวิตมาก่อน เช่น ไม้ ผ้า กระดาษ หนังและงา เป็นต้น ส่วนประเภทที่สอง คือ อนินทรีย์วัตถุ อันได้แก่ เป็นวัตถุที่ไม่ได้ทำมาจากสิ่งที่เคยมีชีวิตมาก่อนและมีการเสื่อมสภาพที่ช้ากว่าอินทรีย์วัตถุ เช่น หิน โลหะและเครื่องเคลือบ เป็นต้น(จิรา จงกล,2532)

แต่เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์เป็นสถานที่ที่จัดแสดงผลงานศิลปะประเภทต่างๆ จำพวกทัศนศิลป์(Visual Art)และประยุกต์ศิลป์(Applied Arts)เป็นหลัก ดังนั้นการจัดแบ่งประเภทของผลงานที่จัดแสดงสามารถจัดแบ่งเป็นประเภทต่างๆ ได้ ดังนี้(เกษร ธิตะจารี,2542 และวิรัตน์ พิษณุ ไพบูลย์,2524)

1. ทัศนศิลป์ (Visual Art) หมายถึง ศิลปะที่ต้องอาศัยการรับรู้และสัมผัสทางสายตา เช่น

ก. จิตรกรรม(Painting) ภาพเขียน โดยอาศัยอุปกรณ์ต่างๆในการวาดภาพ เช่นดินสอ สีน้ำมันและสีน้ำ เป็นต้น งานจิตรกรรมเป็นงานเขียนบนพื้นระนาบที่เป็น 2 มิติ เช่นกระดาษ ผ้า และแผ่นไม้ ฯลฯ จิตรกรรมแบ่งตามเนื้อเรื่องได้ 3 แบบ คือ

- การเขียนเลียนแบบธรรมชาติ
- การเขียนตามจิตรนาการ
- การเขียนตามความคิดสร้างสรรค์

ข. ประติมากรรม (Sculpture) หมายถึง รูปปั้น รูปแกะสลักและรูปหล่อ โดยใช้วัสดุต่างๆ ในการสร้างชิ้นงาน เช่น ดิน หิน ปูน ไม้ โลหะและพลาสติก ฯลฯ ลักษณะของประติมากรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น

- ประติมากรรมลอยตัว
- ประติมากรรมนูนสูง
- ประติมากรรมนูนต่ำ
- ประติมากรรมเซาลึกหรือเว้า

ประติมากรรมแบ่งออกเป็น 2 ชนิดใหญ่ คือ ประติมากรรมที่ตั้งอยู่กับที่(Stabile) และ ประติมากรรมเคลื่อนไหวหรือแขวน(Mobile or Kinetic)

ค. ภาพพิมพ์(Print making)

2. ประยุกต์ศิลป์ (Applied Arts) หมายถึง ศิลปะที่ถูกดัดแปลงให้เหมาะสมกับหน้าที่ในการนำไปใช้งาน เช่น

ก. หัตถศิลป์(Handicrafts) เป็นงานฝีมือที่มักทำกันในครัวเรือน เช่นงานเย็บปักถัก ร้อย และงานประดิษฐ์ต่าง

ข. อุตสาหกรรมศิลป์(Industrial Arts) ใช้เครื่องจักรในการผลิต เช่นเสื้อผ้าและเครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นต้น

ค. งานประณีตศิลป์(High Arts) เป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือมากกว่างานหัตถศิลป์

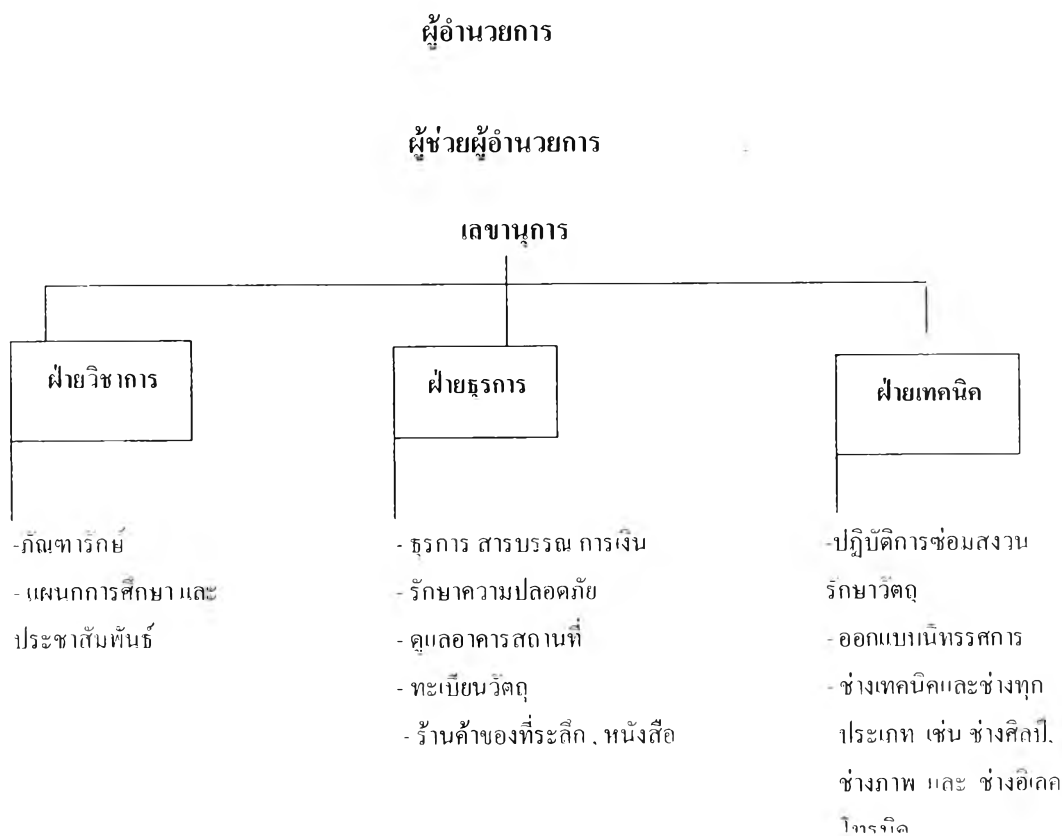
ง. มัณฑนศิลป์(Decorative Arts) เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรม โดยเน้นในด้านการตกแต่งต่างๆ

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าพิพิธภัณฑศิลป์และหอศิลป์มีการจัดแบ่งผลงานออกเป็นประเภทต่างๆในการจัดแสดง คือ 1.กลุ่มงานทัศนศิลป์ ได้แก่ จิตรกรรม(Painting) ประติมากรรม(Sculpture)และภาพพิมพ์(Printmaking) 2.กลุ่มงานประยุกต์ศิลป์ ได้แก่ หัตถศิลป์(Handicrafts) อุตสาหกรรมศิลป์(Industrial Arts) งานประณีตศิลป์(High Arts)และมัณฑนศิลป์(Decorative Arts)

5.4 ส่วนงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องภายในพิพิธภัณฑ์

ลักษณะการแบ่งส่วนงานภายในพิพิธภัณฑ์มีหลายลักษณะด้วยกัน พิพิธภัณฑ์ในขนาดมาตรฐานทั่วไปจะแบ่งส่วนงานภายในดังแผนภูมิข้างล่าง แต่ถ้าเป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กก็สามารถย่อส่วนลง เช่น มีแต่ผู้อำนวยการ ไม่มีผู้ช่วย หรือไม่มีเลขานุการ ฝ่ายวิชาการก็อาจมีน้อยแผนก ฝ่ายเทคนิคก็อาจมี work shop เล็ก ๆ มีเจ้าหน้าที่จำกัด อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเป็พิพิธภัณฑ์ขนาดไหน การบริหารงานก็จะต้องมีเจ้าหน้าที่ทั้งสามฝ่าย มิฉะนั้นจะมีสภาพเพียงที่เก็บรักษาวัตถุไม่ใช่พิพิธภัณฑ์ บทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ มีดังนี้

แผนภูมิ การแบ่งส่วนงานภายในพิพิธภัณฑ์

ก. ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ (Museum director)

ผู้ดำเนินงานบริหารพิพิธภัณฑ์ คือผู้อำนวยการ เป็นตัวจักรที่สำคัญยิ่ง คือ พิพิธภัณฑ์จะหยุดอยู่หนึ่ง จะถอยหลัง หรือจะก้าวหน้าอยู่ที่การดำเนินงาน ความคิดริเริ่ม ความสามารถของผู้อำนวยการ ในสหรัฐอเมริกา ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ เรียก Museum director ในยุโรป เช่น อังกฤษ และอีกหลายแห่ง เรียกผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กกว่า Curator เป็นต้น บทบาทของผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์มีความสำคัญอย่างยิ่ง กิจกรรมทุกอย่างขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้บริหาร ในพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็ก ผู้อำนวยการอาจต้องทำงานทั้งด้านบริหารและวิชาการ หน้าที่ของผู้อำนวยการที่เป็นหลักสำคัญ คือ การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ภายใต้บังคับบัญชา .รับผิดชอบการบริหารภายในทั้งหมดของพิพิธภัณฑ์ .วางแผนดำเนินกิจการตามนโยบายของคณะกรรมการ .รับผิดชอบความปลอดภัยของวัตถุที่รวบรวมสงวนรักษาไว้ .รับผิดชอบในการจัดท่างบประมาณ และรับผิดชอบในหน้าที่ต่อประชาชน

ข. เจ้าหน้าที่วิชาการหรือภัณฑารักษ์ (Curatorial staff)

ตำแหน่งภัณฑารักษ์ หรือ curator มีหน้าที่โดยตรงในการดูแลรักษาวัตถุในพิพิธภัณฑ์ ศึกษาค้นคว้าเรื่องของวัตถุที่รวบรวมไว้ คุณวุฒิของเจ้าหน้าที่วิชาการ ทั้งภัณฑารักษ์และผู้ช่วยภัณฑารักษ์ จะต้องมีความรู้ในสาขาวิชาหนึ่งวิชาใดในสาขาของพิพิธภัณฑ์ จะต้องเป็นผู้มีความถนัดหรือชำนาญในเรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นพิเศษ เจ้าหน้าที่วิชาการฝ่ายงานภัณฑารักษ์ จะต้องทำงานศึกษาค้นคว้าวิจัยในสาขาวิชาที่ตนสังกัด จะต้องมีความรู้ทั่วไปในวิชาการพิพิธภัณฑ์ (muscology) เข้าใจในเรื่องหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ การรักษาความปลอดภัยการดูแลสงวนรักษาวัตถุ การจัดแสดงและการให้บริการอื่น ๆ และเจ้าหน้าที่วิชาการจะต้องทำงานร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่น ของพิพิธภัณฑ์ เช่น งานทะเบียน คลัง ค้นคว้า การจัดแสดง การบริการการศึกษา การซ่อมรักษาวัตถุ

ค. เจ้าหน้าที่การศึกษา (Education staff)

พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่จัดกิจกรรมให้บริการการศึกษา รับผิดชอบในการให้ความรู้เกี่ยวกับวัตถุในพิพิธภัณฑ์แก่ผู้เข้าชมทุกประเภททุกวัย แต่เดิมภัณฑารักษ์ทำหน้าที่นี้ แต่ปรากฏว่าไม่ได้ผล เพราะภัณฑารักษ์ไม่สนใจและไม่ถนัดในการจัดกิจกรรม มีความสนใจแต่งานศึกษาวิจัย การให้ความรู้แก่เด็กและประชาชนทั่วไปจะต้องเป็นผู้ที่มีความถนัดและรู้วิธีการให้บริการ และถนัดมอบหมายแก่ผู้เข้าชมแต่ละประเภท ซึ่งก็เกิดผลดีเสียแต่เสียเสียเงิน งานโดยเฉพาะขึ้น เจ้าหน้าที่การศึกษาจะเลือกจากผู้มีความรู้เกี่ยวกับวัตถุในพิพิธภัณฑ์ และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเรียนการสอน และผู้ที่มีคุณสมบัติพิเศษ หรือมีความสามารถและมีความถนัดในการบรรยาย การนำชม และจัดกิจกรรมเผยแพร่ความรู้ในพิพิธภัณฑ์

ง. เจ้าหน้าที่ทะเบียน (Registration staff)

ทำหน้าที่รับผิดชอบจัดทำทะเบียนวัตถุในพิพิธภัณฑ์ ควบคุมทะเบียนเมื่อมีการเคลื่อนย้าย
ทำหลักฐานวัตถุทุกชิ้นที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์

จ. เจ้าหน้าที่ซ่อมสงวนรักษาวัตถุ (Conservation staff)

ในปัจจุบันหน้าที่สงวนรักษาวัตถุเป็นงานสำคัญของพิพิธภัณฑ์ และกำลังพัฒนาอย่างมาก
วัตถุที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์จะต้องได้รับการดูแลสงวนรักษาอย่างถูกต้องตามหลักวิชา เจ้าหน้าที่
ซ่อมสงวนรักษาส่วนใหญ่จะเป็นนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งได้รับการฝึกอบรมในเรื่องสงวนรักษาโดย
เฉพาะ

ฉ. เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิค (Technical staff)

เจ้าหน้าที่ฝ่ายเทคนิคมีความสำคัญมากในการปฏิบัติหลังฉาก สำหรับพิพิธภัณฑ์วิทยา
ศาสตร์ เจ้าหน้าที่เทคนิคจะรวมถึงนักวิทยาศาสตร์ที่ทำการสตัฟฟ์สัตว์ (taxidermist) ต่อโครงกระดูก
และสร้างวัตถุเพื่อจัดแสดง ส่วนในพิพิธภัณฑ์ประเภทอื่น ๆ เจ้าหน้าที่เทคนิคคือเจ้าหน้าที่ออกแบบ
เจ้าหน้าที่งานช่าง อนุรักษ์ งานศิลปะเกี่ยวกับการจัดแสดง

ช่างออกแบบ (designer) จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญ และเข้าใจหลักการจัดแสดง
ในพิพิธภัณฑ์ และมีความสามารถทางศิลปะ

ช่างศิลป์ ทำหน้าที่เขียนภาพ เขียนฉั่ง เขียนแผนที่ เขียนคำบรรยาย และงานตกแต่ง

ช่างเทคนิค ได้แก่ช่างไม้ ช่างเหล็ก ช่างสี ช่างปูน ช่างไฟฟ้า จะต้องมีจำนวนมากพอ และมี
ความรู้ความชำนาญ สามารถจัดทำอนุรักษ์ ด้วแทน ฐาน ในการจัดนิทรรศการได้

5.5 ผู้เข้าชมในพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันได้พยายามศึกษาความต้องการของผู้ชมในแต่ละกลุ่ม และรวบรวม
สถิติผู้เข้าใช้บริการแต่ละประเภท เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงกิจการและบริการแก่กลุ่มเป้าหมาย
ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์แบ่งออกเป็นกลุ่มต่างๆ ดังนี้

ก. ประชาชนทั่วไป (General public) นิยมเข้าชมพิพิธภัณฑ์ในวันสุดสัปดาห์และวัน
หยุดงาน เป็นประชาชนทั่วไปที่อาจไม่มีความรู้เป็นภูมิหลังเกี่ยวกับเรียนราวของวัตถุที่จัดแสดงใน

พิพิธภัณฑ์ สำหรับความต้องการในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ต้องการชมเพื่อความเพลิดเพลิน ชมของแปลกใหม่ที่ไม่เคยเห็นไม่เคยทราบ ความต้องการจะศึกษาหาความรู้มีน้อยกว่าต้องการความสนุกเพลิดเพลิน

ข. นักท่องเที่ยว (Tourists) พิพิธภัณฑ์มักเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติเสมอ เพื่อต้องการเข้ามาศึกษาและเรียนรู้เรื่องราววัฒนธรรมและความเป็นชาติ ความต้องการของกลุ่มนี้จึงเน้นที่การเรียนรู้เรื่องราวของวัตถุมากกว่าการเที่ยวดูเพลินๆ

ค. นักวิชาการ (Scholars) ผู้ชมประเภทนี้ไม่มาก และมีความรู้พื้นฐานเรื่องราวของวัตถุที่จัดแสดงเป็นอย่างดี ความต้องการของคนกลุ่มนี้เข้าชมพิพิธภัณฑ์เพื่อดูวัตถุและศึกษาวิจัยหาข้อมูล เป็นกลุ่มที่ไม่สนใจเทคนิคในการจัดแสดงแต่ต้องการศึกษาจากวัตถุ

ง. นักเรียน (students, school children) เป็นกลุ่มที่เข้ามาใช้บริการของพิพิธภัณฑ์มากที่สุด และมีความต้องการในบริการมากกว่ากลุ่มผู้ชมประเภทอื่น จุดมุ่งหมายในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์ของนักเรียนคือต้องการเรียนรู้เรื่องต่างๆที่จัดแสดง การจัดแสดงที่มีคำบรรยายทางวิชาการจึงเป็นประโยชน์มากสำหรับกลุ่มนี้

สรุปได้ว่าผู้ที่เข้าชมในพิพิธภัณฑ์สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือประชาชนทั่วไป .นักท่องเที่ยว นักวิชาการและนักเรียน ซึ่งในแต่ละกลุ่มผู้ชมก็มีความต้องการและวัตถุประสงค์ในการเข้าชมที่ต่างกัน ไป เช่นกลุ่มนักเรียนจะเป็นกลุ่มที่เข้าชมมากที่สุดและมีความต้องการเรียนรู้เรื่องต่างๆที่จัดแสดงมากที่สุดด้วยเช่นกัน ดังนั้นเพื่อให้ทุกกลุ่มได้รับประโยชน์สูงสุดในการเข้ามารับชมจึงเป็นหน้าที่ของทางพิพิธภัณฑ์ในการจัดเตรียมความพร้อมในส่วนต่างๆที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม

5.6 พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา

การศึกษาถือเป็นหน้าที่หลักประการหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ ในอดีตนั้น พิพิธภัณฑ์ เป็นการเรียนรู้สำหรับเด็กนักเรียนเท่านั้น แต่ในปัจจุบันนี้ การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ได้รวมไปถึงการให้บริการแก่ กลุ่มผู้ชมในหลายระดับ ทั้งในตัวพิพิธภัณฑ์เองและชุมชน

โดยทั่วไป การศึกษาในพิพิธภัณฑ์นั้น มีความเกี่ยวข้องกับการจัดเตรียมการให้บริการในด้านการศึกษา และการนำชมแก่ครูผู้สอนและประชาชนทั่วไป การจัดรายการต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ และเป็นเครื่องมือเสริมการเรียนการสอนในหลักสูตร โดยมีฐานการเรียนรู้จากผลงานที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์และการจัดนิทรรศการ บทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์นั้นมีขอบข่ายที่กว้างขวางมาก เป็นบทบาทที่สอดคล้องและตรงกับหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์ บทบาททาง

การศึกษานั้นมีอยู่ในทุกพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ซึ่งได้พัฒนารูปแบบของบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชมและผู้ใช้อื่นๆ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ความเพลิดเพลิน และเกิดความรู้ให้มากที่สุด

การศึกษาในบริบทของพิพิธภัณฑ์ ถือเป็นการศึกษาที่ยั่งยืน เพราะเป็นการศึกษาที่ไม่จำกัดกลุ่มผู้เรียน ไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ตายตัว และไม่จำกัดสถานที่ในการเรียนรู้ การศึกษาที่ยั่งยืนนี้สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับความรู้ที่ยากเห็น ซึ่งเป็นพื้นฐานโดยธรรมชาติของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ สามารถนำมาเอาประยุกต์ใช้ในทักษะการแก้ปัญหาของมนุษย์ เพราะวัตถุต่างๆ ที่จัดเก็บในพิพิธภัณฑ์นั้น สามารถเชื่อมโยงไปถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกที่เราอาศัยอยู่ได้ (อิลเลียน ฮูปเปอร์-กรีนฮิสส์, 1994)

บางคนให้ความหมายของการศึกษาว่าหมายถึง การเพิ่มพูนความรู้ ซึ่งจัดเป็นมุมมองที่ค่อนข้างจำกัด และอาจไม่เหมาะสมทีเดียวนักสำหรับพิพิธภัณฑ์ศิลปะ และหอศิลป์ การศึกษาน่าจะมีความหมายในเชิงกระบวนการมากกว่า มากกว่าการนิยามที่ผลลัพธ์ รวมถึงผลที่เกิดจากองค์ประกอบของความรู้ต่างๆ เป็นการตอบสนองของอารมณ์และความรู้สึก ที่แสดงออกมาทางกริยาท่าทาง การเข้าใจถึงคุณค่าและความหมาย สิ่งเหล่านี้ทำให้ได้มาของความรู้ บอกถึงเป้าหมายการเรียนรู้ การค้นหาแรงจูงใจและการตั้งข้อสังเกต เพื่อนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ นี่คือนสิ่งที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์สามารถเข้ามาทำหน้าที่ในส่วนนี้ได้ แม้ว่าข้อมูลที่ได้มาจากพิพิธภัณฑ์นั้นอาจไม่สมบูรณ์เท่ากับข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ก็ตาม แต่เป็นทางเลือกหนึ่งในการได้มาซึ่งความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะ เพราะพิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งสร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากวัตถุจริงที่มีความน่าสนใจการค้นหาคำความรู้ เกิดการพัฒนาการรับรู้ในเรื่องต่าง ๆ วัตถุนั้น ๆ ยังเปิดเผยให้ทราบถึงความจริงในด้านต่าง ๆ อีกด้วย สิ่งสำคัญคือ การหาวิธีการที่สามารถเชื่อมโยงวิธีการและความเข้าใจในลักษณะการให้ความรู้ของพิพิธภัณฑ์ได้

ก. วัตถุประสงค์การศึกษาในพิพิธภัณฑ์

พิพิธภัณฑ์เป็นสถานที่จัดแสดงวัตถุในแขนงวิชาต่างๆ ซึ่งสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้อย่างเพลิดเพลิน วัตถุประสงค์การศึกษาในพิพิธภัณฑ์ จึงต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษา แต่การศึกษาในพิพิธภัณฑ์เป็นการศึกษาจากวัตถุของจริง วัตถุประสงค์การศึกษาในพิพิธภัณฑ์โดยทั่วไปจึงมีดังนี้ (จิรา, 2532 : 202-206)

- ให้ความรู้ โดยอาศัยฐานข้อเท็จจริงต่างๆ จากวัตถุที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ให้เรื่องราวที่จัดแสดงไว้ วัตถุประสงค์ข้อแรกจึงเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่เป็นที่เข้าใจกันทั่วไปว่า เมื่อศึกษาก็ต้องเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง สำหรับพิพิธภัณฑ์คือให้ความรู้จากวัตถุของจริงที่รวบรวมจัดแสดงไว้

- ให้ความคิด วัตถุในพิพิธภัณฑ์ต้องเร้าความสนใจให้เกิดความคิด ความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งซึ่งไม่เคยสนใจหรือเอาใจใส่มาก่อน เมื่อเกิดความคิดแล้วก็จะนำไปสู่การค้นคว้าเรื่องราว เกิดเป็นความรู้ขึ้นภายหลัง

- การจูงใจและสร้างความประทับใจ ให้เกิดความรู้สึกชื่นชม และเห็นคุณค่าของวัตถุที่พิพิธภัณฑ์รวบรวมรักษาไว้ จะต้องทำให้ผู้ชมเกิดความสำนึกในคุณค่า ความสำคัญของวัตถุที่จัดแสดงนั้น

- สร้างทัศนคติที่ดี และถูกต้องแก่ผู้ชม

วัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ เป็นวัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ แก่คนทุกประเภทและทุกวัย ซึ่งจากวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าถ้าพิพิธภัณฑ์ไม่ปรับปรุงกิจการ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาแล้ว บริการการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ก็จะดำเนินต่อไปไม่ได้ จึงหมายความว่า การจะดำเนินกิจการด้านการศึกษาให้ได้ผลตามความมุ่งหมาย จะต้องขึ้นอยู่กั

1. การจัดแสดงที่ดี ที่ทันสมัย ดึงดูดความสนใจ เป็นการจัดแสดงที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวที่สัมพันธ์กับวัตถุ และก่อให้เกิดความชื่นชม เห็นคุณค่าพิพิธภัณฑ์ ในปัจจุบันจึงได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดแสดงกันอยู่ทั่วไป โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดแสดง "เพื่อการศึกษาและความเพลิดเพลิน" (education and enjoyment) หมายความว่า ให้ผู้ชมได้ชมอย่างเพลิดเพลินและให้ประโยชน์ทางการศึกษาคด้วย

การจัดแสดงเพื่อศึกษานั้น จะต้องคำนึงถึงการให้ความรู้ให้ความหมายของวัตถุ (interpretation) สมัยก่อนพิพิธภัณฑ์จัดแสดงของเป็นหมวดหมู่ โดยไม่คำนึงถึงความงาม และไม่มีป้ายบรรยาย มีแต่ป้ายบอกที่มาของวัตถุ ซึ่งไม่ช่วยในการให้ความรู้ความเข้าใจคนทั่วไปเลย ในปัจจุบันการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ได้พัฒนาไปมาก ก่อให้เกิดความตื่นเต้น ความประทับใจ เป็นการจัดแสดงที่น่าสนใจ ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ชมได้ทุกประเภท ดังนั้นการจัดแสดงที่ดีจึงเป็นนโยบายการศึกษา ที่สำคัญยิ่งของพิพิธภัณฑ์ นอกจากนั้นการจัดกิจกรรมเพื่อการศึกษา ก็จำเป็นจะต้องอาศัยการจัดแสดงที่ดี ช่วยอำนวยความสะดวกที่จะก่อให้เกิดความสนใจ ความเข้าใจ หากการจัดแสดงไม่ช่วยการศึกษาแล้ว การจัดกิจกรรมก็ทำให้ยากลำบากที่จะเกิดผล

ในปัจจุบัน พิพิธภัณฑ์ทั้งหลายจึงได้มีการปรับปรุงการแสดงผล เป็นอันดับแรก เพราะสิ่งสำคัญสำหรับผู้ชมก่อนอื่นคือ ห้องนิทรรศการ การจัดแสดงจะต้องมุ่งให้การศึกษาสำหรับคนทั่วไปทุกระดับ กล่าวได้ว่าบริการให้การศึกษาที่สำคัญอันดับแรก คือ การจัดแสดงนั่นเอง

2. บริการความสะดวกสบายแก่ผู้ชม เพื่อสร้างความรู้สึกรู้สึกความเข้าใจว่า พิพิธภัณฑ์เป็นสถาบันสาธารณะที่ทุกคนจะใช้ได้ เช่นเดียวกับหอสมุดและสถานที่สาธารณะอื่นๆ บริการสาธารณะที่จำเป็น เช่นห้องฝากของ โทรศัพทสาธารณะ ห้องอาหาร ห้องสมุด ห้องอ่านหนังสือ ห้องสูบบุหรี่

ห้องขายของ เหล่านี้เป็นเรื่องจำเป็นที่พิพิธภัณฑสถานในปัจจุบัน พยายามปรับปรุงจัดให้มีขึ้น โดยทั่วไป พิพิธภัณฑสถานขนาดใหญ่มีที่จำหน่ายอาหารมากกว่าหนึ่งแห่ง และหลายประเภท บริการความสะดวกสบายเหล่านี้ได้ชักจูงคนเข้าพิพิธภัณฑสถานได้อย่างคับคั่ง

พิพิธภัณฑสถานสมัยก่อน ไม่ได้คำนึงถึงห้องปาฐกถาสำหรับประชาชนมากนัก แต่ในปัจจุบัน พิพิธภัณฑสถานทั่วไปจะต้องปรับปรุงให้มีห้องบรรยาย พิพิธภัณฑสถานขนาดใหญ่มีมากกว่า 1 ห้อง คือมีห้องบรรยายขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เพื่อใช้ประโยชน์ตามความมุ่งหมายต่างๆ ได้ครบถ้วน

3. การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในพิพิธภัณฑสถาน มีความสำคัญมาก พิพิธภัณฑสถานในปัจจุบันทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง สมัยก่อนภัณฑารักษ์ทำงานกันค่อนข้างอย่างนักปราชญ์ ไม่ได้สนใจที่จะเผยแพร่ความรู้แก่คนทั่วไป เมื่อพิพิธภัณฑสถานเริ่มมีบทบาททางการศึกษาขึ้น จึงได้เกิดเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาทำหน้าที่โดยตรง แต่บริการการศึกษาที่จำเป็นต้องอาศัยภัณฑารักษ์ เช่น รายการปาฐกถาทางวิชาการต่างๆ สำหรับนักวิชาการ นักศึกษา ต้องอาศัยภัณฑารักษ์บรรยาย แต่ถ้าเป็นการบรรยายสำหรับประชาชนทั่วไป เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาจะดำเนินการเอง

การปฏิบัติงานของพิพิธภัณฑสถาน โดยทั่วไปแบ่งงานเป็นฝ่ายต่างๆ เช่นเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดแสดง พวกหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญมาก ถ้าการจัดแสดงไม่คำนึงถึงความสะดวกในการศึกษา บริการการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานก็ไม่ได้ผล โดยทางปฏิบัติจึงต้องร่วมมือกัน เมื่อมีการจัดแสดงจะต้องมีการปรึกษาดกลงกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดการแสดง ภัณฑารักษ์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา เพื่อให้การจัดแสดงเป็นประโยชน์ให้ความรู้ความเข้าใจ แก่ผู้ชมทั่วไปได้ตามวัตถุประสงค์

ในการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ก็เช่นเดียวกัน มีความสำคัญมาก และเป็นหน้าที่ของฝ่ายการศึกษา ที่จะต้องจัดทำเอกสารเผยแพร่เป็นหนังสือ หรือเอกสารวิชาการ อนุสาร ภาพชุด ภาพนิ่ง ทั้งนี้ต้องอาศัยความช่วยเหลือของภัณฑารักษ์แผนกต่างๆ ด้วย

4. ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ โดยเฉพาะ โรงเรียนและวิทยาลัยต่างๆ เป็นเรื่องจำเป็นมากที่จะให้บริการสำหรับนักเรียนและนักศึกษา บังเกิดผลตามความมุ่งหมาย พิพิธภัณฑสถานส่วนใหญ่จึงปรับปรุงบริการการศึกษาให้มากขึ้น เพราะมีการเรียกร้อง มีความต้องการจากโรงเรียน จึงต้องจัดบริการขึ้น แต่ที่ใดที่โรงเรียนไม่สนใจ หรือไม่ทราบว่า จะใช้พิพิธภัณฑสถานให้เป็นประโยชน์ได้อย่างไร ก็จะเกิดปัญหา และจะเป็นความลำบากอย่างมาก ถ้าพิพิธภัณฑสถานเป็นฝ่ายเสนอบริการ โดยขาดความเข้าใจขาดความร่วมมือจากโรงเรียนและสถาบันการศึกษาต่างๆ ความร่วมมือกันเริ่มตั้งแต่เรื่องหลักสูตร และตำราเรียน ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องให้โรงเรียนใช้พิพิธภัณฑสถานไปทบทวนด้วย ขณะเดียวกัน พิพิธภัณฑสถาน ก็จะต้องรู้เรื่องหลักสูตร และเนื้อหาวิชาของโรงเรียนเพื่อจะจัดนิทรรศการ และกิจกรรมต่างๆ สนองความต้องการของโรงเรียนให้ได้ผลสอดคล้องกัน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่าการมาชมพิพิธภัณฑสถานเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ รวมถึงเป็นการพัฒนาทักษะความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับวัตถุต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และวัตถุ

ธรรมชาติ เป็นการสอนแนวคิดในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ของมนุษย์และสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้โดยอิสระและอยากกลับมาชมพิพิธภัณฑ์อีก

ข. บริการและกิจกรรมเพื่อการศึกษา

การบริการเพื่อการศึกษาเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อต้องการให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักว่าการมาชมพิพิธภัณฑ์เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์ความรู้ รวมถึงเป็นการพัฒนาทักษะความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนเกี่ยวกับวัตถุต่างๆที่มนุษย์ประดิษฐ์และวัตถุธรรมชาติ เป็นการสอนแนวคิดในการประดิษฐ์สร้างสรรค์ของมนุษย์และสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้โดยอิสระและอยากกลับมาชมพิพิธภัณฑ์อีก ซึ่งกิจกรรมการบริการเพื่อการศึกษาที่สามารถนำมาจัดได้ มีดังนี้ (Denise L. Stone,2001 จีรา จงกล,2532 และ นิคม มุสิกกะคามะและคณะ,2521)

1. การจัดนิทรรศการถาวรและนิทรรศการพิเศษ ลักษณะการจัดแสดงเพื่อให้เกิดความน่าสนใจทางพิพิธภัณฑ์ควรจัดแสดงวัตถุที่สามารถให้เด็กได้จับต้องได้หรือนิทรรศการที่เรียนว่า push button ในแบบต่างๆ ตามความเหมาะสมของพิพิธภัณฑ์ในแต่ละประเภท

2. การนำชมพิพิธภัณฑ์ (Museum Tours) เป็นบริการนำชมและบรรยาย ที่มุ่งความสนใจไปยังหัวข้อเฉพาะเจาะจงตามที่มีการจัดแสดงไว้ในแต่ละห้อง ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในการสังเกตการณ์ กิจกรรมลักษณะนี้ของพิพิธภัณฑ์เป็นโอกาสพิเศษที่จะแนะนำให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งแปลกใหม่และมีมุมมองใหม่ในการคิดวิเคราะห์ผลงานด้านศิลปะ

3. โปรแกรมการเยี่ยมชมอันหลากหลาย (Multiple-Visit Programs) พิพิธภัณฑ์บางแห่ง อาจจะนำเสนอรูปแบบโปรแกรมการเยี่ยมชมที่หลากหลาย ซึ่งผู้เรียนสามารถเข้ามาชมได้มากกว่า 2 ครั้ง การเยี่ยมชมในลักษณะนี้จะสามารถส่งเสริมให้ได้รับความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและนับเป็นโอกาสการเรียนรู้อันดียิ่ง ครูผู้สอนอาจจะรวมเอาโปรแกรมการเยี่ยมชมที่หลากหลายนี้มาใช้เป็นกิจกรรมในชั้นเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งประสบการณ์ที่ผู้เรียนจะได้รับนั้นจะนำไปสู่การเข้าถึงพิพิธภัณฑ์และการช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ในสิ่งที่พวกเขาได้พบเห็น

4. การเยี่ยมชมแบบเชิงปฏิบัติการ (Workshop Tours) รูปแบบการเยี่ยมชมแบบเชิงปฏิบัติการของทางพิพิธภัณฑ์จะนำไปสู่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศิลปะได้ การเยี่ยมชมแบบเชิงปฏิบัติการนั้นจะรวมไปถึงการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เขียนภาพร่างของสิ่งของในห้องแสดงผลงาน การทำงานในสตูดิโอพิพิธภัณฑ์ เพื่อออกแบบงานศิลปะและจุดประกายความรู้สึกจากการเข้าชม หรือมีส่วนร่วมในการเขียนเช่น การเขียนบทกลอนซึ่งจะช่วยจุดประกายได้จากการเข้าชมผลงานทางศิลปะชิ้นต่างๆ ครูผู้สอนอาจจะมีโอกาสได้เลือกเอาขั้นตอนการทำงานศิลปะหรืออุปกรณ์ที่จะเชื่อมโยงเข้ากับเนื้อหาของการเรียนการสอนได้

5. การนำชมแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Guided Tours) ครูผู้สอนบางคนอาจจะคาดหวังว่าผู้เรียนของพวกเขาสามารถเข้าถึงผลงานที่จัดแสดงไว้ได้เอง ซึ่งวิธีการนี้ครูผู้สอนต้องมีความยืดหยุ่นในการคัดเลือกหัวข้อของคุณเองหรือเนื้อหาที่ต้องการอย่างชัดเจน ครูผู้สอนยังคงต้องได้รับความช่วยเหลือจากนักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ในการออกแบบการเข้าชมด้วยวิธีการอันหลากหลาย โดยปกติแล้วพิพิธภัณฑ์จะมีกฎข้อบังคับเฉพาะหากเป็นการนำชมแบบเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งบางสถาบันจะจัดให้มีการนำชมแบบเรียนรู้ด้วยตนเองขึ้นเฉพาะช่วงเวลาเท่านั้น โดยจะกำหนดจำนวนของผู้เรียนที่ได้รับการอนุญาตให้เข้าไปในห้องแสดงผลงาน พิพิธภัณฑ์อาจจะขอร้องให้ครูผู้สอนร่วมมือในการกำหนดจำนวนของผู้ควบคุม

6. บทเรียนพิพิธภัณฑ์ (Museum Lessons) บทเรียนพิพิธภัณฑ์จะมีความมากในการเรียนรู้เพื่อประสบการณ์ทางการศึกษาซึ่งจะมีผลสะท้อนกลับต่อหัวข้อของบทเรียน ในชั้นเรียน การวางแผนนั้นจะเกิดขึ้นร่วมกันระหว่างนักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์และครูผู้สอน บทเรียนสามารถถูกพัฒนาไปเป็นความเหมาะสมกับเนื้อหาของบทเรียนและตรงกับความต้องการให้มากที่สุด บทเรียนพิพิธภัณฑ์จำเป็นต้องเกิดจากความพยายามของครูผู้สอนส่วนหนึ่งซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปะและคอยช่วยเหลือนักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ในการออกแบบบทเรียนให้เหมาะสม

7. การจัดประชุมบรรยาย หรือ ปาฐกถาทางวิชาการ (monthly lecture) โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือภัณฑารักษ์เป็นผู้บรรยาย นิยมจัดเป็นรายการประจำเดือนหรือตามโอกาสที่เหมาะสม

8. การจัดชั้นเรียนในวันหยุด เป็นการจัดสอนวิชาที่เป็นงานอดิเรก เช่น ดนตรี วาดเขียน งานปั้น นาฏศิลป์และธรรมชาติวิทยา เป็นต้น นิยมจัดทำกันมากในพิพิธภัณฑ์ประเภทศิลปะและธรรมชาติวิทยา ในการสอนนั้นนิยมสอนศิลปะประเภทcreative art โดยจะจัดให้กำเด็กอายุตั้งแต่6-15ปี ซึ่งในสหรัฐอเมริกามีการจัดชั้นเรียนในวันหยุด เช่น ที่Toledo Museum ได้จัดห้องเรียนถึง 12ห้อง โดยเปิดให้บริการในวันเสาร์ เป็นต้น

9. รายการพิเศษในช่วงปิดเทอม เป็นนโยบายชักชวนให้เด็กไปเที่ยวพิพิธภัณฑ์ในระหว่างปิดภาค รายการที่จัดเช่น ฉายภาพยนตร์ จัดแสดงพิเศษ และการจัดประกวดผลงาน เป็นต้น

10. การจัดชมรม (museum club) การจัดสโมสรหรือชมรมก็คล้ายกับเป็นสมาคมเล็กๆ มีการประชุม มีกฎข้อบังคับและมีคณะกรรมการ ซึ่งตรงกับหลักจิตวิทยาของเด็กที่ขอรวมพวกกัน ความแตกต่างของการจัดชมรมกับการจัดชั้นเรียนในวันหยุดต่างกันตรงที่สมาชิกของชมรมจะจัดงานกันเอง ซึ่งจะไม่ใช้การเข้าชั้นเรียนที่มีครูเป็นผู้สอน

11. การเล่นเกมส์ (Museum games) เป็นกิจกรรมเพื่อให้เกิดความบันเทิงใจแก่เด็ก เกมส์แต่ละประเภทจะถูกจัดให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละวัย และมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลอำนวยความสะดวกและช่วยควบคุม

12. จัดรายการวิทยุ สำหรับเด็ก (Radio program)

13. จัดรายการโทรทัศน์ สำหรับเด็ก (Television program) สำหรับเนื้อหารายการ มีขอบเขตที่กว้างขวาง อาทิ รายการอภิปราย รายการบรรยายและการตอบปัญหา รวมถึงการแสดงสิ่งของที่ได้จัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑ์ให้ผู้ชมได้เห็นคุณค่าและชื่นชม

14. การฉายภาพยนตร์ ทางพิพิธภัณฑ์จะจัดแจ้งรายการ เรื่องและเวลาให้ทราบล่วงหน้า

15. บริการห้องสมุด เพื่อใช้ในการค้นคว้ารายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุ

16. การจัดทำข้อมูลความรู้ เพื่อใช้ในการเผยแพร่ อาทิ เอกสาร และแผ่นพับ นิติสารหรือวารสาร เป็นต้น

17. การจัดทัศนจร การจัดทัศนจรเป็นการเปิดโอกาสให้กับเด็กได้ออกไปสัมผัสกับประสบการณ์โดยตรงนอกพิพิธภัณฑ์ แต่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อที่มีในพิพิธภัณฑ์ การทัศนจรนอกจากจะได้ความรู้ยังเป็นการพักผ่อนและได้เพลิดเพลินสนุกสนาน

18. การให้บริการนอกพิพิธภัณฑ์ รูปแบบการจัดบริการนอกพิพิธภัณฑ์ที่นิยมใช้กัน มีดังนี้ (Pitman-Galles B., 1981 อ้างถึงในต่อจรัส พงษ์ชาติ, 2541)

ก. การบรรยายพิเศษ เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมมาก เป็นกิจกรรมที่ทางพิพิธภัณฑ์จะจัดผู้เชี่ยวชาญออกไปตาม โรงเรียนต่างๆหรือห้องสมุดประชาชนพร้อมนิทรรศการหมุนเวียนหรือวัตถุที่ใช้แสดงหรือผลงานศิลปะต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้จะบรรยายเกี่ยวกับผลงานที่นำออกไป โดยจะใช้เวลาประมาณ 20 นาที ถึง 2 ชั่วโมง ซึ่งการจัดบรรยายพิเศษนี้จะจัดตามคำขอของโรงเรียนและสถานที่ขอใช้บริการต่างๆหรือจัดขึ้นก่อนที่จะมีการเดินทางไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์

ข. การจัดทำชุดอุปกรณ์เพื่อให้ยืม (Teacher Resource Packets) ชุดอุปกรณ์นี้บางแห่งทำเต็มรูปแบบคือมีทั้งคู่มือการทำงานของครู ฟิล์ม สไลด์ เอกสารหนังสือและวัตถุสิ่งของที่แสดง ระยะเวลาในการให้ยืมประมาณ 2 สัปดาห์หรือกว่านั้นแล้วแต่ตกลงกัน สำหรับค่าใช้จ่ายที่ต้องเตรียม คือ ค่าบรรจุหีบห่อ ค่ารักษาความปลอดภัย ค่าประกันและค่าขนส่ง เป็นต้น

ค. การจัดทำสิ่งพิมพ์ พิพิธภัณฑ์ได้จัดทำประเภทหนังสือและแผ่นพับเพื่อเผยแพร่ไปยังโรงเรียนต่างๆ ซึ่งสิ่งพิมพ์เหล่านี้เป็นคนที่ละส่วนกับชุดอุปกรณ์เพื่อให้ยืม เพราะมีวัตถุประสงค์ที่สร้างขึ้นเพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนในเรื่องเกี่ยวกับศิลปะ วิทยาศาสตร์และประวัติศาสตร์ เช่น นิติสาร The Illinois History Magazine เป็นต้น

ง. การจัดรถบริการเคลื่อนที่ โดยรถบริการเคลื่อนที่นี้จะนำวัตถุแสดงของพิพิธภัณฑ์ไปบริการตาม โรงเรียนและชุมชนต่างๆ หัวข้อในการจัดแสดงนิทรรศการมีหัวข้อต่างๆ เช่น ศิลปะ วิทยาศาสตร์และธรรมชาติวิทยา เป็นต้น

จากกิจกรรมการบริการเพื่อการศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด เป็นเทคนิคการเรียนรู้ อย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆรอบตัวได้ดียิ่งขึ้น เป็นการเรียนรู้ที่ต้องใช้ ทักษะหลายๆอย่างรวมกัน เช่น การเรียนรู้โดยผ่านการอธิบาย การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ การตีความ และการเรียนรู้โดยการเปรียบเทียบสิ่งที่คุ้นเคยกับสิ่งที่ไม่คุ้นเคย การจัดกิจกรรมของพิพิธิภัณฑ์ควร เป็นตัวส่งเสริมความเข้าใจในการเข้าชม

ก. ลักษณะการใช้พิพิธิภัณฑ์ในการเรียนการสอนของโรงเรียนและสถานศึกษา

โรงเรียนและพิพิธิภัณฑ์ในหลายประเทศมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด แต่ในบาง ประเทศก็ขาดความร่วมมือกัน ซึ่งทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสิ่งแวดล้อมหลายประการรวมทั้ง ระบบการศึกษาของที่นั้นๆ การศึกษาของผู้เรียนในปัจจุบันต้องการการศึกษาที่นอกเหนือจากการ เรียนในห้องเรียนมากยิ่งขึ้น และพิพิธิภัณฑ์ก็เป็นสถานที่หนึ่งที่สำคัญสำหรับโรงเรียน ซึ่งสามารถใช้ ให้เป็นประโยชน์ได้หลายด้าน ลักษณะการใช้พิพิธิภัณฑ์ในการเรียนการสอนของโรงเรียนและ สถานศึกษามีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงด้วยกันหลายลักษณะ ดังนี้

จิรา จงกล(2532) กล่าวถึง ลักษณะการใช้พิพิธิภัณฑ์ในการเรียนการสอนของโรงเรียน โดย จัดเป็นลักษณะ ดังนี้

1. การนำผู้เรียนไปเยี่ยมชมที่พิพิธิภัณฑ์ เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจในบทเรียน ซึ่งอาจ มีได้ในหลายโอกาส เช่น

ก. การไปเยี่ยมชมที่พิพิธิภัณฑ์โดยมิได้มีการวางแผนล่วงหน้า ซึ่งอาจจะจัด ไปที่พิพิธิภัณฑ์ตอนใดตอนหนึ่งที่ครูเห็นว่าสมควรจะจัดประสบการณ์นอกโรงเรียนให้กับเด็ก ใน บางครั้งก็เป็นการไปควัดดูในพิพิธิภัณฑ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับของจริง ได้เห็นหลักฐาน เกิด ความเข้าใจและเห็นคุณค่า

ข. การไปเยี่ยมชมที่พิพิธิภัณฑ์พิพิธิภัณฑ์แบบมีการเตรียมบทเรียน เพื่อไป ศึกษาหาความรู้ในพิพิธิภัณฑ์ ในกรณีนี้ครูผู้สอนจะต้องไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของพิพิธิภัณฑ์ เพื่อ บอกถึงความต้องการและขอความช่วยเหลือในการจัดบทเรียนให้เหมาะสม ในขณะที่ตัวกันครูและ นักเรียนก็ต้องเตรียมบทเรียนล่วงหน้าว่าจะไปเรียนอะไร ศึกษาอะไรและดูอะไรในพิพิธิภัณฑ์ และ หลังจากที่ได้รับทราบการเรียนในพิพิธิภัณฑ์แล้ว ครูก็ควรต้องจัดให้มีกิจกรรมติดตามผล(follow un activities)ด้วย

ค. การไปชมพิพิธิภัณฑ์จัดให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในการสอนแบบ หน่วยงาน(Unit of work) จะเป็นประโยชน์ในการเร้าความอยากรู้อยากเห็นและกระตุ้นความสนใจ การจัดกิจกรรมอาจเป็นตอนต้นหรือตอนกลางของหน่วยงานก็ได้ เช่น ให้มีการทัศนจรและจัดกิจ

กรรมในการสร้าง การเขียนและการวาด ซึ่งอาจจะต้องไปค้นหาข้อเท็จจริงหรือแบบอย่างจาก พิพิธภัณฑ

2. การใช้พิพิธภัณฑเป็นจุดสนใจ (Focus of interest) เช่นที่สหรัฐอเมริกามีการใช้ พิพิธภัณฑในการเรียนแบบproject คือครูได้มอบหมายให้นักเรียนทำprojectเรื่องก่อนประวัติศาสตร์ โดยให้ทำงานค้นคว้าและกิจกรรมต่างๆในพิพิธภัณฑตลอดเวลา6สัปดาห์ กิจกรรมของเด็กกลุ่มนี้ ประกอบด้วยการวาดภาพประกอบ สร้างหุ่นจำลอง เขียนแผนที่และเขียนรายงาน ทุกคนจะมีหน้าที่ ความรับผิดชอบและมีส่วนในการค้นคว้าหาความรู้จากการจัดการแสดงในพิพิธภัณฑ และเมื่อproject สำเร็จลงก็กลายเป็นผลงานอันมีค่าของเด็ก และผลงานของเด็กก็จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงความรู้และความเข้าใจในเรื่องที่ได้ทำมาอย่างน้อยเพียงใด ซึ่งการเรียนในลักษณะเช่นนี้เป็นการฝึกทักษะในการค้น คว้าและการปฏิบัติให้กับผู้เรียน

3. การยืมอุปกรณ์จากพิพิธภัณฑมาใช้ในการสอน อุปกรณ์การสอนเป็นส่วนสำคัญ อย่างมากในการเรียน ปัจจุบันที่ได้มีพิพิธภัณฑซึ่งให้บริการยืมสิ่งของแก่โรงเรียน โรงเรียนก็จะได้รับความสะดวกและได้ประโยชน์อย่างมาก เช่น ในบางบทเรียนครูอาจไม่จำเป็นต้องพานักเรียนไปที่ พิพิธภัณฑเพื่อดูของ แต่อาจขอยืมวัตถุที่ต้องการจากพิพิธภัณฑมาให้เด็กดูประกอบบทเรียนในห้อง แทน สิ่งของที่พิพิธภัณฑมีให้ยืม เช่น ผลงานวัตถุของจริงหรือจำลอง คำบรรยาย แผ่นสไลด์ และ เทปประกอบจัดทำเป็นชุดสำหรับให้บริการ เป็นต้น

4. การให้วิทยากรจากพิพิธภัณฑมาให้บริการที่โรงเรียน การเชิญเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้พร้อมการนำวัตถุประกอบการเรียนก็ถือเป็นประโยชน์มาก เนื่องจากวิทยากรจะมีความรู้ความ ชำนาญโดยตรงแล้ว ยังช่วยเร้าความสนใจให้กับผู้เรียนได้มากกว่าให้เกิดสิ่งแปลกใหม่ไม่จำเจ รวมถึงช่วยแก้ปัญหาในกรณีที่โรงเรียนอยู่ไกลจากพิพิธภัณฑและการคมนาคมไม่สะดวก

EunJung Chang (2006) กล่าวถึง ลักษณะการใช้พิพิธภัณฑในการเรียนการสอนของโรงเรียน ดังนี้

1. การเตรียมการก่อนการเข้าชมพิพิธภัณฑ โดยการแสดงภาพผลงานที่ผู้เรียนจะได้ พบเห็น รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับผลงานศิลปะที่จะต้องศึกษาในด้านต่าง ๆ จะทำให้นักศึกษารู้สึก คุ่นเคยและทำให้สามารถเข้าถึงและใกล้ชิดกับผลงานศิลปะได้ดียิ่งขึ้น

2. การออกแบบการเยี่ยมชมโดยพยายามควบคุมสิ่งรบกวนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งหมด โดยใช้แผนผังของพิพิธภัณฑและแนะนำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพลัดเปลี่ยนบทบาทในการเป็น ผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นการทำให้เกิดการแบ่งปันความรับผิดชอบในกิจกรรมเยี่ยมชม และในขณะเดียวกันก็ได้พิจารณาภาพรวมด้านต่าง ๆ ของพื้นที่พิพิธภัณฑไปด้วย อันจะทำให้ นักศึกษาเกิดความคุ้นเคยกับ พิพิธภัณฑ

3. การมอบหมายงานเพียงน้อยชิ้นต่อการศึกษาในแต่ละครั้งแต่ทำหลาย ๆ ครั้งเท่าที่จะบ่ยได้ในแต่ละเทอม เป็นการแก้ปัญหาที่ผู้เรียนอาจจะรู้สึกสับสนและรู้สึกเหนื่อยจากงานที่มอบหมายในการทัศนศึกษาเพียงครั้งเดียวได้

4. การสลับกิจกรรมหรือสิ่งเร้าเพื่อหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความเบื่อหน่ายของผู้เรียนซึ่งอาจเกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนเข้าชมหรือเกิดขึ้นระหว่างทำกิจกรรม เนื่องจากผู้เรียนต้องใช้เวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงครึ่งในการทัศนศึกษา ซึ่งค่อนข้างนานในการที่จะสนใจศึกษาเรื่องหนึ่งเรื่องใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรียนรู้ชิ้นงานหลายชิ้น อาจทำได้โดยการพักในห้องอาหารของพิพิธภัณฑ

5. งานที่มอบหมายหลังการทัศนศึกษาควรจะให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความรู้สึกต่อกิจกรรมได้อย่างแท้จริง โดยให้มีการใช้สื่อและรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการเขียนและการวาด จะทำให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนขอบเขตของความรู้และความรู้สึกได้ดียิ่งขึ้น

ลักษณะการใช้พิพิธภัณฑในการเรียนการสอนของโรงเรียนและสถานศึกษา สำหรับ Denise L. Stone(2001) และ Abigail Housen(2001) ทั้งสองท่านมีความเห็นที่สอดคล้องตรงกันว่า สำคัญยิ่งที่ครูผู้สอนควรที่จะมีการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ทั้งก่อนและหลังที่จะใช้พิพิธภัณฑในการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง เพราะการเตรียมพร้อมที่ถูกต้องนั้นจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงช่วยให้ผู้เรียนได้รับการเรียนรู้และรับประโยชน์จากโอกาสทางการศึกษาในครั้งนี้ได้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ลักษณะการเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ที่จะใช้พิพิธภัณฑมี ดังนี้

1. ลักษณะการเตรียมพร้อมสำหรับการเรียนรู้ก่อนที่จะใช้พิพิธภัณฑมี ดังนี้

ก. การเตรียมความพร้อมของครูผู้สอนก่อนที่จะใช้พิพิธภัณฑในการเรียนการสอน (Preraring Yourself) การตัดสินใจที่จะเดินทางไปชมพิพิธภัณฑศิลปะนั้น ไม่ง่ายหรือยากจนเกินไปจริงๆ แล้วนั้น ครูมีสิ่งที่จะต้องทำอยู่มากมายที่ต้องทำให้เสร็จก่อนที่รถจะเคลื่อนตัวไปจากที่จอดรถโรงเรียน สิ่งที่จะต้องทำนั้นก็ คือ

- เริ่มจากตัวครูผู้สอนเองโดย ครูผู้สอนต้องไปสำรวจและดูงานพิพิธภัณฑก่อน โดยคัดเลือกงานที่จะนำมาสอนเพียง 4-5 ชิ้น ที่สามารถกระตุ้น ส่งเสริมและเหมาะสมที่จะใช้ในการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ไม่ใช่ให้ดูงานทุกชิ้นที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ สำหรับเกณฑ์ในการเลือกงานศิลปะเพื่อใช้ในการเรียนการสอน คือ ควรเลือกงานที่เคยสอนมาแล้ว เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกคุ้นเคย และจะทำให้ผู้เรียนสนุกสนานกับการมองที่แตกต่างออกไป ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ว่าการมองจากผลงานจริงกับงานลอกเลียนแบบที่เห็นในชั้นเรียนนั้น ให้ความรู้สึก รับรู้ที่แตกต่างกันมากน้อยเพียงใด แต่ครูผู้สอนต้องพยายามให้ผู้เรียนทุกคนได้มีโอกาสมองเห็นได้ทั่วถึงไม่แตกต่างกัน จึงควร

เลือกภาพที่ไม่ใหญ่หรือเล็กจนเกินไป ส่วนระยะเวลาที่ใช้อยู่ในพิพิธภัณฑสถานไม่ควรเกิน 1 ชม. ต้องจำกัดระยะเวลา เพราะการกระตุ้นมากเกินไปนั้น จะทำให้นักเรียนลดความใส่ใจลง รวมทั้งการยืดเวลาออกไปเพื่อดูงานศิลปะและฟังข้อมูลต่างๆ จะทำให้เกิดความน่าเบื่อ และหนักเกินไป ทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าน้อย สูญเสียพลังงานและลดความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ ควรใช้ระยะเวลาภาพละประมาณ 12-15 นาทีในการรับชม เปรียบเทียบและอธิบาย หากเวลาไม่พอจะเป็นการดีกว่าที่จะกลับมาชมที่หลัง ซึ่งผู้เรียนอาจจะกลับมากับผู้ปกครองเองก็ได้

- ครูผู้สอนต้องมีการเตรียมแผนการสอนก่อนที่จะมีการเรียนการสอน เช่นในเรื่องของเนื้อหา ข้อมูลและลำดับขั้นตอนในการนำชมจากภาพใดไปยังภาพใดต่อ รวมถึงเส้นทางการเดินและประตูเข้าออก

- ครูผู้สอนต้องติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถาน เพื่อขอความร่วมมือและการแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในการเข้าชมที่ถูกต้อง และไม่เป็นการเสียเวลา รวมถึงร่วมกันออกแบบการเรียนการสอน และครูผู้สอนต้องมีการยืนยันเกี่ยวกับตารางเวลาและระยะเวลาที่เข้าชม ส่วนกรณีที่ต้องอยู่ในพิพิธภัณฑสถานทั้งวันอาจต้องเตรียมอาหารและเครื่องดื่มไป

- ครูผู้สอนต้องขอความร่วมมือกับผู้บริหาร ครูในวิชาอื่น และผู้ปกครองในการสนับสนุน เพื่อให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญ ซึ่งถ้าทางผู้บริหารให้ความร่วมมือที่ดีทุกอย่างก็จะสะดวกและได้รับความร่วมมือที่ดีจากทุกฝ่าย

- ครูผู้สอนควรเตรียมผู้ช่วยดูแลหรือผู้คุมผู้เรียนระหว่างที่อยู่ภายในพิพิธภัณฑสถาน ผู้ช่วยดูแลมีบทบาทในการช่วยเหลือเด็กและเป็นส่วนของผู้ชมคนหนึ่ง แต่ผู้ช่วยดูแลก็สามารถร่วมอภิปราย เสนอแนะความคิดเห็นและมีส่วนร่วมได้ ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องอธิบายถึงบทบาท เป้าหมายและวิธีการสอนให้ผู้ช่วยดูแลตระหนักถึงความสำคัญของชั่วโมงการเรียนการสอนในครั้งนี้

ข. การเตรียมความพร้อมของผู้เรียนก่อนที่จะใช้พิพิธภัณฑสถานในการเรียนการสอน (Preraring Your Students) ครูผู้สอนเริ่มต้นได้จากการเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน โดยแนะนำความรู้เบื้องต้นและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพิพิธภัณฑสถานหรือผลงานที่พวกเขาจะได้พบเห็น ผู้เรียนควรจะเข้าใจว่าจะอะไรก็ตามที่เกิดขึ้นระหว่างการชม จะใกล้เคียงกับสิ่งที่พวกเขาเคยเรียนรู้มาก่อน และมีความรู้เกี่ยวกับแนวคิดรวบยอดและคำศัพท์ต่างๆ ที่พวกเขาคุ้นเคยจากการอ่าน การฟังและส่วนหนึ่งในการพูดคุยเกี่ยวกับห้องแสดงภาพหรือนำชม แน่ใจว่าผู้เรียนมีแนวความคิดที่ดีเกี่ยวกับความมุ่งหวังของสภาพแวดล้อมและสถานที่ที่จะไป

การเตรียมความพร้อมเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดจิตใจที่ดี ควรปล่อยให้พวกเขาแสดงความรู้สึกรวมและความคิดเมื่อพวกเขาเข้าไปสู่สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ จำไว้ว่า ผู้เรียนแสดงออกเมื่อไปถึงพิพิธภัณฑสถานเช่นผู้ที่ชื่นชอบในศิลปะ นั่นหมายความว่าพวกเขาควรมีความพร้อมที่จะเรียนรู้เข้าใจ

สภาวะและเรียนรู้จากการมูมมอง และได้รับข้อมูลข่าวสารที่ควรได้รับ ผู้เรียนต้องทำความเข้าใจว่า เหตุใดพิพิธภัณฑน์จึงแตกต่าง และพิเศษกว่า อาจเป็นเพราะชุดสะสมหรือนิทรรศการที่ครอบคลุมช่วงเวลา, หัวข้อ, หรือชนิดของงานศิลปะ? อธิบายได้ว่าเนื้อหาของชุดสะสมนั้นช่วยบอกถึงประวัติศาสตร์ของพิพิธภัณฑน์ได้ ชุมชมคือส่วนหนึ่งหรือช่วงระยะเวลาที่ก่อตั้งพิพิธภัณฑน์ขึ้น เช่นเดียวกับบรรณารักษ์ จากสิ่งที่ได้รับจากผู้สร้างสรรค์งานศิลปะและให้ทุนในการก่อตั้งสถาบัน ครูผู้สอนอาจกล่าวอ้างถึงพิพิธภัณฑน์หลายแห่งได้เปลี่ยนหัวข้อนิทรรศการไปเรื่อยๆ ตามแต่สิ่งที่เก็บสะสมเอาไว้ นำออกแสดงไปเรื่อยและงานชิ้นสำคัญที่เป็นงานเฉพาะก็จะขอยืมมาจากนักสะสมและจากสถาบันอื่นๆ และบ่อยครั้งที่นิทรรศการจะแสดงผลงานเพียงบางชิ้นที่อยู่เก็บรักษาอยู่ในพิพิธภัณฑน์เท่านั้นแต่ส่วนใหญ่มาจากแหล่งอื่นๆ

การตัดสินใจกระทำการใดๆ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ได้พิจารณาจากข้อมูลต่างๆ ที่จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับงานศิลปะ เพื่อเข้าใจถึงแนวความคิดรวบยอดที่บ่งบอกในตัวของมันเอง, และพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้นด้วย ขึ้นอยู่กับตารางและแหล่งข้อมูล ครูผู้สอนอาจจะตัดสินใจฉายภาพนิ่งหรือของย่อขนาดซึ่งคุณจะได้มองเห็นและแสดงความคิดเห็นถึงคุณลักษณะพิเศษหรือความสัมพันธ์ที่น่าสนใจของงานแต่ละชิ้น

ถึงแม้ว่าหลักสูตรศิลปะนั้นจะเริ่มต้น โดยตรงจากประสบการณ์ในพิพิธภัณฑน์ ทางเลือกที่จะช่วยให้คุณให้ทัศนศึกษานั้นครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดได้ ครูผู้สอนต้องใช้โอกาสในการอธิบายงานศิลปะอื่นๆ หรือศิลปินจากวัฒนธรรมอื่นๆ ช่วงเวลาที่พิพิธภัณฑน์เป็นผู้ดูแล ครูผู้สอนอาจพูดคุยถึงความเปลี่ยนแปลง, อาชีพของเหล่าศิลปิน, หรือวิธีการในการสร้างสรรค์งานศิลปะอันหลากหลาย นี้ อาจเป็นช่วงเวลาสำคัญที่จะสอนให้ผู้เรียนเห็นถึงอุปกรณ์วัสดุต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกับงานในพิพิธภัณฑน์ ตัวอย่างเช่น เลือกรงาน 1-2 ชนิดเป็นบทเรียนเบื้องต้นในการศึกษาประวัติศาสตร์ การวิเคราะห์ หรือสุนทรียศาสตร์ โครงการสตูดิโอในชั้นเรียน, การเขียน หรือทำวิจัยแบบกลุ่มหรือการแสดงบทบาทสมมุติ เป็นกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดผลได้กับหลักสูตรศิลปะและช่วยแนะนำให้คุณ จุดประกายและช่วยสร้างความตื่นเต้นให้กับชั้นเรียนได้

แนวความคิดเหล่านี้เป็นการเตรียมพร้อมเพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบในการพูดคุยเกี่ยวกับพิพิธภัณฑน์ ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นและควรปล่อยให้พวกเขาสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชั้นเรียนและผลงานที่พวกเขาจะได้ชมในพิพิธภัณฑน์ กระตุ้นให้ผู้เรียนมีแนวความคิดที่จะช่วยให้พวกเขาเข้าใจถึงงานเฉพาะและความรู้กระจ่างในศิลปะทั่วไป

2. ลักษณะการเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ภายหลังการใช้พิพิธภัณฑน์ม์ ดังนี้

กิจกรรมหลังการเข้าชมจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจยิ่งขึ้นในงานที่ได้พบเห็นในพิพิธภัณฑน์ม์ กิจกรรมต่างๆ ตัวอย่างเช่น หากผู้เรียนเห็นรูปปั้นที่มีชื่อเสียงหรืองานอื่นๆ ครูผู้สอนอาจจะให้ผู้เรียนได้อ่านบททวนเกี่ยวกับงาน ครูผู้สอนอาจจะต้องให้นักเรียนอ่านความคิดรวบยอดจากชีวประวัติของศิลปินหรืออัครชีวประวัติ และในชั้นครูผู้สอนอาจจะนำเอาของย่อส่วนของผลงานศิลปินและนำมาพูดคุยถึงอิทธิพลและสัญลักษณ์ สิ่งที่ได้รับและความคิดอื่นที่ได้จากผลงาน ซึ่งจะกลายมาเป็นการเรียนเปรียบเทียบแตกต่างของผลงานได้ การขยายเนื้อหาของบทเรียน ผู้เรียนอาจจะสร้างเป็นช่วงเวลา ศิลปินยังมีชีวิตอยู่ อาชีพ, การระบุตัวตน, ความสำคัญของเหตุการณ์ในระหว่างที่ศิลปินมีชีวิตอยู่ ซึ่งเชื่อมโยงกับโครงการสตูดิโอ ผู้เรียนอาจจะสร้างงานศิลปะโดยใช้เทคนิคหรืออุปกรณ์ใกล้เคียงที่ได้เห็นจากพิพิธภัณฑน์ม์ การกำหนดกิจกรรมที่หลากหลายและการตั้งคำถาม อาจจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจถึงการเรียนรู้อย่างถ่องแท้จากการเข้าชมในแต่ละครั้งได้ดียิ่งขึ้น ลักษณะและกิจกรรมมี ดังนี้

ก. การตั้งคำถาม เป็นวิธีหนึ่งที่จะกระตุ้นความสนใจของนักเรียนแทนการบรรยายหรือการปล่อยให้ชมตามลำพัง คำถามคำตอบจะช่วยให้เด็กได้คิดและทำให้นักเรียนชมวัตถุที่จัดแสดงหรือนิทรรศการอย่างตั้งใจมากยิ่งขึ้น ลักษณะของคำถามที่ควรรู้มีหลายแบบ เช่น แบบทบทวนความจำ แบบให้อธิบาย แบบให้รู้จักจินตนาการและหาเหตุผลมาประกอบการตัดสินใจ เป็นต้น

ข. การตั้งคำถามแบบละเอียดลึกซึ้ง เป็นวิธีที่ใช้กับเด็กโต วิธีนี้จะช่วยทำให้นักเรียนได้พัฒนาความคิด การหาคำตอบและการหาข้อมูลสนับสนุนที่ยืนยันความคิดของตนเอง วิธีการนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องหรือผิด และอาจต้องอาศัยการตีความหลายๆอย่างประกอบกัน

ค. การใช้แบบประมวลเป็นการช่วยให้นักเรียนรวบรวมความคิดเห็นและความเข้าใจจากการศึกษา สังเกตและการได้ชมวัตถุที่จัดแสดง การใช้แบบประมวลผลนี้จะต้องเลือกใช้แบบตามระดับชั้นหรืออายุของนักเรียน เช่น สำหรับเด็กเล็กอาจให้วาดรูป วาดแผนที่และขีดเขียน ส่วนเด็กโตอาจตั้งคำถามแล้วให้หาคำตอบจากนิทรรศการ เป็นต้น

ง. การให้จับต้องวัตถุใช้ได้ดีกับเด็กเล็ก ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ได้รวดเร็วมากกว่าคำบรรยายวัตถุ เช่น ในเรื่องเกี่ยวกับขนาด น้ำหนัก สี สัน และรูปทรง เป็นต้น นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความสนใจให้กับเด็กอีกด้วย

จ. การให้อ่านเอกสารต้นฉบับ เป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจให้กับนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดนิทรรศการทางประวัติศาสตร์ เช่น ต้นฉบับตัวเขียน ลายมือ จดหมาย และสมุดบันทึก ฯลฯ วิธีนี้จะนำไปสู่การซักถามระหว่างนักเรียน ครูและเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑน์ม์

ฉ. การให้ทดลองปฏิบัติการ วิธีนี้จะช่วยสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียน เพราะได้ลงมือทดลองปฏิบัติการด้วยตนเอง เช่น การปั้นดิน ทำอาหารและการประดิษฐ์ เป็นต้น

ลักษณะการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการสอนของโรงเรียนและสถานศึกษาที่ได้กล่าวมาข้างต้น มีด้วยกันสองลักษณะ คือ 1.การนำนักเรียนไปที่พิพิธภัณฑ์ โดยทางพิพิธภัณฑ์จะจัดกิจกรรมและอำนวยความสะดวกให้ และ 2.การนำพิพิธภัณฑ์เข้ามาที่โรงเรียน โดยการยืมอุปกรณ์หรือเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์มาบรรยายให้ความรู้ที่โรงเรียน ด้วยวิธีการและกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยให้ครูผู้สอนและผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จได้นั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความร่วมมือของทั้งโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์ ในการที่จะดำเนินงานเพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

5.7 โรงเรียนพิพิธภัณฑ์ (Museum School)

ตั้งแต่ทศวรรษที่1970 เรื่อยมาจนกระทั่งในปี1980 องค์กรพิพิธภัณฑ์ของอเมริกา (The American Association of Museum หรือมีชื่อย่อว่า AAM) ได้ตั้งเป้าหมายในการที่จะเชื่อมโยงพิพิธภัณฑ์ เข้ากับการปฏิรูปการศึกษา โดยต้องการที่จะส่งเสริมให้พิพิธภัณฑ์ เพิ่มเติมน้ำที่ทางการศึกษา ให้เป็นส่วนหนึ่งของหน้าที่หลักในพิพิธภัณฑ์ และต้องการให้พิพิธภัณฑ์ และ โรงเรียน สร้างความร่วมมือกัน เกิดเป็นรูปแบบใหม่ของการศึกษา โดยให้พิพิธภัณฑ์มีส่วนร่วมในการสร้างโครงการดำเนินงานที่ประกอบเข้ากับหลักสูตรของโรงเรียน ซึ่งแนวทางนี้ต้องใช้ความร่วมมือที่ต่อเนื่องยาวนาน โดยมีครูและนักการศึกษาของพิพิธภัณฑ์เป็นส่วนสำคัญร่วมกันสร้างบทเรียนขึ้นมา

“โรงเรียนพิพิธภัณฑ์” (Museum School) เป็นคำค่อนข้างใหม่ ปัจจุบันจึงยังมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพิพิธภัณฑ์ไม่มากนัก และในความเป็นจริงด้วยลักษณะของโรงเรียนพิพิธภัณฑ์ที่หลากหลาย จนเรียกได้ว่าไม่มีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเฉพาะ จึงส่งผลให้ยังไม่มีคำจำกัดความและรูปแบบที่ชัดเจนว่าเป็นอย่างไร แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังมียุทธศาสตร์และนักวิชาการที่สนใจในเรื่องของโรงเรียนพิพิธภัณฑ์ไว้ได้ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลไว้ดังนี้

ก. ความหมายของโรงเรียนพิพิธภัณฑ์

Mark St. John(1996)(อ้างถึงใน Kira S. King,1998) ได้กล่าวถึงโรงเรียนพิพิธภัณฑ์ว่าเป็นแนวคิดใหม่หรือขอบเขตความรู้ใหม่ สามารถถูกจัดเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นทางการระหว่างความร่วมมือของสถาบันหลายๆแห่ง ซึ่งสอดคล้องกับ Finnerty K. O.(1996) ที่กล่าวว่า โรงเรียนพิพิธภัณฑ์เป็นการดำเนินการที่มีขอบเขตกว้างขวางในการที่ให้พิพิธภัณฑ์อย่างน้อยหนึ่งแห่งกับโรงเรียนหนึ่งแห่งร่วมกันออกแบบโรงเรียนแนวใหม่ที่ต้องการ สิ่งสำคัญคือการร่วมกัน.หลักสูตรที่บูรณาการและสร้างสถาบันทั้งสองขึ้นมาใหม่ โดยใช้หลักสูตรที่หลากหลาย รูปแบบการศึกษาแบบใหม่นี้มุ่งเน้นในการที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมที่มาจากความร่วมมือของกลยุทธ์การเรียนการสอนที่หลากหลาย

กับโครงสร้างของการศึกษาพื้นฐาน เป็นการปฏิบัติจริงหรือการเรียนรู้จากการใช้สิ่งที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์เป็นหลัก

ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แนวใหม่อย่างโรงเรียนพิพิธภัณฑ์ทำให้ Science Museum of Minnesota (1996) และ The Museum Magnet School at St. Paul, Minnesota (อ้างอิงใน Kira S. King, 1998) ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมในท้องถิ่นเห็นความสำคัญและเกิดความสนใจในรูปแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนพิพิธภัณฑ์ จึงร่วมมือกันออกแบบโรงเรียนพิพิธภัณฑ์เพื่อช่วยนักเรียนให้กลายเป็นนักคิดสร้างสรรค์ที่สามารถทำงานไปได้พร้อมๆกับการแก้ปัญหา โดยปรัชญาการศึกษาได้รับอิทธิพลมาจาก Gardner ที่ให้ความสำคัญในการสร้างสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน ขบวนการเรียนรู้เน้นโครงการของนักเรียนและความสัมพันธ์ของการได้รับคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งกิจกรรมการเรียนรู้ในการสร้างสรรค์โดยตรงจะช่วยลดช่องว่างทางการเรียนรู้แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ทักษะทางวิชาการในการทำกิจกรรมที่ท้าทาย อาทิเช่น โครงการ การสะสม การสาธิตและการแสดงซึ่งเป็นการสื่อสารความคิดไปสู่ผู้อื่น พวกเขาเน้นการช่วยนักเรียนโดยใช้ขบวนการทางพิพิธภัณฑ์ผ่านการสร้างสรรค์การจัดแสดงของตนเอง โดยมีเป้าหมายสุดท้ายคือส่งเสริมนักเรียนในการปฏิบัติสร้างพิพิธภัณฑ์สำหรับเด็กโดยเด็ก และขบวนการทางพิพิธภัณฑ์ในที่นี้คือการจัดแสดงงานโดยใช้พิพิธภัณฑ์และกิจกรรมการสะสมที่สนใจ ค้นคว้า สังเกต ทดลอง ตีความและนำเสนอ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็กและการคิดอย่างมีเหตุผล โดยมีเป้าหมายในการออกแบบหลักสูตร คือ

1. นักเรียนจะใช้วัตถุในพิพิธภัณฑ์ ตัวอย่าง การจัดแสดง โปรแกรมทางการศึกษาและเจ้าหน้าที่ ในการสนับสนุนการเรียนรู้แบบสืบสอบ
2. ขบวนการทางพิพิธภัณฑ์ผู้เรียนจะใช้วัตถุและการสะสมเป็นเครื่องมือในการศึกษาค้นคว้า
3. นักเรียนจะทำงานร่วมกัน เพื่อสร้าง โครงการ การจัดแสดงที่แสดงถึงการคิดอย่างมีเหตุผลและทักษะการแก้ปัญหาของตนใช้ในหัวเรื่องที่บูรณาการเนื้อหาทางวิชาการ ในส่วนของเรื่องหลักๆ
4. นักเรียนตีความการจัดแสดงของตน ผ่านรูปแบบของการให้ผู้ชมเขียนชื่อและคำอธิบายที่แสดงการสาธิตและสามารถนำไปทำซ้ำได้อย่างมั่นใจ
5. นักเรียนแต่ละคนจะได้มีส่วนร่วมในการจัดพิพิธภัณฑ์โดยเด็กเพื่อเด็ก ซึ่งอยู่ภายในบริเวณโรงเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า “โรงเรียนพิพิธภัณฑ์” คือ รูปแบบการศึกษาแนวใหม่ ซึ่งหลักสูตรนี้โรงเรียนและพิพิธภัณฑ์จะต้องร่วมมือกันในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการผสมผสานการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมตาม โครงสร้างของการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างระบบโรงเรียน ร่วมกับการเรียนรู้จากผลงาน สิ่งของและวัตถุที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์

ข. ความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียน

พิพิธภัณฑ์และโรงเรียนทั้งสองสถาบันมีการดำเนินงานและรูปแบบการสอนที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์และโครงสร้างของแต่ละสถาบัน แต่ส่วนที่เหมือนกันคือ การให้ความรู้แก่ประชาชน ด้วยเหตุนี้หากทั้งสองสถาบันร่วมมือกันให้ความรู้และการศึกษา ก็จะทำให้เด็กที่มีความรู้และความเข้าใจที่แตกฉานสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับนั้นยังสร้างความเข้าใจในบทเรียนตามหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น และเป็นสิ่งใหม่ที่มีได้มีอยู่ในหลักสูตรหากได้มาชมที่พิพิธภัณฑ์

การสร้างความสัมพันธ์และการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนนั้น องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งคือ ครูและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ ถ้าครูตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์จากการศึกษาในพิพิธภัณฑ์แล้ว การนำนักเรียนเข้าเยี่ยมชมหรือแนะนำให้นักเรียนมาหาความรู้จากพิพิธภัณฑ์ด้วยตนเอง ก็จะทำให้นักเรียนได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น

การสร้างความเข้าใจและความสนใจให้กับครูก่อนที่จะทำโครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนหรือกิจกรรมร่วมกันนั้น Newsom และ Silver ได้กล่าวไว้ใน The Museum as Educator (1978) (อ้างถึงใน ต่อจรัส พงษ์สาตี, 2541) กล่าวว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของพิพิธภัณฑ์ ที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้กับครูเกี่ยวกับงานและวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ โดยวิธีดังต่อไปนี้

1. การฝึกอบรมครู ทำให้ครูเข้าใจและทราบถึงสิ่งที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์ เพื่อประโยชน์ต่อการสอนทั้งในห้องเรียนและการนำนักเรียนออกมาเรียนที่พิพิธภัณฑ์ การจัดอบรมครูแต่ละครั้งทางพิพิธภัณฑ์ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหาและการประเมินผลเป็นสำคัญ และต้องตระหนักดีว่าการสอนในพิพิธภัณฑ์นั้นมีความแตกต่างกับการสอนในห้องเรียน เพราะในห้องเรียนอาจเน้นที่การบรรยายแต่ในพิพิธภัณฑ์จะเป็นการสอนโดยอาศัยวัตถุที่จัดแสดงเป็นหลักในการสอน

การเชิญชวนครูเข้ามาเข้ารับการอบรมเป็นเรื่องสำคัญถ้าโครงการที่จัดมีเนื้อหาดี ช่วงการฝึกอบรมไม่รบกวนต่อชั่วโมงการสอนและเป็นโครงการที่ผ่านการเห็นชอบของสำนักงานทางการ

ศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการ และรวมถึงการมอบวุฒิบัตรหรือประกอบการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือน ก็ยังเป็นที่น่าเชื่อถือและน่าสนใจของครู

2. การจัดทำศูนย์ค้นคว้าข้อมูล เพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้โดยใช้อุปกรณ์ เช่น วัสดุแสดง สไลด์หรือรูปภาพ ฯลฯ ซึ่งการดำเนินงานนี้มี 2 ลักษณะ คือ

- ลักษณะคล้ายห้องสมุด คือมีบริการให้ยืมวัสดุออกไปใช้ได้ ในโรงเรียนต่างๆ
- จัดบริการให้ยืมและจัดสอนหรือฝึกอบรมด้วย

3. การทำสิ่งพิมพ์เผยแพร่ สิ่งพิมพ์ที่พิพิธภัณฑสถานผลิตขึ้นสามารถใช้งานได้หลายอย่าง เช่น เผยแพร่ไปตามโรงเรียน ชุมชน เป็นต้น ข้อความที่พิมพ์อาจมีตั้งแต่แผ่นพับประชาสัมพันธ์ นิทรรศการต่างๆ ไปจนถึงเอกสารประกอบการสอน เมื่อจะผลิตสิ่งพิมพ์พิพิธภัณฑสถานต้องพิจารณาถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มเป้าหมายของพิพิธภัณฑสถานมีกี่กลุ่ม และในแต่ละกลุ่มจะใช้ข้อมูลและประโยชน์อะไรบ้าง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายแรงของพิพิธภัณฑสถานคือครู ในการเตรียมข้อมูลเพื่อจัดพิมพ์เอกสารสำหรับครูนั้น เจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานต้องทำงานร่วมกับครู เพื่อที่จะได้ทราบถึงความต้องการและข้อเสนอแนะจากครูถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากสิ่งพิมพ์ที่ทางพิพิธภัณฑสถานจัดทำขึ้น และประโยชน์ที่ครูจะได้รับจากสิ่งพิมพ์ที่ทางพิพิธภัณฑสถานจัดทำขึ้นคือนำมาเป็นผู้ถือในการเลือก นิทรรศการและช่วยในการนำนักเรียนมาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน รวมถึงนำไปประกอบการเรียนการสอน ในชั้นเรียนได้ในกรณีที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตร

ค. ความหมายของความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑสถานและโรงเรียน

Munley, M. E.(1991) กล่าวว่าไว้ว่า การสร้างความร่วมมือกันพิพิธภัณฑสถานจะต้องให้ความหมายความสัมพันธ์ของตนเองและสร้างความสัมพันธ์ใหม่กับโรงเรียน คือ พิพิธภัณฑสถานต้องยอมรับที่จะทำงานร่วมกับโรงเรียน เพื่อที่จะก่อตั้งความร่วมมือที่แข็งแกร่งกับโรงเรียนเป็นแรงกระตุ้นในการทำงาน ส่วนความรับผิดชอบของพิพิธภัณฑสถานจะแบ่งไปสู่การศึกษาของโรงเรียน และนักการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานต้องเป็นผู้นำเจ้าหน้าที่คนอื่นในพิพิธภัณฑสถานให้ปฏิบัติตาม

นอกจากนี้ Sode Bjarne, Funch (1997) ได้กล่าวไว้ว่าความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและพิพิธภัณฑสถานไม่ใช่แค่การทำงานด้วยกัน หากเป็นความร่วมมือที่จะหาทางแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การให้ความรู้และการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานศิลป์

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปความหมายของความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียน คือ การทำงานร่วมกันระหว่างพิพิธภัณฑ์กับสถานศึกษา โดยมีครูและนักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์เป็นส่วนสำคัญในการสร้างบทเรียน ที่จะนำไปสู่การให้ความรู้และการศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์งานศิลป์ 4 รูปแบบโครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียน

สำหรับรูปแบบโครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนนั้น มีอยู่ด้วยกันหลากหลายรูปแบบ ในสหรัฐอเมริกา มีนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้สร้างรูปแบบโครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนไว้ดังนี้

Pittman-Gelles (1981) ได้จัดแบ่งโครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนออกเป็น 8 หัวข้อ โดยเน้นในส่วนของกิจกรรม เพื่อให้ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในพิพิธภัณฑ์ ดังนี้

1. การนำชมด้วยตนเอง (Self-guided Program) มักจะใช้เมื่อเวลาที่โรงเรียนนำคณะนักเรียนไปชมพิพิธภัณฑ์ในขณะที่ทางพิพิธภัณฑ์ไม่สามารถให้บริการนำชมได้หรือเมื่อครูต้องการที่จะนำนักเรียนชมเอง รูปแบบดังกล่าวนี้ทางพิพิธภัณฑ์ต้องเตรียมเอกสาร โสตทัศนอุปกรณ์หรืออุปกรณ์ประกอบการสอนไว้ให้พร้อม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูและผู้ชม

2. การเยี่ยมชมเพียงครั้งเดียว (Single visit programs) เป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมมากรูปแบบหนึ่ง รูปแบบนี้ทางพิพิธภัณฑ์จะแนะนำครูและนักเรียนให้เข้าใจถึงแนวคิดในการจัดแสดง รวมถึงเนื้อหาสาระของการจัดแสดงและความเกี่ยวข้องของวัตถุที่จัดแสดงกับเนื้อหา

3. การเข้าชมแบบโปรแกรมชุด (Series Visit Program) ปัจจุบันได้รับความนิยมมากขึ้น พิพิธภัณฑ์ต้องหาหนทางที่จะห้ข้อมูลเพิ่มมากขึ้น รูปแบบนี้สามารถเน้นการให้ความรู้ได้มากกว่าและต้องใช้ระยะเวลาในการชมมากที่มากขึ้นจึงจะเป็นประโยชน์ โดยครูจะต้องเข้ามาฝึกในพิพิธภัณฑ์ก่อน

4. การเข้าชมโดยจัดเป็นวิชานับหน่วยกิตสำหรับนักเรียน (Courses for credit) รูปแบบนี้พิพิธภัณฑ์จะต้องร่วมมือกับโรงเรียนอย่างใกล้ชิด ร่วมกันวางแผน การบริหารจัดการและประเมินผล ซึ่งรูปแบบนี้จะนิยมมากขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาจากการจัดชั้นเรียนแบบเก่าเป็นการออกไปเรียนจากหน่วยงานอื่นๆ โดยผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการทางการศึกษาหรือกระทรวงศึกษาธิการ

5. การฝึกงาน (Internship) นิยมใช้สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยทางโรงเรียนจะอนุญาตให้ไปฝึกงานในพิพิธภัณฑ์เป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษาหรือตามแต่จะตกลงกัน และทางพิพิธภัณฑ์ยินยอมที่จะฝึกงานให้กับนักเรียน

Lehman, S. N. และ Igoc, K. (1981) กล่าวถึงโปรแกรมโรงเรียนพิพธิภณัฒ์ในเชิงวิธีการร่วมมือ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไปในอนาคต ซึ่งรวมการศึกษาในพิพธิภณัฒ์เข้ากับหลักสูตรทั่วไป คือ

1. เน้นพัฒนาการร่วมมือกันของโรงเรียน และพิพธิภณัฒ์ในระยะยาวร่วมกับการเยี่ยมชมที่หลากหลาย
2. ครู นักการศึกษาในพิพธิภณัฒ์ร่วมกันออกแบบกิจกรรมก่อนและหลังการเยี่ยมชม
3. การให้การอบรมครู
4. สื่อที่ใช้ในหลักสูตร
5. นักการศึกษาในพิพธิภณัฒ์ไปเยี่ยมชมโรงเรียน
6. พัพธิภณัฒ์ให้ยืมสิ่งของในพิพธิภณัฒ์
7. ครูและนักเรียนสร้างการจัดแสดงในโรงเรียนของตน และมีการจัดกิจกรรมของการเก็บรักษาวัตถุในหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการของการจัดพิพธิภณัฒ์
8. ให้นักเรียนได้ฝึกหัดในพิพธิภณัฒ์ในระหว่างการปิดภาคเรียน

Stone (1986) สร้างแนวทางความร่วมมือระหว่างพิพธิภณัฒ์กับโรงเรียนบนพื้นฐานของการค้นคว้าข้อมูลในการศึกษาพิพธิภณัฒ์, ศิลปศึกษา, สังคมและทฤษฎี โดยประกอบด้วยกิจกรรมหลักดังนี้

1. การประเมินผล
2. team building
3. มีการวางแผนร่วมกัน (planning)
4. ร่วมกันออกแบบและพัฒนา (design and development)S
5. implementation
6. for mative and summative evaluation
7. ครูจะคอยเป็นผู้สนับสนุนและคอยชี้แนะ (teacher support)
8. จัดเป็นโปรแกรมการเรียนการสอนตลอดเทอม (project maintenance)

และยังจำแนกแนวทางในการร่วมมืออย่างได้ผล ดังนี้

- ครูต้องมีส่วนร่วมในการออกแบบและพัฒนาตั้งแต่เริ่มโครงการ
- การสื่อสารระหว่างนักการศึกษาในพิพธิภณัฒ์กับครูมีความจำเป็นมาก

เพราะทั้ง 2 ฝ่าย มาจากองค์กรที่มีวัฒนธรรมต่างกัน

- ครูจะต้องได้รับการฝึกอบรมในขอบเขตของการศึกษาในพิพิธภัณฑ (informal) และ นักการศึกษาในพิพิธภัณฑต้องได้รับการอบรมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน (formal)

Jabbawy (1989) เน้นความสำคัญของกิจกรรมในการสร้างความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑและสถานศึกษา ดังนี้

1. การให้ครูมีส่วนร่วมในขบวนการวางแผนการสอนแต่เนิ่น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ
2. การบูรณาการ
3. การสื่อสาร
4. การอบรมนักการศึกษาในพิพิธภัณฑในเรื่องการศึกษาแบบเป็นทางการ
5. อบรมครูในเรื่องการศึกษาในพิพิธภัณฑ

นอกจากนี้ยังเสนอว่าในตอนเริ่มแรกของการร่วมมือทั้งเจ้าหน้าที่ในพิพิธภัณฑและครูควรใช้เวลาบางส่วนเดินชมงานจัดแสดง และร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการจัดหัวข้อ โครงเรื่องหลักที่จะใช้ร่วมกัน ซึ่งหัวข้อนี้ต่อมาจะกลายเป็นโครงสร้างของการออกแบบต่อไป

Sheppard (1993) เน้นกลยุทธ์และกิจกรรมในการสร้างโปรแกรมความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑและสถานศึกษา โดยแบ่งขบวนการออกเป็น 3 ขบวนการหลักๆ ดังนี้

1. เน้นความสำคัญของการเริ่มต้นสื่อสารกัน (planning)
2. พัฒนาความเข้าใจเบื้องต้นของความต้องการที่ต่างกันของทั้ง 2 ฝ่าย (follow-up)
3. ร่วมกันสรุปเป้าหมายพื้นฐาน (cooperation)

Goroian (1992) เสนอกลยุทธ์ที่หลากหลายในการสร้างความร่วมมือความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑและสถานศึกษา ดังนี้

1. วางแผนร่วมกันเพื่อให้เกิดความร่วมมือ
2. การใช้กิจกรรมก่อน-หลังการเยี่ยมชม
3. ให้นักการศึกษาในพิพิธภัณฑมาพบปะนักเรียนที่ห้องก่อนการไปพิพิธภัณฑ
4. ต้องการให้นักการศึกษาในพิพิธภัณฑกับครู เยี่ยมชมการจัดแสดงด้วยกันในการเตรียมกิจกรรมและออกแบบการบูรณาการกิจกรรม
5. จัดให้มีการลงมือปฏิบัติโปรแกรมการศึกษาในพิพิธภัณฑ

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปรูปแบบโครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนได้ ดังนี้

1. เน้นความร่วมมือกันระหว่างพิพิธภัณฑ์กับสถาบันการศึกษาในแบบระยะยาว ร่วมกับการเยี่ยมชมที่หลากหลาย ที่นอกเหนือจากการเยี่ยมชมเพียงครั้งเดียว (Single visit programs)
2. ครูจะต้องได้รับการฝึกอบรมในขอบเขตของการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ (informal) และ นักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ต้องได้รับการอบรมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน (formal)
3. การสื่อสารระหว่างครูและนักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ เพื่อพัฒนาความเข้าใจเบื้องต้นของความต้องการที่ต่างกันของทั้ง 2 ฝ่าย
4. วางแผนร่วมกันเพื่อให้เกิดความร่วมมือ
5. ให้นักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์กับครูเยี่ยมชมการจัดแสดงด้วยกันในการเตรียมกิจกรรมและออกแบบการบูรณาการกิจกรรม
6. ครูและนักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ร่วมกันออกแบบกิจกรรมก่อนและหลังการเยี่ยมชม
7. ร่วมกันสรุปเป้าหมายพื้นฐาน
8. รูปแบบของสื่อที่ใช้ในหลักสูตร
9. กำหนดหลักสูตรที่คิดหน่วยกิตสำหรับนักเรียน (Student courses for credit)
10. พิพิธภัณฑ์ให้ยืมสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ อาทิเช่น ผลงาน, วัสดุ, สื่อ, อุปกรณ์ที่เป็นสิ่งของและบุคลากร
11. นักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ไปเยี่ยมชมโรงเรียนและพบปะนักเรียนที่ห้องก่อนการไปพิพิธภัณฑ์
12. ครูและนักเรียนสร้างการจัดแสดงในโรงเรียนของตน และมีการจัดกิจกรรมของการเก็บรักษาวัตถุในหลักสูตรของโรงเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการของการจัดพิพิธภัณฑ์
13. จัดตั้งชมรมและการฝึกงานเป็นเจ้าหน้าที่ภัณฑารักษ์ในพิพิธภัณฑ์ (Junior curator interns and clubs)
14. การจัดกิจกรรมในโอกาสพิเศษ (Festivals and special events)

การสร้างรูปแบบโครงการความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑ์และโรงเรียนนั้น เป็นการผสมผสานกันระหว่างการศึกษาที่เป็นทางการตามหลักสูตรของโรงเรียนให้อยู่ในรูปแบบการศึกษาแบบไม่เป็นทางการของพิพิธภัณฑ์ ซึ่งจะนำไปสู่รูปแบบการเรียนรู้แนวใหม่อีกทางเลือกหนึ่งที่มีชื่อว่า "โรงเรียนพิพิธภัณฑ์" (Museum school)

5.8 ประเภทของพิพิธภัณฑ์

การจำแนกชนิดและประเภทของพิพิธภัณฑ์ในกรุงเทพมหานครสามารถแบ่งออกเป็นสาขาต่างๆ ตามหลักสากล ดังนี้ (นิคม มุสิกคามะและคณะ, 2521)

1. พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ (Museum of Arts)
2. พิพิธภัณฑ์ร่วมสมัย (Gallery of Contemporary Arts)
3. พิพิธภัณฑ์ทางธรรมชาติวิทยา (Natural History Museum)
4. พิพิธภัณฑ์ทางวิทยาศาสตร์และเครื่องจักร (Museum of Science and Technology)
5. พิพิธภัณฑ์ทางมนุษยวิทยาและชาติพันธุ์วิทยา
(Museum of Anthropology and Ethnology)
6. พิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี (Museum of History and Archacology)
7. พิพิธภัณฑ์ประจำเมืองหรือท้องถิ่น (Regional Museum-City Museum)
8. พิพิธภัณฑ์แบบพิเศษ (Specialized Museum)
9. พิพิธภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา (University Museum)

ซึ่งพิพิธภัณฑ์ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จัดอยู่ในกลุ่มของพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ และพิพิธภัณฑ์ของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหอศิลป์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหอศิลป์พระศรี หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ หอศิลป์คณะจิตรกรรมมหาวิทยาลัยศิลปากร และหอศิลป์จามจุรี ทั้งนี้ที่เลือกศึกษาพิพิธภัณฑ์ 6 แห่งนี้เนื่องจาก มีการเน้นนโยบายทางด้านการส่งเสริมทางการศึกษาที่ชัดเจน รวมถึงมีบุคลากรและเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาคอยให้บริการ พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและรู้จักของกลุ่มคนทางด้านศิลปะ ผลงานที่จัดแสดงเป็นผลงานระดับชาติ เป็นมรดกและวัฒนธรรม รวมถึงศิลปินผู้สร้างสรรค์เป็นที่ยอมรับและรู้จักในสังคม และสามารถสร้างความร่วมมือในระยะยาวได้เป็นอย่างดี

ข้อมูลเบื้องต้นของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ทั้ง 6 แห่ง ประกอบด้วยประวัติความเป็นมา การ
จัดแสดงผลงาน ผลงานและเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ศิลปะและหอศิลป์

1. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร

จัดตั้งขึ้นครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2418 อยู่ในความควบคุมดูแลของกองโบราณคดี กรมศิลปากร
กระทรวงศึกษาธิการ

จัดแสดงศิลปวัตถุประเภท ประวัติศาสตร์ศิลปะ โบราณคดีและชาติพันธุ์วิทยา ทั้งในส่วน
ที่เป็นนิทรรศการถาวร และนิทรรศการหมุนเวียน

มีการให้บริการทางการศึกษา เช่น การนำชม การบริการยืมสื่อการศึกษา การให้บริการห้อง
สมุด รวมทั้งจัดกิจกรรมต่างๆ

2. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์

จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2517

จัดแสดงศิลปวัตถุประเภททัศนศิลป์ เพื่อให้เห็นถึงวิวัฒนาการของการสร้างสรรค์งาน
ศิลปะตั้งแต่สมัยแรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น ศิลปะแบบไทยประเพณี จำนวน 54 รายการ และ
ศิลปะร่วมสมัย จำนวน 59 รายการ จัดเป็นนิทรรศการถาวร และนิทรรศการหมุนเวียน

การบริการทางการศึกษา มีเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาบรรยาย และนำชม

3. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ศิลป์ พีระศรี อนุสรณ์

จัดตั้งเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2527 เพื่อการเผยแพร่งานศิลปะร่วมสมัย ศิลปะสมัยใหม่ของ
บรรดาศิษย์อาวุโสที่เป็นศิลปินชั้นเยี่ยมของอาจารย์ศิลป์ พีระศรี ให้ประชาชนทั่วไป ทั้งชาวไทยและ
ชาวต่างประเทศได้เข้าชมศึกษาหาความรู้

จัดแสดงศิลปวัตถุประเภททัศนศิลป์ โดยจัดเป็นนิทรรศการแบบถาวร

การบริการทางการศึกษา มีเจ้าหน้าที่บรรยายนำชม และบริการสื่อโสตทัศนศึกษา

4. หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระ

จัดตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2522 เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ ศิลปะร่วมสมัย ผลงานศิลปกรรมของ
อาจารย์และนักศึกษา รวมถึงศิลปินไทยและต่างประเทศ

จัดแสดงศิลปวัตถุประเภททัศนศิลป์ โดยจัดเป็นนิทรรศการแบบหมุนเวียน

5. หอศิลป์คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เป็นหน่วยงานหนึ่งของคณะจิตรกรรมฯ ก่อตั้งขึ้นในปีพ.ศ. 2530 เพื่อส่งเสริม เผยแพร่ ผลงานศิลปกรรมของ อาจารย์ ผลงานศิลปนิพนธ์ของนักศึกษา และผลงานของ ศิลปินไทยและต่างประเทศ ที่เป็นศิลปินรับเชิญของคณะฯ โดยคณะจิตรกรรมฯ

จัดแสดงศิลปวัตถุประเภททัศนศิลป์ โดยจัดเป็นนิทรรศการแบบหมุนเวียน

6. หอศิลป์จามจุรี

ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการในปีพ.ศ. 2544 เพื่อจัดแสดงและเผยแพร่ผลงานศิลปกรรมที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้รวบรวมไว้ และจัดแสดงผลงานศิลปะของอาจารย์ นิสิตนักศึกษา บุคลากรและศิลปินโดยทั่วไป

จัดแสดงผลงานด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ และผลงานด้านประยุกต์ศิลป์ โดย จัดเป็นนิทรรศการแบบหมุนเวียน

ประมวลสรุปคุณลักษณะของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ทั้ง 6 แห่ง

	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหอศิลป์ พระศรี
1. วัตถุประสงค์	เก็บรักษารวบรวมโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าและความเพลิดเพลิน	จัดแสดงศิลปวัตถุประเภททัศนศิลป์ เพื่อให้เห็นถึงวิวัฒนาการของการสร้างสรรค์งานศิลปะ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 จนถึงปัจจุบัน	เพื่อการเผยแพร่งานศิลปะร่วมสมัย ศิลปะสมัยใหม่ของบรรดาศิษย์อาวุโส ที่เป็นศิลปินชั้นเยี่ยม ให้ประชาชนทั่วไปทั้งชาวไทยและต่างชาติได้เข้าชม และศึกษาหาความรู้
2. ประเภทสาขา	ศิลปะ-โบราณคดี	ศิลปะร่วมสมัย	อนุสรณ์สถาน
3. หน่วยงานที่ ดำเนินงาน	สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร	สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร	สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร
4. ประเภทวัตถุที่ จัดแสดง	สิ่งของ, เครื่องใช้, งานประติมากรรม	งานศิลปะทุกประเภท	ประติมากรรมและจิตรกรรม
5. กลุ่มเป้าหมาย	นักเรียน, นักศึกษา, ประชาชนทั่วไป	ศิลปิน, นักเรียน, นักศึกษา, ประชาชนทั่วไป	นักเรียน, นักศึกษา, ประชาชนทั่วไป
6. ที่ตั้ง	ถ. หน้าพระธาตุ เขตพระนคร	ถ. เจ้าฟ้า เขตพระนคร	ถ. หน้าพระธาตุ เขตพระนคร
7. ขนาด	พิพิธภัณฑ์ขนาดใหญ่ (12 ไร่)	พิพิธภัณฑ์ขนาดกลาง (4-3-56 ไร่)	พิพิธภัณฑ์ขนาดเล็ก
8. ฝ่ายต่างๆ (เจ้าหน้าที่)	- ฝ่ายวิชาการ - ฝ่ายบริการการศึกษา - ฝ่ายเทคนิคและศิลปกรรม - ฝ่ายบริหารงานทั่วไป	- ฝ่ายวิชาการ - ฝ่ายบริการการศึกษา - ฝ่ายธุรการ	
9. การจัดแสดง	นิทรรศการถาวร, หมุนเวียน	นิทรรศการถาวร, หมุนเวียน	นิทรรศการถาวร
10. การบริการ ทางการศึกษา	- มีเจ้าหน้าที่ทางการศึกษานำชม - บริการสื่อโสตทัศนศึกษา - บริการวิทยุภาพฉาย - บริการห้องสมุด	- มีเจ้าหน้าที่ทางการศึกษานำชม	- กิจกรรมบรรยายพิเศษ ทั้งในและนอกสถานที่ - บริการสื่อโสตทัศนศึกษา
11. การ ประชาสัมพันธ์	เว็บไซต์, สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ	เว็บไซต์, สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ	เว็บไซต์, สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ

	หอศิลป์มหาวิทยาลัยศิลปากร ว่าง ท่าพระ	หอศิลป์คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัย ศิลปากร	หอศิลป์งามจรี
1.วัตถุประสงค์	เพื่อการส่งเสริม และเผยแพร่ศิลปะ ร่วมสมัย	เพื่อส่งเสริม เผยแพร่และดำเนินงานใน การจัดนิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัย ของคณะจิตรกรรมฯ และช่วยทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติให้วัฒนา และถาวรสืบไป	เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่งานศิลปกรรมที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมถึง หน่วยงานภายนอกที่ได้รวบรวมไว้ และ จัดแสดงผลงานศิลปะของอาจารย์ นิสิตนักศึกษา บุคลากรและศิลปินไป สู่สาธารณชนและผู้สนใจ
2.ประเภทสาขา	ศิลปะร่วมสมัย	ศิลปะร่วมสมัย	ศิลปะร่วมสมัย
3.หน่วยงานที่ ดำเนินงาน	มหาวิทยาลัยศิลปากร	มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4.ประเภทวัตถุที่ จัดแสดง	ผลงานศิลปะทุกประเภท	ผลงานศิลปะทุกประเภท	ผลงานศิลปะทุกประเภท
5.กลุ่มเป้าหมาย	ศิลปิน, นิสิต, นักศึกษา, ประชาชนทั่วไป	ศิลปิน, นิสิต, นักศึกษา, ประชาชนทั่ว ไป	ศิลปิน, นิสิต, นักศึกษา, ประชาชนทั่ว ไป
6.ที่ตั้ง	ถ.หน้าพระธาตุ เขตพระนคร	คณะจิตรกรรมประติมากรรม และภาพ พิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร	อาคารงามจรี8 จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
7.ขนาด	พิพิธภัณฑ์ขนาดกลาง	พิพิธภัณฑ์ขนาดเล็ก (9 x 12.7 เมตร)	พิพิธภัณฑ์ขนาดกลาง
8.ฝ่ายต่างๆ (เจ้าหน้าที่)	-ฝ่ายบริหารงานทั่วไป	-ฝ่ายบริหารงานทั่วไป	-ฝ่ายบริการการศึกษา -ฝ่ายบริหารงานทั่วไป
9.การจัดแสดง	นิทรรศการหมุนเวียน	นิทรรศการหมุนเวียน	นิทรรศการหมุนเวียน
10.การบริการ ทางการศึกษา	-ศิลปินหรือเจ้าของผลงานนำชม -กิจกรรมอบรมศิลปะ -ผลิตหนังสือ, สิ่งพิมพ์, CD-ROM ทาง ศิลปะและวัฒนธรรม -การวิจัย -ศูนย์ข้อมูลทางด้านศิลปะ	-ศิลปินหรือเจ้าของผลงานนำชม	-ศิลปินหรือเจ้าของผลงานนำชม
11.การประชาสัมพันธ์	เว็บไซต์, สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ	เว็บไซต์, สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ	เว็บไซต์, สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ

จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ทั้ง 6 แห่งที่กล่าวมาข้างต้น พบว่ามีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งที่คล้ายคลึงกัน ในส่วนของการส่งเสริม และเผยแพร่ ผลงานศิลปกรรมเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา รวมทั้งจัดแสดงศิลปวัตถุประเภททัศนศิลป์ ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ และผลงานด้านประยุกตศิลป์ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปะศึกษา

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

ธวัชชัย ผลเพิ่ม (2523) ได้นำเสนอแบบจำลองการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัด โดยสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน นักศึกษา บุคลากรการศึกษา เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานและประชาชนทั้งป้ที่มีต่อการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัด วิธีดำเนินการวิจัยนั้นศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานพิพิธภัณฑ์สถานและงานเทคโนโลยีการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งดูงานด้านการจัดการพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในงานพิพิธภัณฑ์สถาน และงานเทคโนโลยีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหาร การดำเนินงาน เทคนิคในการจัดแสดงและการให้บริการการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถาน และการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากรด้วยแบบสอบถามชนิดเลือกตอบและชนิดปลายเปิดจากกลุ่มตัวอย่าง 565 ชุด ผลการวิจัยจากแบบสอบถามพบว่า ผลตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การศึกษาเป็นโครงการที่มีประโยชน์ ช่วยให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสศึกษาหาความรู้ได้ตามความสนใจของตนเองโดยไม่จำกัดพื้นที่ความรู้ อันดับรองลงมาคือการเพาะนิสัยแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อาคารที่จัดตั้งควรดัดแปลงจากอาคารที่อยู่เดิม แหล่งเงินทุนในการจัดตั้งควรได้จากเงินช่วยเหลือจากองค์กรและมูลนิธิต่างๆเป็นอันดับสูงสุด อันดับรองลงมาคือได้จากงบประมาณกลาง แหล่งเงินทุนงบประมาณแผ่นดินนั้นมีความสำคัญสุด การศึกษาจังหวัดควนสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนเป็นอันดับสูงสุด อันดับรองลงมาควรสังกัดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ องค์กรประกอบของคณะกรรมการควรประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภายในพิพิธภัณฑ์ ผู้แทนจากต้นสังกัดและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายๆแห่ง องค์กรประกอบของบุคลากรดำเนินงานควรประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ภายในพิพิธภัณฑ์เป็นอันดับแรก และอันดับรองลงมาคือผู้แทนจากต้นสังกัด เนื้อหาที่จัดแสดงควรเป็นเรื่องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นอันดับสูงสุด อันดับรองลงมาคือแสดงทรัพยากรตามธรรมชาติและ การอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น การจัดนิทรรศการควรจัดให้เข้ากับความต้องการของประชาชนเป็นอันดับสูงสุด อันดับรองลงมาคือ จัดตาม

สภาพแวดล้อมและความเปลี่ยนแปลงของสังคมในขณะนั้น ควรจัดนิทรรศการชั่วคราวมากกว่าถาวร เทคนิคที่ใช้ในการจัดนิทรรศการควรเป็นการสาธิต การบรรยาย การอภิปรายเป็นอันดับสูงสุด อันดับรองลงมาคือการจัดฉายภาพยนตร์ สไลด์ ฟิล์มสตริป กิจกรรมที่ควรจัดบริการเป็นอันดับสูงสุดคือการพิมพ์เอกสารหนังสือออกเผยแพร่ อันดับรองลงมาคือบริการนำชม ส่วนปัญหาสำหรับการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์การศึกษาจังหวัดคือรัฐไม่ให้ความสนใจและสนับสนุนเท่าที่ควรในด้านงบประมาณเป็นอันดับสูงสุด อันดับรองลงมาคือขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์

ธีรศักดิ์ วิเศษชัยสุนทรณ์ (2538) ศึกษาบทบาทของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา กรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ในการศึกษาใช้พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกำแพงเพชรและโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เปิดสอนวิชาท้องถิ่นของเราจำนวน 12 โรงเรียน เป็นการศึกษาด้วยวิธีสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑ์สถาน ครูผู้สอน และการใช้แบบสอบถามสุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนละ 50 คน จำนวน 12 แห่ง รวม 600 ฉบับ นำมาวิเคราะห์หาปัจจัยที่แสดงให้เห็นผลสำเร็จและอุปสรรคในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในระดับมัธยมศึกษา จากการพบว่าวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกำแพงเพชรคือการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น แต่ในระดับมัศึกษานี้ วัตถุประสงค์หน้าที่ด้านการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมิได้มีบทบาทหรือส่วนในการเรียนการสอนมากนัก ทั้งที่ผู้บริหารให้ความสนใจในการศึกษามาก เพราะมีปัจจัยในเรื่องแนวความคิดที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ขาดความสนใจในเรื่องการใช้สื่อการสอนระหว่างพิพิธภัณฑ์กับโรงเรียน และที่สำคัญคือมิได้เป็นแหล่งข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ครูผู้สอนจะนำเนื้อหาไปสอนนักเรียน สำหรับโรงเรียนมีปัญหาในด้านการเดินทางเพื่อพานักเรียนเข้าชม ทั้งที่ครูมีความคิดว่าพิพิธภัณฑ์จะมีส่วนช่วยเสริมความรู้ได้มาก และปัญหาเรื่องทัศนคติระหว่างหน่วยงานหรือครูผู้สอนต่อเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ รวมทั้งครูไม่สามารถหาข้อมูลเรื่องท้องถิ่นจากพิพิธภัณฑ์มาเตรียมการเรียนการสอน ทำให้ครูผู้สอนบางท่านไม่แนะนำให้นักเรียนเข้าหาข้อมูลประกอบบทเรียน

อาทิตยา จันทะวงษ์ (2540) ศึกษาบทบาทของหอศิลป์แห่งชาติในการเผยแพร่ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย มีหอศิลป์เป็นสถาบันที่มีบทบาทโดยตรงในการเผยแพร่ศิลปะทั้งในด้านการจัดแสดงและการศึกษาทางศิลปะแก่ประชาชน หอศิลป์แห่งชาติที่ผู้วิจัยใช้เป็นแหล่งการศึกษาครั้งนี้คือหอศิลป์แห่งชาติและหอศิลป์พระศรีอนุสรณ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สังกัดกับกรมศิลปากร จากการวิจัยทำให้ทราบว่า หอศิลป์มีบทบาทในการเผยแพร่ศิลปะร่วมสมัยกับการเผยแพร่ศิลปะในรูปแบบอื่นๆ รวมทั้งจัดแสดงวัตถุอื่น ๆ ที่มีงานศิลปะร่วมสมัย งานที่จัดแสดงในหอศิลป์แห่งชาติเป็นงานของศิลปินไทย ผลของการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหอศิลป์มีหน้าที่โดยตรงในการเผยแพร่งานศิลปะสู่

สาธารณชน ที่มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาศักยภาพของหอศิลป์ และสำหรับโครงการจัดตั้งหอศิลป์ที่ดีในอนาคต โดยมีสาระสำคัญเกี่ยวกับเทคนิคการจัดแสดงงานศิลปะที่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของงานศิลปะที่จัดแสดงร่วมกับเนื้อหาเรื่องราว ขนาด เทคนิควิธีการ ยุคสมัยและลำดับความต่อเนื่อง บริการทางการศึกษาและการจัดกิจกรรมต่างๆของหอศิลป์ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ให้ข้อมูลแก่ผู้ชม จัดทำป้ายอธิบายประกอบงาน จัดทำคู่มือและเอกสารนำชมหอศิลป์ ทำปฏิทินกิจกรรมเผยแพร่ล่วงหน้า จัดกิจกรรมบรรยายและการนำชมรวมทั้งกิจกรรมในลักษณะอื่นๆ สํารวจและปรับปรุงข้อมูลในสื่อต่างๆของหอศิลป์ให้ถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานต่างๆรวมทั้งด้านการประชาสัมพันธ์ตลอดจนความร่วมมือกันของหอศิลป์และหน่วยงานที่สำคัญต่างๆ

ศิริวัฒน์ แสนเสริม (2543) ได้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑ์ ศิลปะ และนักวิชาการศิลปศึกษาเกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทย จากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ประกอบด้วย ผู้บริหารงานจำนวน 64 คน ผู้เชี่ยวชาญทางพิพิธภัณฑ์ศิลปะ จำนวน 30 คน และนักวิชาการศิลปศึกษาจำนวน 26 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างประชากร มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยสอดคล้องกันในระดับมากในเรื่อง (1) หลักการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (2) นโยบายทางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (3) แผนปฏิบัติการของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (4) บทบาททางการศึกษาที่คาดหวังของพิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งประกอบด้วย การให้ความรู้เชิงสหวิทยาการและมานุษยวิทยา เป็นการให้ข้อมูลความรู้หลายทาง เพื่อให้ความรู้ เข้าใจคุณค่าและความสำคัญในงานศิลปะ เช่น ความรู้เชิงหลักการศิลปะผสมผสานกับความคิดของศิลปิน ความรู้ทางประวัติศาสตร์ผสมผสานกับคติความเชื่อของศิลปิน อิทธิพลรูปแบบศิลปะกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การให้ความรู้เชิงสังคม มีบทบาทที่ประสานกับโรงเรียนและชุมชน เพื่อความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับศิลปะเพื่อพัฒนาในตัวนักเรียนและสร้างพื้นฐานทางการศึกษา และมีความคิดเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งว่า พิพิธภัณฑ์ศิลปะในประเทศไทยควรมีบทบาทมากที่สุดในการเป็นแหล่งที่มีงานศิลปะที่มีคุณค่า ถือเป็นศูนย์กลางแหล่งการศึกษาอย่างผสมผสานความรู้ คุณค่าทางประวัติศาสตร์ ความงามทางสุนทรีย์ และความชื่นชมงานศิลปะ และการให้ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต สังคม สภาพแวดล้อม คติความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีและอิทธิพลของลัทธิต่างๆ โดยผ่านงานศิลปะ

ศิรินทรา ใจทมาคม (2544) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ภัณฑารักษ์ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูศิลปศึกษา เกี่ยวกับการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ สำหรับการเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างประชากร ได้

แก่ ผู้บริหารและภัณฑารักษ์ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีรายชื่อขึ้นกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ 40 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหาร 33 คน และภัณฑารักษ์ 30 คน และผู้บริหารและครูศิลปศึกษา ที่อยู่ในพื้นที่เดียวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่คัดเลือก 96 แห่ง ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน 69 คน และครูศิลปศึกษา 84 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ สำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ สำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ด้านหลักการและความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นต่อการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระบบโรงเรียน 3) ด้านการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนโดยใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้เกิดการรับรู้คุณค่าทางความงามตามหลักการศิลปะ การสนับสนุนให้มีการวินิจฉัย ตัดสินและวิพากษ์วิจารณ์ 4) ด้านผลที่คาดหวังจากการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งการเรียนรู้ สำหรับการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นอกจากนี้ประชากรทั้งสองสถาบันยังต้องการสนับสนุนในด้านการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการใช้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการสอนศิลปศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

จุพินิจิพา ชนะพลไกร (2544) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บริการแหล่งการเรียนรู้ตามอัยาศัยเกี่ยวกับนิทรรศการของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ใช้บริการแหล่งการเรียนรู้ตามอัยาศัยเกี่ยวกับการจัดนิทรรศการของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ทั้งหมด 12 นิทรรศการ ในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรม และด้านรูปแบบการจัดแสดง จำแนกตามตัวแปรที่แตกต่างกัน คือ ภูมิภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนผู้ชมนิทรรศการของศูนย์วิทยาศาสตร์ จำนวน 600 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ X. SD., t-test, F-test ผลการวิจัยพบว่า 1.) ผู้ชมนิทรรศการ มีความคิดเห็นต่อภาพรวมของด้านเนื้อหา และด้านรูปแบบการจัดแสดง มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 12 นิทรรศการ ได้แก่ นิทรรศการสื่อสารดาวเทียม หุ่นยนต์ เปิดโลกพลังงาน ประวัติ เวลา ท่องแดนปีโตรเลียม วิทยาศาสตร์ชีวภาพ โลกคอมพิวเตอร์ โลกคึกคักบรรพ์ ฟอสซิล มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ภัยธรรมชาติ โลกของแมลง ส่วนด้านการจัดกิจกรรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 10 นิทรรศการ ส่วนอีก 2 นิทรรศการ ได้แก่ นิทรรศการประวัติเวลา และนิทรรศการฟอสซิล มีด้านการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง 2.) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ชมนิทรรศการตามภูมิภาคต่างกัน ได้แก่ ภูมิภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน ในแต่ละนิทรรศการ ทั้งหมด 12 นิทรรศการ พบว่า ในภาพรวมผู้ชมที่มีภูมิลำเนาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในรายข้อเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านมักจะไม่ค่อยแตกต่างกัน

จิตินันต์ พากย์สุชี (2547) ได้ศึกษาผลการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1 โรงเรียนวัดชัยมงคล สังกัดกรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 ที่เรียนวิชาทัศนศิลป์ จำนวน 48 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ ประกอบด้วยขั้นเตรียมความพร้อมผู้เรียน ขั้นเดินทางไปศึกษานอกสถานที่ ขั้นสรุปผลและประยุกต์ใช้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 4) แบบประเมินผลงานนักเรียน และ 5) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ค่าร้อยละ ค่าความถี่ และการทดสอบค่า(t-test) ผลการวิจัยผลของการสอนทัศนศิลป์โดยบูรณาการการจัดการศึกษานอกสถานที่ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้พบว่า ผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 นอกจากนี้ ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาดูงานศิลปะนอกระบบที่ช่วยขยายขอบเขตความรู้และความเข้าใจของนักเรียนที่มีต่อผลงานทัศนศิลป์ให้กว้างขวางขึ้น การที่ได้สัมผัสกับผลงานศิลปะต้นฉบับมีส่วนปลุกเร้าให้นักเรียนเกิดความสนใจใคร่รู้และทำการสำรวจวิเคราะห์ผลงานด้วยการร่างภาพ จดบันทึก และสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันในขณะที่ชมผลงานศิลปะ ในด้านนำความรู้ที่ได้ศึกษามาประยุกต์ใช้ พบว่า วิธีการสร้างงานของนักเรียนส่วนใหญ่ มีทั้งการเรียนแบบและดัดแปลง ผลงานของนักเรียนมีโครงสร้างทางองค์ประกอบศิลป์คล้ายคลึงกับผลงานศิลปะต้นฉบับ แต่มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาเรื่องราว ทัศนธาตุ และ เทคนิคบางประการในการสร้างงาน

งานวิจัยในต่างประเทศ

Newsom, Babary Y. , Silver' Adele Z.(1978) ทำการศึกษาพิพธิภณท์ในด้านการศึกษา : การรวบรวมการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในทางนโยบายและการปฏิบัติ (The Art Museum as Educator : A Collection of Studies as Guides to Practice and Policy) จากความต้องการของหลักสูตรการศึกษา

เพื่อเตรียมนักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์และกรณีศึกษาต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ได้ถูกแสดง โครงการเกิดขึ้นระหว่างการประชุมสมาคมนักการศึกษาพิพิธภัณฑ์ในปี ค.ศ.1972 โดยการวิจัยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานกลางในการประกันศิลปะแห่งชาติในวอชิงตัน ดี.ซี. และองค์กรเอกชนอีกหลายแห่งรับผิดชอบโครงการ โดยพิพิธภัณฑ์ศิลปะคลีฟแลนด์ ประกอบด้วยโปรแกรม 105 โปรแกรมจากสถาบันต่าง ๆ 71 แห่งถูกเลือกมาเพื่อ 1) อธิบายสถานการณ์ของการศึกษาทัศนศิลป์ในทศวรรษที่ 70 ของพิพิธภัณฑ์ โรงเรียนและองค์กรของชุมชน 2) อธิบายแนวคิดของโปรแกรมและเทคนิคเหล่านี้ที่ใช้โดยนักการศึกษาหลายๆคน 3) สร้างขอบเขตที่ชัดเจนที่เป็นไปได้ของพิพิธภัณฑ์ในฐานะที่เป็นสถาบันที่เกี่ยวกับการศึกษา วิธีการวิจัยโดยการรวบรวมข้อมูลผู้ควบคุม โปรแกรมทุกคนโดยการสัมภาษณ์และการสังเกต ขอบเขตของเนื้อหา รวมถึงการแนะนำแนวทางในการอภิปรายในหัวข้อต่าง ๆ ในหนังสือเล่มนี้, ประเด็นที่เกิดขึ้นในการศึกษาพิพิธภัณฑ์ และระเบียบวิธีวิจัย บทต่าง ๆ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) พิพิธภัณฑ์และชุมชน 2) พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ผู้ชมที่เชี่ยวชาญและนักวิชาการ และ 3) พิพิธภัณฑ์ศิลปะกับเยาวชน ครูและโรงเรียน ภาคผนวกแสดงข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และการสำรวจโปรแกรมต่าง ๆ ในผลงานวิจัย ตารางแสดงรายชื่อของสถาบันต่าง ๆ แนวคิด ผู้คนและหัวข้อของโปรแกรมที่ปรากฏในงานวิจัย

Hicks, Ellen Cochran (1986) ทำการศึกษาเรื่อง "พิพิธภัณฑ์กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนกัน" (Museum and School as Partner) แม้ว่าพิพิธภัณฑ์กับโรงเรียนมีส่วนร่วมในเครือข่ายของการเรียนรู้ซึ่งรวมถึงขบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ สถานการณ์นี้ทำให้การทำงานจะต้องนำหน้าเกินกว่าเป้าหมายของการศึกษาโดยทั่วไป จากรายงานเรื่อง Museum for a New Century ซึ่งได้รับการพิมพ์ในปี ค.ศ.1984 ความสัมพันธ์ของโรงเรียนและพิพิธภัณฑ์มีทั้งดีและไม่น่าพึงพอใจ โดยนักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์กล่าวว่า ครุมักจะมีคิดว่าการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ คล้ายกับการทัศนศึกษานอกสถานที่อย่างหนึ่ง มากกว่าจะเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ค่อนข้างจริงจัง และครูก็กล่าวว่านักการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ไม่แจ้งให้ทราบถึงกิจกรรมหรือสิ่งต่าง ๆ ที่พิพิธภัณฑ์จะสอน ความพยายามในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันต่าง ๆ นักการศึกษาพิพิธภัณฑ์และครูต้องสร้างการติดต่อและพัฒนาความเข้าใจของธรรมชาติของการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ว่าต่างจากการเรียนรู้ในห้องเรียนอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่แนวคิดและหลักการของพิพิธภัณฑ์ถูกเปลี่ยนแปลงไปและทำอย่างไรที่ทั้ง 2 ฝ่ายจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนกันและกัน การเยี่ยมชมควรได้รับการวางแผนร่วมกันจากเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์และครู และเชื่อมโยงกับเป้าหมายของหลักสูตร การเยี่ยมชมควรเน้นที่การจัดแสดงที่สัมพันธ์กับเป้าหมายของการสอนและดำเนินการตามระบบการสอนในชั้นเรียน ครูควรมาชมพิพิธภัณฑ์ก่อนแต่เนิ่น ๆ เพื่อข้อมูลที่สามารจะใช้ในการ

สอนได้และติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาในพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งรับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือครูในการที่จะได้รับประโยชน์จากพิพิธภัณฑสถานให้ ได้มากที่สุด

Pinzone (1987) ศึกษาหลักการและกระบวนการที่ใช้ในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานศิลปะสำหรับนักศึกษาที่ลองไอซ์แลนด์(นิวยอร์ก) การศึกษาอธิบายถึงการวางแผนการพัฒนาและวิธีการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการที่ใช้การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ โดยพิพิธภัณฑสถานได้รับการจัดตั้งเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสอน โดยเป็นโครงการด้านการศึกษาและวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ ทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งของหลักสูตรการเรียน โดยเจตนาที่จะขยาย ส่งเสริม และเสริมสร้างโครงการศิลปะศึกษาที่มีอยู่เป็นประจำของสถาบัน ในการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแบบร่างของนิทรรศการในหอศิลป์ พื้นที่ทำงานในสตูดิโอ รวมทั้งอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการดำเนินงานโครงการต่างๆของพิพิธภัณฑสถาน วิธีที่ใช้ในการคัดเลือกและพัฒนานิทรรศการสำหรับผู้เข้าชมที่เป็นนักศึกษา และบรรยายแนวทางการอบรมเชิงปฏิบัติการกับกิจกรรมอื่นๆที่จะเป็นส่วนประสานเข้ากับการจัดนิทรรศการ นำเสนอเป็นการบรรยายและภาพประกอบ เอกสารในส่วนที่เป็นภาพประกอบได้รายงานถึงส่วนร่วมของนักศึกษาในการอบรมเชิงปฏิบัติการของพิพิธภัณฑสถานและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหอศิลป์ งานพิเศษต่างๆและนิทรรศการซึ่งจัดแสดงในหอศิลป์ของพิพิธภัณฑสถาน นอกจากนี้ยังมีภาพนิทรรศการผลงานของเด็กก่อนเข้าเรียนจนถึงเกรด 12 ในสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ รวมทั้งนิทรรศการการแสดงผลงานของศิลปินซึ่งกำลังปฏิบัติงานอยู่ในสตูดิโอจำนวน 7 คน นอกจากนี้วิจัยนี้ยังอธิบายถึงวิธีการวิเคราะห์หน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานในสถานศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาที่ต้องการแนวทางและข้อมูลสำหรับการขยายโครงการศิลปะศึกษาภายในสถานศึกษา

Speltz, Carole A and Shaughnessy, Micheal F. (1990) ได้เขียนบทความจากวิจัย กล่าวถึงการให้การศึกษาในพิพิธภัณฑสถาน ตามหลักวิชาการและจากการปฏิบัติจริงพิพิธภัณฑสถานที่มีการจัดการศึกษาที่ดีต่อนักเรียน ในขณะที่พิพิธภัณฑสถานไม่สามารถเข้ามาแทนที่รูปแบบการศึกษาที่เป็นมาตรฐานได้ แต่พิพิธภัณฑสถานเหล่านั้นก็สามารถให้บริการเพิ่มเติมความรู้ที่มีคุณค่าได้ โดยการอิงจากวัตถุจริง ไม่ใช่ถ้อยคำ มากระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการซักถาม พิพิธภัณฑสถานเป็นเครื่องมือเชื่อมต่อการกับประสบการณ์ในโลกของความเป็นจริง การศึกษาในพิพิธภัณฑสถานมีการเชื่อมโยงกับการศึกษาแบบปกติมานานและพิพิธภัณฑสถานยังคงเป็นที่ผู้ชมสมัครใจที่จะเข้าไปเรียนรู้บทความในปัจจุบัน ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ โดยผ่านการซักถามและให้ประสบการณ์ที่หาไม่ได้ในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ใ้กรักก็ตามพิพิธภัณฑสถานยังคงต้องการรูปแบบการศึกษาที่มีมาตรฐาน มีการสอนที่มีวัตถุประสงค์แน่นอน และ

บุคลากรทั้งทางฝ่ายพิพิธภัณฑสถานและโรงเรียนจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น เพื่อนักเรียนจะได้รับประโยชน์จากประสบการณ์มากที่สุด

Denise L. Stone (1992) มหาวิทยาลัย Kansas ศึกษาวิธีที่ครูศิลปะในระดับชั้นมัธยมใช้พิพิธภัณฑสถานให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษา จุดประสงค์ของการวิจัยชิ้นนี้จะแสดงผลลัพธ์ของการสำรวจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาศิลปะในระดับชั้นมัธยมและพิพิธภัณฑสถาน กลุ่มตัวอย่างประชากรคือผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาศิลปะจาก National Art Education Association จำนวน 600 คน เป็นตัวแทนระดับสูง 4% ระดับกลาง 95% เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 26 คำถามซึ่งรวมถึงคำถามปลายเปิดและคำถามปลายปิด ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้มองเห็นภาพโดยสมบูรณ์ของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับพิพิธภัณฑสถาน ความเกี่ยวเนื่องของการเตรียมการของครูศิลปศึกษาในการใช้ประโยชน์พิพิธภัณฑสถานทางด้าน

1. ลักษณะการใช้พิพิธภัณฑสถาน 2. การเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน 3. การอภิปรายผลงานศิลปะที่อยู่ในพิพิธภัณฑสถาน 4. ประโยชน์และอุปสรรคที่พบเมื่อใช้บริการพิพิธภัณฑสถาน 5. ความร่วมมือระหว่างพิพิธภัณฑสถานกับโรงเรียน 6. การเตรียมความพร้อมของครูศิลปศึกษาในการใช้บริการพิพิธภัณฑสถาน 7. การส่งเสริมการใช้พิพิธภัณฑสถานในการเรียนการสอน ผลของการวิจัยครูศิลปศึกษาด้านการศึกษาศิลปะเห็นว่าพิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่สำคัญสำหรับชั้นเรียนและเป็นห้องทำงานศิลปะ และรวมไปถึงด้านประวัติศาสตร์

Gallant (1992) ศึกษากระบวนการทางการศึกษาในพิพิธภัณฑสถาน ด้วยพิพิธภัณฑสถานมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยถือเป็นส่วนหนึ่งของโครงการกิจกรรมในแต่ละวัน รวมทั้งเกี่ยวข้องกับการศึกษาระดับชาติของผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถาน ภัณฑารักษ์ และเจ้าหน้าที่การศึกษา งานวิจัยนี้ดำเนินการโดยนักวิจัยด้านการศึกษา ซึ่งพบว่าโครงการด้านการศึกษาในสถาบันยังขาดเอกภาพเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและวิธีการ สมาคมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติได้เรียกร้องให้มีวิธีการใหม่ในการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถาน เพื่อที่สามารถตระหนักถึงศักยภาพอันเต็มเปี่ยมของสถาบันการศึกษา งานวิจัยนี้ใช้วิธีการอธิบายกรณีศึกษา โดยผู้วิจัยได้สำรวจรายงานด้านวิชาการและพิพิธภัณฑสถานศึกษา 8 ฉบับจากวรรณกรรมด้านงานวิจัย เพื่อพิจารณาต่อสถานภาพของพิพิธภัณฑสถานศึกษา จากการวิเคราะห์อย่างจริงจังพบหลักเกณฑ์ซึ่งตั้งไว้แล้วโดยพิจารณาจากทฤษฎีการสอนที่ออกแบบไว้โดยไซเลอและวิธีการสอนในการวิจารณ์ จากส่วนประกอบแวดล้อมที่มองเห็นได้เป็นพื้นฐาน ผู้วิจัยสังเคราะห์สิ่งที่พบเห็นครั้งนี้คือในความเป็นจริงแม้ว่าพิพิธภัณฑสถานศึกษาจะมีอยู่ แต่ก็จะเป็นเรื่องเฉพาะตัว ผู้วิจัยจึงสรุปว่าการศึกษาศิลปะจะต้องใช้วิธีการดังต่อไปนี้ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพคือ 1. หลักเกณฑ์ทั่วไปในการออกแบบการสอน 2. วิธีกระตุ้นเร้าความสนใจในการเรียน 3. วิธีการสอนที่กระตุ้นให้ผู้

เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจเป็นพิเศษ 4. พิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียน 5. การใช้ขั้นตอนต่างๆที่สำคัญในการตอบสนองต่อศิลปะ 6. วิธีการวิจารณ์งานศิลปะ และถ้ากระบวนการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่เป็นด้านความคิด เช่นแนวคิดด้านวอลย์ทซ์สัน ด้านความนึกคิด การนำเสนอความรู้ความทรงจำ และการแก้ปัญหาเรื่องจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้พิพิธภัณฑศึกษาต้องเริ่มให้โอกาสแก่ผู้ชมมากขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ได้รับประสบการณ์และวิถีปฏิบัติอย่างมีชีวิตชีวาด้วยการให้ข้อมูลที่เห็นได้ด้วยตา อันเป็นเอกลักษณ์ของงานนี้

Henry (1995) ทำการศึกษาความสามารถในการรับรู้เชิงสุนทรีย์ของเด็ก ซึ่งมีได้รับความรู้หรือการฝึกฝนใด ๆ ตามทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ แต่ประสบการณ์และสื่อที่สามารถพัฒนาคุณสมบัตินี้ได้ผลดีตามทฤษฎี อีกทั้งเด็กยังสามารถจดจำได้นานอีกด้วย เสนอศึกษาถึงการโต้ตอบของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 100 คน ที่มีต่อผลงานศิลปะในพิพิธภัณฑที่พำนักเรียนไปการแสดงผลออกอย่างมีอิสรภาพ รวมทั้งการทิ้งช่วงเวลาให้นักเรียนหาคำตอบด้วย โปรแกรมนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อแนะนำกระบวนการในการใช้บริการด้านพิพิธภัณฑ พัฒนาความเข้าใจในศิลปะและความรู้คุณค่าทางวัฒนธรรมคู่กันไป โครงการนี้ดำเนินอย่างเป็นขั้นตอน โคนเริ่มจากการอบรมครูประจำการในพิพิธภัณฑ ถึงวิธีการสอนเด็กต่างชาติที่เหมาะสม มีการวางแผนระหว่างครูในพิพิธภัณฑและครูโรงเรียน ครูในพิพิธภัณฑแต่ละคนจะรับผิดชอบชั้นเรียนแต่ละชั้น นับตั้งแต่การประชุมพิเศษไปจนถึงการให้ความรู้ขณะเยี่ยมชมพิพิธภัณฑทั้งสามวาระ นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมส่งเสริมแรงการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมศิลปะปฏิบัติกิจกรรมง่าย ๆ ด้านการใช้ภาษา จัดให้มีการแสดงนิทรรศการผลงานของนักเรียนในพิพิธภัณฑและการติดตามจากผู้ปกครอง โดยที่โปรแกรมนี้ได้มีการพัฒนากรอบเนื้อหาตลอด ๒ ปี และได้รับผลลัพธ์ที่ดีจากนักเรียน แม้ว่าโปรแกรมนี้จะไม่ได้มีการรวบรวมผลการทดลองก่อนและหลัง แต่ครูก็สามารถสังเกตได้ว่านักเรียนมีการใช้ภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น ในด้านคำศัพท์ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะ และในทางกลับกัน ครูก็ได้พัฒนาทักษะการสอนนักเรียนต่างชาติไปด้วย และผลที่ได้รับจากโปรแกรมนี้ก็คืออย่างหนึ่ง คือ การพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนต่างชาติในโรงเรียนหลังจากเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติรวมทั้งสามารถเฝ้าความต้องการในการใช้ภาษาของนักเรียนต่างชาติได้จริง

Lackey, Deborah Kay (1997) ได้ศึกษาตอบสนองของนักเรียนระดับเกรด 5 ที่มีต่อการศึกษานอกสถานที่ในพิพิธภัณฑสถานศิลปะที่เกี่ยวกับครูผู้สอนศิลปะและโครงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาในพิพิธภัณฑ วัตถุประสงค์ของการวิจัยการวิเคราะห์ ถ้อยคำและการเขียนของนักเรียนที่สนองตอบจากประสบการณ์การเรียนการสอนในพิพิธภัณฑสถานศิลปะ การศึกษานี้จะวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนเกรด 5 ที่ได้เข้าชมศิลปะของ Henry Ossawa Tanner ที่ High museum of

art ใน Atlanta ซึ่งครั้งนี้เป็นครั้งแรกสำหรับนักเรียนส่วนใหญ่ที่ได้เข้าชมพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ ก่อนที่จะออกไปศึกษานอกสถานที่ นักเรียนได้ชมภาพสไลด์ผลงานบางส่วนของ Tanner โดยมีครูศิลปะเป็นผู้บรรยาย หลังจากได้ชมภาพสไลด์แล้ว นักเรียนเต็มใจความสั้น ๆ ลงในแบบสอบถามเกี่ยวกับ สิ่งที่พวกเขาคาดหวังในการที่จะไปเข้าชมพิพิธภัณฑ์ ในระหว่างการศึกษานอกสถานที่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษาในพิพิธภัณฑ์กับนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับผลงานจิตรกรรมของ Tanner ภายหลังจากศึกษานอกสถานที่ นักเรียนตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับประสบการณ์ของพิพิธภัณฑ์ และทำการสุ่มตัวอย่างนักเรียนจำนวน 25 คน พุดเป็นรายบุคคลลงในเทปบันทึกเสียง และตอบคำถามในเชิงลึกที่เกี่ยวกับการเข้าชมพิพิธภัณฑ์

The Institute of Museum and Library Services (IMLS) ,1998 ทำการศึกษาเรื่อง “ความต้องการอันแท้จริงของผู้ร่วมงาน: 1998 การสำรวจเฉพาะเรื่องการบริการของพิพิธภัณฑ์ที่มีแก่โรงเรียน”(True Need True Partner: 1998 Survey Highlights Museums Serving School) ในปีค.ศ. 1998 หน่วยงานกลางของสถาบันพิพิธภัณฑ์และห้องสมุด(The Institute of Museum and Library Services (IMLS)) ร่วมกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะอาร์นอท(Arnot Art Museum) และวิทยาลัยเอลมิลา(Elmira collage)ในนิวยอร์ก ได้ร่วมกันสำรวจพิพิธภัณฑ์ในอเมริกาเพื่อรวบรวมข้อมูลเฉพาะที่เกี่ยวกับขอบเขตของการศึกษาที่พิพิธภัณฑ์ให้บริการแก่โรงเรียนของรัฐ ข้อมูลได้จากการสำรวจโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวนพิพิธภัณฑ์ 66 แห่งจากทั้งหมดที่มีรายชื่อในบัญชีของ IMLS จำนวน 11,700 แห่ง ผลการวิจัยจากการเก็บข้อมูลเป็นเวลา 3 ปี สามารถสร้างมาตรฐานข้อมูลทางสถิติของการศึกษาพิพิธภัณฑ์และได้แสดงภาพที่ชัดเจนของโปรแกรมทางการศึกษาที่พิพิธภัณฑ์จัดให้กับโรงเรียน พิพิธภัณฑ์ทุกประเภทในสหรัฐมีโปรแกรมสำหรับนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือมากกว่า พิพิธภัณฑ์ซึ่งประมาณ 193 ล้านเหรียญต่อปีสำหรับโปรแกรมเหล่านี้ ร้อยละ 70 ของพิพิธภัณฑ์ในสหรัฐมีเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเต็มเวลาอย่างน้อย 1 คน รับผิดชอบในการให้บริการ โปรแกรมการศึกษา โดยรวมแล้วพิพิธภัณฑ์ในอเมริกามีโปรแกรมทางการศึกษาประมาณ 4 ล้านโปรแกรม จากรายงานของพิพิธภัณฑ์มักจะใช้มาตรฐานของหลักสูตรของโรงเรียนในการสร้างโปรแกรมด้านการศึกษาตามเนื้อหาของแต่ละโรงเรียนที่ต่าง ๆ กัน พิพิธภัณฑ์มีบริการด้านกิจกรรมทางการศึกษาที่มีขอบเขตกว้างขวาง เช่น การอบรมครูและเจ้าหน้าที่ ,กิจกรรมนำชม และการนำเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ไปพบปะนักเรียนในชั้นเรียน พิพิธภัณฑ์ยังบริการเครื่องมือต่าง ๆ ที่จะใช้ในการสอน เป็นแหล่งข้อมูล เป็นแหล่งการเรียนรู้และการจัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียนในโรงเรียน ข้อตกลงของพิพิธภัณฑ์ต่อโปรแกรมการศึกษาแก่โรงเรียนถูกพัฒนาให้เติบโตขึ้น และอย่างน้อยร้อยละ 70 จากรายงานของสถาบันต่าง ๆ แสดงการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักเรียน ครูและการบริการแก่โรงเรียนในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา

King, Kira Stefni(1999) ระบบทางการศึกษาทางเลือก : กรณีศึกษาที่หลากหลายในโรงเรียนพิพิธภัณฑ (Alternative educational Systems : A multi-casestudy in museum schools) จากกรเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมากในช่วง 20 ปีทำให้ความต้องการด้านการศึกษาของสังคมเปลี่ยนไป และส่งผลให้ทั้งพิพิธภัณฑและโรงเรียนจะต้องปรับตัวเอง ในสถานการณ์เช่นนี้ทำให้เกิดความร่วมมือกันสร้างแนวคิดด้านการศึกษาใหม่เรียกว่า “โรงเรียนพิพิธภัณฑ”(Museum School) โดยตั้งแต่ได้เริ่มก่อตั้งโรงเรียนลักษณะนี้ขึ้นมา ยังขาดแคลนข้อมูลในการศึกษาวิจัยเพื่อทำความเข้าใจธรรมชาติของปรากฏการณ์นี้ และเพื่อก่อให้เกิดคำจำกัดความของขอบเขตความร่วมมือใหม่นี้ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษากรณีศึกษาหลายกรณี เพื่อสร้างองค์ความรู้โดยกำหนดประเภทของรูปแบบต่าง ๆ ของโรงเรียนพิพิธภัณฑโดยผ่านการตรวจสอบตัวแทน โมเดลโรงเรียนที่มีอยู่ 3 แบบจาก 4 โรงเรียน คำถามวิจัยหลักคือ “ ทำอย่างไร โรงเรียนพิพิธภัณฑ 4 แห่งนี้จะสามารถเป็นตัวแทนประเภทต่าง ๆ ของรูปแบบโรงเรียนพิพิธภัณฑ? ซึ่งคำถามวิจัยถูกแบ่งเป็นคำถามย่อยๆเพื่อค้นคว้าข้อมูล และใช้เป็นประเด็นในการอภิปราย ซึ่งจะเน้นแนวทางในกระบวนการวิจัยต่อไป จากกรรวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ,การเก็บรวบรวมข้อมูล ,การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์จนได้ข้อความรู้ โรงเรียนทั้ง 4 แห่งจะถูกสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นทั่วไปในโรงเรียนของนักเรียนระดับชั้นใดชั้นหนึ่งเป็นเวลา 5 วัน ผู้ร่วมวิจัยจำนวน 32 คนจะถูกสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย นักการศึกษาในพิพิธภัณฑ ,ครู ,ผู้บริหารและผู้ประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำโดยแยกเฉพาะและละ โรงเรียน และการวิเคราะห์แบบข้ามฝั่ง (Cross-site analysis) วิธีการค้นหาคำตอบแบบการสังเคราะห์แบบข้ามฝั่ง(Sythesize cross-site finding) โดยการพัฒนาทางสถิติ(Mega-matriced) เพื่อเพิ่มความสามารถในการค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้น แบบสำรวจถูกแจกจ่ายไปให้โรงเรียนพิพิธภัณฑ 14 แห่ง สิ่งที่ได้จากการศึกษารวมถึงคำจำกัดความของ “โรงเรียนพิพิธภัณฑ”(Museum School) , กลุ่มของความร่วมมือกลุ่มต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ/โรงเรียน แสดงรูปแบบของความร่วมมือที่หลากหลาย(จากหน่วยย่อยของการทัศนศึกษา-การเรียนรู้พิพิธภัณฑ(Takahisa & Chaluisan,1995) จนถึงหน่วยของโรงเรียนพิพิธภัณฑ) และการเรียนรู้พิพิธภัณฑกับการสืบเนื่องของโครงการความร่วมมือ ซึ่งทั้ง 2 ให้ภาพของรูปแบบของโรงเรียนพิพิธภัณฑ และการสืบเนื่องนี้ถูกตั้งเป้าหมายที่ไม่เพียงช่วยผู้คนอธิบายระเบียบวิธีการที่มีในปัจจุบัน แต่ยังใช้เป็นแนวทางออกแบบระบบการศึกษาในการเรียนรู้พิพิธภัณฑในอนาคต เกี่ยวกับเนื่องจากการเรียนรู้พิพิธภัณฑข้อค้นพบเสนอแนะว่า โรงเรียนพิพิธภัณฑ 4 แห่งที่ถูกสำรวจในเชิงลึกได้ใช้การสร้างขบวนการทางพิพิธภัณฑและการฝึกหัดการวิจัยนำไปสู่สังคมที่สร้างความรู้ , การเรียนรู้โดยใช้โครงงาน และให้นักเรียนเกิดความรู้สึกร่วมร่วมในการเรียนรู้ของพวกเขา ได้ข้อสรุปว่าขณะที่ความเข้มข้นของความร่วมมือและการประยุกต์ใช้การเรียนรู้เพิ่มขึ้น แล้วปริมาณของการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบมีความจำเป็นจะต้องได้รับการส่งเสริม

Meg Black และ George E Hein (2003) ศึกษาการนำชมพิพิธภัณฑ์ โดยนำนักเรียนที่จบการศึกษาจำนวน 15 คน เข้าร่วมการแนะนำความรู้แก่ชั้นเรียนศิลปะศึกษาในวิทยาลัยศิลปะ กับกลุ่มหญิงสาวชนบทที่มีแนวความคิดเสรี ที่เข้าร่วมกับการเรียนรู้นอกสถานที่ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะ (MFA) เมืองบอสตัน จุดมุ่งหมายของการเดินทางครั้งนี้เพื่อ 1.) การนำไปสู่พิพิธภัณฑ์ที่เป็นที่รู้จักกันดีของนักเรียนทางด้านการใช้เนื้อที่ในเชิงสถาปัตยกรรม 2.) การทดสอบรายละเอียดเป็นกลุ่มๆ จากชิ้นงานเด่นจำนวน 14 ชิ้นในพิพิธภัณฑ์ที่ใช้นาแนวทาง 3.) สำหรับผู้สอน, Meg Black เพื่อการศึกษาประสบการณ์ในพิพิธภัณฑ์ของนักเรียน งานที่ได้รับมอบหมายในพิพิธภัณฑ์ที่กำหนดนั้น นักเรียนต้องเขียนวาดภาพ สัมภาษณ์และสำรวจดู ข้อมูลจำนวนมากและข้อพิสูจน์ต่างๆ ทำให้การเรียนรู้น่าสนใจยิ่งขึ้นสำหรับครูและนักเรียน นักวิเคราะห์ข้อมูลได้สนับสนุนแนวความคิดของแต่ละบุคคลถึงคุณค่าของงานต่างๆ ทำให้ค่าของงานศิลปะในพิพิธภัณฑ์แตกต่างกันออกไป ความไม่ธรรมดา หลากหลายรูปแบบ ทำให้การตอบสนองของผู้เข้าชมแบบธรรมดาต่างกันออกไป เพราะแต่ละคนต่างมีประสบการณ์ชีวิตที่ต่างกันออกไป ทั้งทักษะ ความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในไม่ช้า ในกรณีที่มีการเรียนนอกสถานที่ที่พิพิธภัณฑ์ศิลปะ, ผู้สอนไม่สามารถคาดหวังถึงจะพบหนทางที่ใช้เพื่อจะนำไปสู่กลุ่มของคนที่แตกต่างกันออกไปเข้ามาในพิพิธภัณฑ์

จากผลการศึกษาการวิจัยต่างๆทั้งในประเทศและต่างประเทศที่น่าเสนอข้างต้น พบว่างานวิจัยเหล่านี้ได้ศึกษาการศึกษาและการบริการในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งสรุปได้ว่า การใช้พิพิธภัณฑ์ในการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เห็นและมีประสบการณ์จริง ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้รับผ่านสัมผัสทั้ง 5 ของตนเอง ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้น ซาบซึ้งและสนุกสนาน ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้โดยตรง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกที่จะศึกษาการใช้พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวจะเป็นข้อมูลในการพัฒนาการใช้พิพิธภัณฑ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้เป็นอย่างดี